

## Miasto i Gmina Sępopol

---



**Program ochrony środowiska  
dla Miasta i Gminy Sępopol  
na lata 2012-2015  
z perspektywą na lata 2016-2019**

## SPIS TREŚCI

1.	Wstęp.....	4
1.1.	Podstawa opracowania programu .....	4
1.2.	Cel i zakres programu .....	4
1.3.	Metoda opracowania programu .....	5
2.	Ogólna charakterystyka Miasta i Gminy Sępól .....	7
2.1.	Dane ogólne Miasta i Gminy Sępól.....	7
2.1.1.	Położenie, fizjo- i hydrografia, klimat.....	7
2.1.2.	Demografia .....	10
2.1.3.	Użytkowanie powierzchni .....	10
2.1.4.	Zagadnienia gospodarcze .....	11
2.1.5.	Rolnictwo.....	12
3.	Stan środowiska w Mieście i Gminie Sępól.....	13
3.1.	Zasoby naturalne i ich ochrona.....	13
3.1.1.	Przyroda i różnorodność biologiczna .....	13
3.1.2.	Zasoby leśne i ich ochrona .....	18
3.1.3.	Zasoby wodne i ich ochrona.....	21
3.1.3.1	Wody podziemne .....	21
3.1.3.2	Wody powierzchniowe.....	24
3.1.4.	Powierzchnia ziemi – stan i ochrona .....	26
3.1.5.	Zasoby geologiczne i ich ochrona .....	27
3.2.	Jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne – stan aktualny.....	29
3.2.1.	Środowisko a zdrowie .....	29
3.2.2.	Powietrze .....	30
3.2.2.1	Jakość powietrza .....	30
3.2.2.2	Źródła i wielkości emisji.....	30
3.2.2.3	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii .....	32
3.2.2.4	Przeciwdziałanie zmianom klimatu .....	33
3.2.3.	Wody .....	34
3.2.3.1	Jakość wód powierzchniowych.....	34
3.2.3.2	Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych .....	36
3.2.3.3	Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków .....	37
3.2.3.4	Ścieki przemysłowe .....	40
3.2.3.5	Aglomeracja Sępól.....	41
3.2.4.	Gospodarka odpadami .....	42
3.2.4.1	Odpady komunalne .....	42
3.2.4.2	Odpady zawierające azbest .....	43
3.2.4.3	Pozostałe odpady.....	44
3.2.5.	Hałas i pola elektromagnetyczne.....	44
3.2.5.1	Hałas.....	44
3.2.5.2	Pola elektromagnetyczne .....	45
3.2.6.	Substancje chemiczne w środowisku .....	46
3.3.	Dotychczasowe działania w ochronie środowiska.....	46
3.3.1.	Działania systemowe .....	46
3.3.1.1	Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych..	46
3.3.1.2	Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska.....	47
3.3.1.3	Zarządzanie środowiskowe .....	48
3.3.1.4	Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska .....	49
3.3.1.5	Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym.....	50



3.3.2.	Działania w zakresie infrastruktury ochrony środowiska.....	50
4.	Narzędzia i instrumenty realizacji.....	52
4.1.	Instrumenty prawne .....	52
4.2.	Uwarunkowania zewnętrzne.....	54
4.2.1.	Dokumenty szczebla krajowego.....	54
4.2.2.	Dokumenty szczebla wojewódzkiego .....	55
4.2.2.1	„Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018”.....	55
4.2.3.	Dokumenty szczebla powiatowego .....	64
4.2.3.2	„Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego” .....	67
4.3.	Instrumenty finansowe.....	67
4.4.	Współpraca przygraniczna.....	68
4.5.	Dostęp do informacji i udział społeczeństwa.....	69
4.6.	Struktura organizacyjna w zakresie realizacji programu ochrony środowiska.....	69
5.	Cele programu.....	70
5.1.	Cel nadrzędny - dalekosiężny .....	70
5.2.	Cele główne, szczegółowe i kierunki działań .....	70
5.3.	Zadania do realizacji .....	73
5.3.1.	Priorytet: działania systemowe .....	73
5.3.2.	Priorytet: ochrona zasobów naturalnych.....	75
5.3.3.	Priorytet: poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.....	78
6.	Harmonogram realizacji i nakłady .....	81
6.1.	Harmonogram realizacji.....	81
6.2.	Nakłady .....	88
7.	Kontrola realizacji programu .....	90
7.1.	Procedury kontroli.....	90
7.2.	Wskaźniki realizacji programu .....	91
7.3.	Procedury weryfikacji programu.....	92

## **1. WSTĘP**

### **1.1. Podstawa opracowania programu**

Gminny program ochrony środowiska jest instrumentem służącym realizacji polityki ekologicznej państwa poprzez wytyczenie i zaplanowanie działań w zakresie ochrony środowiska, które będą realizowane na terenie gminy. Sporządzenie gminnego programu ochrony środowiska jest obowiązkiem gminy w myśl art. 17 i 18 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62 poz. 627 z późn. zmianami). Gminny program ochrony środowiska jest przyjmowany do realizacji poprzez przyjęcie przez radę gminy stosownej uchwały. Realizacja programu jest monitorowana, a Wójt/Burmistrz co dwa lata przedstawia radzie gminy sprawozdanie z jego realizacji.

Pierwszy „Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól” Rada Miejska przyjęła do realizacji w 2004 r. Obejmował on okres 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2011.

Przy konstruowaniu niniejszego programu, który stanowi aktualizację poprzedniego dokumentu, opierano się na „Wytycznych sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”, opracowanych przez Ministerstwo Środowiska w grudniu 2002 r., dostosowanych do układu zagadnień prezentowanych w aktualnej polityce ekologicznej państwa, opracowanej w 2008 r.

### **1.2. Cel i zakres programu**

Celem niniejszego opracowania jest wytyczenie kierunków i zaplanowanie działań w zakresie ochrony środowiska, które będą realizowane gminie Sępól w latach 2012-2017. Realizacja działań przyczyni się do osiągnięcia celów „Programu ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego”, „Programu ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego”, jak również „Polityki ekologicznej państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”.

W programie ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól zawarto w szczególności:

- charakterystykę gminy oraz obecnego stanu środowiska w gminie (zasobów, jakości, działań systemowych),
- opis narzędzi i instrumentów realizacji programu wraz z opisem uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawnoekonomiczne i środki finansowe.
- cele ekologiczne;
- priorytety ekologiczne;
- poziomy celów długoterminowych;
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych;
- opis metod kontroli wdrażania programu.

W części zasadniczej programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól – zgodnie z „Wytycznymi sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”, (opracowanymi przez Ministerstwo Środowiska w 2002 r., które autorzy niniejszego opracowania dostosowali do aktualnej polityki ekologicznej państwa, opracowanej w 2008 r.) – zawarto następujące rozdziały:

- Narzędzia i instrumenty realizacji programu (wzmocnienie instytucjonalne, ramy prawa – w zakresie prawa lokalnego i decyzji organów samorządowych, planowanie przestrzenne, powiązania formalne i merytoryczne z analogicznym programem niższego i wyższego szczebla administracyjnego, mechanizmy finansowania ochrony środowiska, dostęp do informacji i udział społeczeństwa, współpraca przygraniczna);
- Kierunki działań systemowych (uwzględnianie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych, aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, zarządzanie środowiskowe, udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska, aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym);
- Ochrona zasobów naturalnych (ochrona przyrody, w tym różnorodności biologicznej, ochrona zasobów leśnych, racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, ochrona powierzchni ziemi, racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi );
- Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu, ochrona wód przed zanieczyszczeniem, gospodarka odpadami, ochrona przed hałasem i polami elektromagnetycznymi, gospodarka substancjami chemicznymi);
- Harmonogram realizacji i nakłady na realizację programu (terminy realizacji, wielkość nakładów i źródła finansowania, jednostki odpowiedzialne za ich wykonanie);
- Kontrola realizacji programu (procedury kontroli, mierniki realizacji programu, procedury weryfikacji programu).

Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól w pełni respektuje zasady polityki ekologicznej Polski, Unii Europejskiej i cele 6. Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego, takie jak:

- zasada zrównoważonego rozwoju opisana w odnowionej strategii Unii Europejskiej dotyczącej trwałego rozwoju,
- zasada przezorności,
- zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego,
- zasada uspołecznienia,
- zasada „zanieczyszczający płaci”,
- zasada prewencji,
- zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT),
- zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

### **1.3. Metoda opracowania programu**

Program ochrony środowiska opracowywano w dwóch etapach:

- I. W pierwszym etapie zgromadzono i przeanalizowano dane dotyczące obecnego stanu środowiska oraz zagadnień ochrony środowiska w gminie Sępól, z uwzględnieniem zrealizowanych działań. Następnie zweryfikowano: problemy zidentyfikowane w

poprzednim okresie programowania oraz cele i priorytety na następny okres programowania.

- II. W drugim etapie zaplanowano zadania, których realizacja doprowadzi do osiągnięcia założonych celów. Przy planowaniu zadań uwzględniono uwarunkowania zewnętrzne (programy ochrony środowiska wyższego szczebla, strategie i inne dokumenty planistyczne). Sporządzono szczegółowy harmonogram realizacji, zaplanowano metody realizacji oraz sposoby kontroli wdrażania programu.

We wszystkich etapach przygotowania programu, a szczególnie w gromadzeniu danych, weryfikacji listy problemów, a następnie formułowaniu celów, aktywnie uczestniczyli przedstawiciele gminy Sępolec.

Inwentaryzację danych prowadzono w oparciu o następujące źródła danych:

1. Urząd Miejski w Sępolecu,
2. Starostwo Powiatowe w Bartoszycach,
3. wizja lokalna gminy Sępolec,
4. dane z dostępnych opracowań dotyczących zarówno terenu gminy, terenu powiatu, jak i terenu całego województwa.

Dane pochodzące z Urzędu Miejskiego oraz Starostwa Powiatowego w Bartoszycach inwentaryzowano w oparciu o materiały i dokumenty (analizy) dostępne w Urzędzie, ankietę opracowaną przez Biuro Doradcze EkoINFRA oraz spotkania i kontakty telefoniczne z pracownikami Urzędu. Ponadto korzystano z danych zamieszczonych w następujących opracowaniach:

- Raporty o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego za lata 2004-2010, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie zamieszczone na stronie: [www.wios.olsztyn.pl](http://www.wios.olsztyn.pl)
- Dane ze strony internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie: [www.olsztyn.rdos.gov.pl](http://www.olsztyn.rdos.gov.pl)
- Dane ze strony internetowej Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie: [www.olsztyn.lasy.gov.pl](http://www.olsztyn.lasy.gov.pl)
- Dane ze strony internetowej GDOŚ: [www.natura2000.gdos.gov.pl/natura2000/pl](http://www.natura2000.gdos.gov.pl/natura2000/pl)
- Dane ze strony internetowej Głównego Urzędu Statystycznego: [www.stat.gov.pl](http://www.stat.gov.pl)

Po zgromadzeniu wszystkich dostępnych danych umieszczono je w bazie elektronicznej (arkusza kalkulacyjnym) w celu wyznaczenia parametrów ilościowych dotyczących wpływu działalności człowieka na środowisko oraz zbadania występujących prawidłowości i trendów. Na podstawie wyników obliczeń oraz pozostałych, nieprzetworzonych danych zidentyfikowano podstawowe problemy związane z ochroną środowiska w gminie Sępolec. Problemy te uszeregowano w zależności przyczynowo-skutkowej. Następnie, poprzez przeformułowanie problemów, wyodrębniono cele programu ochrony środowiska i wyznaczono obszary priorytetowe.

Po sformułowaniu celów wyznaczono zadania, których realizacja doprowadzi do osiągnięcia zaplanowanych celów programu ochrony środowiska. Następnie opracowano harmonogram realizacji i oszacowano koszty realizacji poszczególnych zadań.

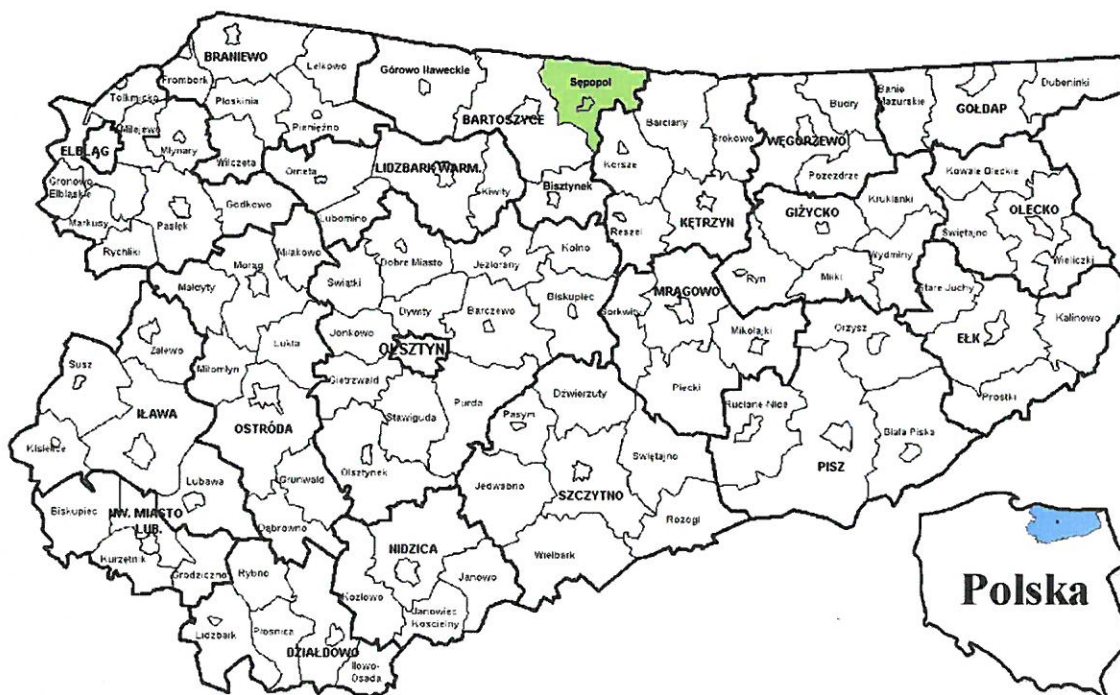


## 2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA I GMINY SĘPOL

### 2.1. Dane ogólne Miasta i Gminy Sępolek

#### 2.1.1. Położenie, fizjo- i hydrografia, klimat

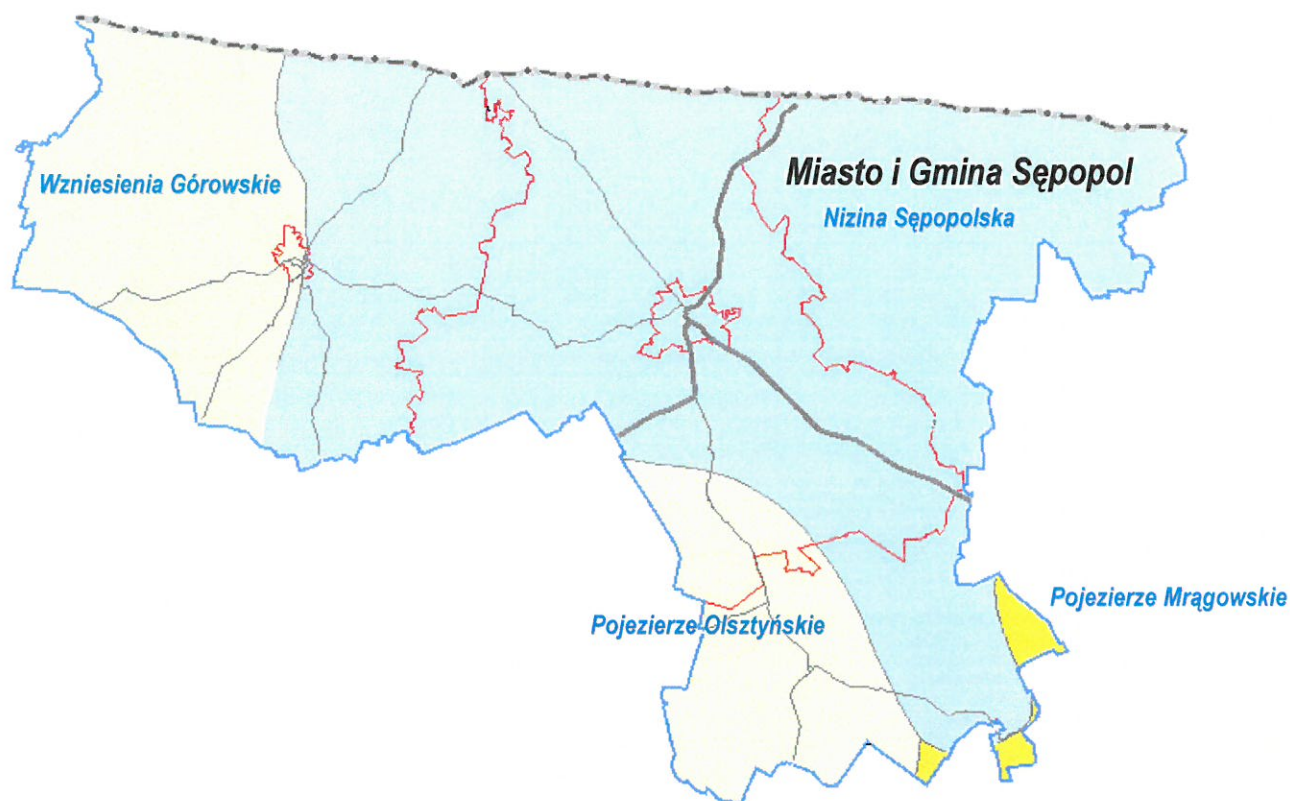
Miasto i Gmina Sępolek o powierzchni 246,38 km<sup>2</sup>, leży w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego (Rys. 1). Od zachodu graniczy z gminą Bartoszyce, od południowego wschodu z gminą Korsze (powiat kętrzyński) i od wschodu z gminą Barciany (powiat kętrzyński). Północna granica gminy stanowi granicę państwową z Rosją. W skład gminy wchodzi 48 miejscowości, w tym 1 miasto (Sępolek).



Opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 1. Położenie Miasta i Gminy Sępolek w układzie administracyjnym

Pod względem fizjograficznym gmina leży w Pasie Pobrzeży Bałtyckich, w regionie Niziny Staropruskiej, mezoregionie Niziny Sępoleckiej.



Opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 2. Położenie Miasta i Gminy Sępólno na tle powiatu i krain fizycznogeograficznych

Na obszarze Niziny Sępolskiej przeważa krajobraz równinny, który urozmaicają doliny rzeczne i niewielkie spadki terenu.

Osią hydrograficzną terenu jest rzeka Łyna – największa rzeka województwa. Przecina ona teren gminy płynąc z kierunku południowo-zachodniego na północno-wschodni i północny. Łyna płynie przez miasto Sępólno.

Wg „Hydrologii regionalnej Polski” (pod redakcją Bronisława Paczyńskiego i Andrzeja Sadurskiego, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007) Miasto i Gmina Sępólno leży w granicach regionu hydrogeologicznego (w Prowincji Wisły) Narwi, Pregoły i Niemna.

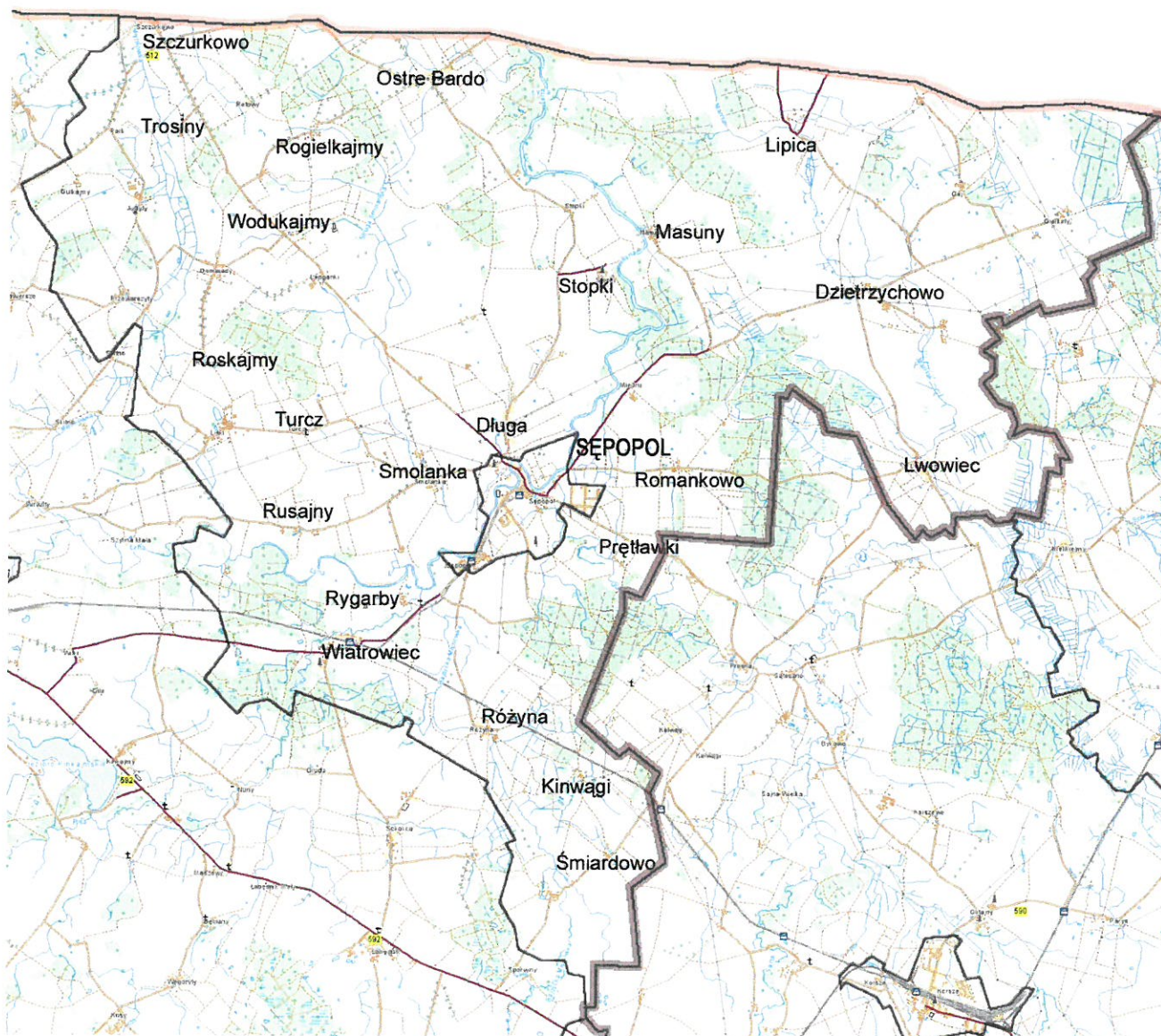
Gmina leży w mazurskim regionie klimatycznym, we wschodniobałtyckiej dzielnicy klimatycznej, która jest chłodniejsza od sąsiadującej od zachodu dzielnicy zachodniobałtyckiej, lecz cieplejsza niż przyległa od południa dzielnica mazurska. Charakteryzuje się ona następującymi wartościami elementów i zjawisk atmosferycznych:

- liczba dni mroźnych wynosi 38-43,
- liczba dni z przymrozkami 110-125,
- liczba dni z pokrywą śnieżną 60-65 dni.



Opad atmosferyczny wynosi średnio około 600 mm w roku. Okres wegetacyjny trwa około 200 dni. W gminie przeważają wiatry z kierunku południowo-zachodniego (18,9% udziału w ciągu roku) i wiatry zachodnie (15,2 %). Udział wiatrów południowo-zachodnich jest szczególnie wysoki jesienią i zimą.

Mapę topograficzną Miasta i Gminy Sępól przedstawia Rys. 3.



Opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 3. Mapa topograficzna Miasta i Gminy Sępól

### 2.1.2. Demografia

Wg danych GUS Miasto i Gmina Sępól liczy 6 524 mieszkańców (stan na 31-12-2010), natomiast wg danych Urzędu Miejskiego – 6957 osób. Gmina liczy 48 miejscowości. Największą miejscowością jest Sępól (miasto). Gęstość zaludnienia w gminie wynosi 26 osób na km<sup>2</sup>, przy czym na terenach wiejskich 19 osób na km<sup>2</sup>, a w Sępólnie 435 osób na km<sup>2</sup>.

Zestawienie liczby mieszkańców w poszczególnych sołectwach przedstawia Tabela 1.

<b>Tabela 1 Dane demograficzne Miasta i Gminy Sępól</b>			
L.p.	Sołectwo/miasto	Miejscowości w sołectwie	Liczba ludności
1	DŁUGA	Długa, Stopki od nr 26 do nr 29	173
2	DZIETRZYCHOWO	Dzierzychowo, Dobroty, Gierkiny, Majmławki, Wanikajmy	642
3	KINWĄGI	Kinwągi	77
4	LIPICA	Gaj, Lipica, Melejdy, Romaliny, Smodajny	209
5	LWOWIEC	Lwowiec	170
6	MASUNY	Masuny	189
7	OSTRE BARDO	Ostre Bardo	85
8	PRĘTŁAWKI	Prętławki, Romankowo nr 50 do 52	55
9	ROGIELKAJMY	Korytki, Poniki, Rogielkajmy	54
10	ROSKAJMY	Liski, Roskajmy	320
11	ROMANKOWO	Romankowo, Miedna	303
12	RUSAJNY	Rusajny	89
13	RÓŻYNA	Różyna	151
14	RYGARBY	Rygarby	61
15	ŚMIARDOWO	Chelmiec, Paślawki, Śmiardowo	162
16	SMOLANKA	Smolanka	322
17	STOPKI	Stopki, Stopki Osada	320
18	SZCZURKOWO	Szczurkowo	148
19	TURCZ	Turcz	48
20	TROSINY	Gulkajmy, Judyty, Park, Retowy, Trosiny	363
21	WIATROWIEC	Łobzowo, Pieny, Wiatrowiec	346
22	WODUKAJMY	Boryty, Domarady, Langanki, Przewarszyty, Wodukajmy	470
23	SĘPOL	Sępól	2200

źródło: dane UM, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

### 2.1.3. Użytkowanie powierzchni

Użytkowanie powierzchni w gminie Sępól przedstawia Tabela 2. Użytki rolne stanowią ponad 73% powierzchni gminy, z czego grunty orne stanowią blisko 54%.

**Tabela 2 Struktura użytkowania powierzchni w gminie Sępólno**

Jednostka terytorialna	Powierzchnia	Lasy i grunty leśne	Wody	Użytki rolne ogółem	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska
[ha]								
Miasto i Gmina Sępólno	24 638	4777,9	160	18 120	14 990	23	1 633	1 474
miasto	463	2,3	-	297	236	9	8	44
tereny wiejskie	24 175	4775,6	-	17 823	14 754	14	1 625	1 430
[%]								
Miasto i Gmina Sępólno	100	19,4	0,65	73,5	60,8	0,09	6,63	5,98
miasto	100	0,5	-	64,1	51,0	1,94	1,73	9,50
tereny wiejskie	100	19,8	-	73,7	61,0	0,06	6,72	5,92

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

#### 2.1.4. Zagadnienia gospodarcze

Położenie z dala od głównych szlaków komunikacyjnych oraz znaczny udział użytków rolnych warunkują profil gospodarczy gminy Sępólno.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Mieście i Gminie Sępólno wynosi 294, z czego aż 207 to podmioty należące do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. 25 podmiotów należy do sfery publicznej. Do najważniejszych podmiotów należy PPHU ROL-PIEK w Sępólnie.

Tabela 3 przedstawia zestawienie liczby podmiotów gospodarczych w 2010 r.

**Tabela 3 Podmioty gospodarcze**

Jednostka terytorialna	Podmioty gospodarki narodowej									
	Razem	Sektor publiczny			Sektor prywatny					
		ogółem	spółki handlowe	pozostałe	ogółem	osoby fizyczne	spółki handlowe	spółdzielnie	stowarzyszenia i organizacje społeczne	pozostałe
Miasto i Gmina Sępólno	294	25	1	24	269	207	10	4	11	37
Odsetek w stosunku do ogólnej liczby w powiecie	7,50%	12,63%	8,33%	12,90%	7,22%	7,44%	6,41%	16,00%	8,53%	5,87%

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Ponad 91% podmiotów działa w sferze prywatnej, z czego największą liczbę stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (70,4%). Najwięcej podmiotów gospodarczych działa w branży usług (63,3%), następnie w przemyśle i budownictwie (25,5%) oraz



rolnictwie (11,2%). W usługach najczęściej podmiotów zarejestrowano w sekcji G – handel hurtowy i detaliczny (66 podmiotów) oraz w sekcji F – budownictwo (45 podmiotów).

Turystyka nie odgrywa w gminie Sępólno znaczącej roli. W związku z tym baza noclegowa jest nieduża. Ogółem na terenie gminy znajduje się 1 obiekt noclegowy (całoroczny) znajdujący się w ewidencji GUS z łączną liczbą miejsc noclegowych równą 20.

Stopa bezrobocia w całym powiecie bartoszyckim jest wysoka (Powiatowy Urząd Pracy nie oblicza tego wskaźnika na poziomie poszczególnych gmin) – wynosi aż 28,6% (dane za listopad 2011 r.).

### 2.1.5. Rolnictwo

Ważną gałęzią gospodarki w gminie Sępólno jest rolnictwo. W tym dziale gospodarki, oprócz indywidualnych gospodarstw rolnych, działają 33 podmioty gospodarcze. Wskaźnik bonitacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest wysoki i wynosi 73,8 pkt (podczas gdy średnia dla województwa wynosi 65 pkt). Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. w gminie znajduje się 681 gospodarstw rolnych, z czego 422 (62%) o powierzchni powyżej 1 ha i 178 (26,1%) o powierzchni powyżej 15 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 24,7 ha (średnia w powiecie – 26,12 ha). Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 r. blisko 84% gospodarstw powyżej 1 ha prowadzi produkcję rolniczą, 68% produkuje głównie na rynek – reszta nie prowadzi produkcji rolnej lub produkuje na potrzeby własne.

Użytki rolne w dobrej kulturze zajmują ponad 13,6 tys. ha. Ponad 70,6% użytków rolnych stanowią zasiewy (11,1 tys. ha). W hodowli ważną gałęzią jest hodowla bydła.

Szczegółowe dane dotyczące rolnictwa przedstawia Tabela 4.

Tabela 4 Rolnictwo wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010									
Jednostka terytorialna	Gospodarstwa rolne			Użytki rolne					
	ogółem	powyżej 1 ha użytków rolnych	powyżej 15 ha użytków rolnych	użytki rolne w dobrej kulturze	pod zasiewami	grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	uprawy trwałe	łąki trwałe	pastwiska trwałe
	[szt]	[szt]	[szt]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Miasto i Gmina Sępólno	681	422	178	13 611,12	11 142,06	211,77	43,19	1 527,35	651,79
[%]									
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	20,8	17,8	18,3	18,4	20,7	14,6	4,9	14,0	9,6

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Największe gospodarstwa rolne prowadzą działalność jako przedsiębiorstwa (często spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) lub grupy producenckie.

### 3. STAN ŚRODOWISKA W MIEŚCIE I GMINIE SĘPOL

#### 3.1. Zasoby naturalne i ich ochrona

##### 3.1.1. Przyroda i różnorodność biologiczna

Wg podziału geobotaniczno-regionalnego, Miasto i Gmina Sępól leży w Dziale Pomorskim, który charakteryzuje się znacznym udziałem zbiorowisk o subatlantyckim typie zasięgu. Dla tego regionu charakterystyczne jest występowanie grądów, lasów liściastych, acidofilnych lasów dębowych, kontynentalnych borów sosnowych oraz niżowych buczyn.

Ze względu na synantropizację (całość przemian zachodzących w szacie roślinnej pod wpływem działalności człowieka), gmina Sępól leży w regionie IV stopnia (skala od I do VII), gdzie przeważa roślinność antropogeniczna (wprowadzona przez człowieka), a roślinność naturalna zachowała się fragmentarycznie w siedliskach skrajnie ubogich lub niedostępnych do wykorzystania przez człowieka.

Znacznie większe zróżnicowanie gatunkowe roślin i zwierząt występuje zatem na tych terenach gminy, które nie są silnie przekształcone przez działalność człowieka, w przypadku gminy Sępól – głównie działalność rolniczą.

Zgodnie z tym, największe bogactwo roślin w gminie Sępól występuje na obszarach podmokłych, mało dostępnych i leśnych. Spotyka się tu wiele gatunków pospolitych, takich jak trzcina pospolita, pałka wąskolistna i szerokolistna, rdestnica, moczarka kanadyjska, grzybień biały, grażel żółty, ale także gatunki rzadkie i chronione jak: malina moroszka (*Rubus chamaemorus*), wawrzynek wilczełyko (*Daphne mezereum*), podrzeń żebrowiec (*Blechnum spicant*), pełnik europejski (*Trollius europaeus*), lepnica litewska (*Silene lithuanica*).

Ponadto, można też spotkać torfowiska niskie (eutroficzne) zasiedlone przez wiele gatunków (m.in. turzyce i kosańce).

W gminie Sępól można spotkać kilka gatunków dużych ssaków, jak:

- Łoś – na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce liczebność wynosiła 30 szt. (stan na 10-03-2011).
- Jeleń – na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce liczebność wynosiła 340 szt. (stan na 10-03-2011).
- Daniel – na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce liczebność wynosiła 280 szt. (stan na 10-03-2011).
- Sarna – na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce liczebność wynosiła 1810 szt. (stan na 10-03-2011).
- Dzik – na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce liczebność wynosiła 1170 szt. (stan na 10-03-2011).

Z mniejszych ssaków występuje: borsuk, lis, wiewiórka, jeź europejski, kuna, wydra (również umieszczona w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej), tchórz, norka amerykańska. Ponadto, często spotyka się siedliska bobrowe (umieszczone w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej). Z danych Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie (stan na 31-03-2011) wynika, że na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce liczebność stanowisk bobrowych wynosiła 233 z ogólną liczbą osobników 915.

Ptaki są najliczniejszą grupą zwierząt występującą w gminie Sępolek. Często występują miejsca gniazdowania bociana białego (umieszczonego w Załączniku I Dyrektywy 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków – jako gatunek objęty szczególną ochroną). Spotyka się także inne gatunki ptaków gniazdujących, wymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej jak: kania czarna, kania ruda, orlik krzykliwy, orzeł bielik, dzięcioł średni, puchacz, bąk, czapla siwa, błotniak zbożowy, bocian czarny i żuraw. Ponadto, licznie występują inne gatunki pospolitych ptaków.

Z płazów i gadów w gminie Sępolek występują: żmija zygzakowata, padalec zwyczajny, traszka grzebieniasta, traszka zwyczajna, kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, ropucha szara, ropucha paskówka, ropucha zielona, rzekotka drzewna, żaba trawna, żaba moczarowa, żaba wodna, żaba jeziorkowa, zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna.

Zadania ochrony przyrody i różnorodności biologicznej są realizowane przede wszystkim poprzez ustanawianie różnych prawnych form ochrony: rezerwatów, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, pomników przyrody.

Tereny chronione na obszarze gminy Sępolek zajmują 2 769,3 ha (11,2%), występują jedynie obszary chronionego krajobrazu.

Tabela 5 przedstawia szczegółowe dane.

**Tabela 5 Ochrona przyrody w Mieście i Gminie Sępolek**

Jednostka terytorialna	Obszary prawnie chronione ogółem	Rezerваты przyrody	Obszary chronionego krajobrazu	Użytki ekologiczne	Pomniki przyrody ogółem
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[szt]
Miasto i Gmina Sępolek	2 769,3	0,0	2 769,3	0,0	23
[%]					
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	10,76	0,00	10,76	0,00	14,02

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

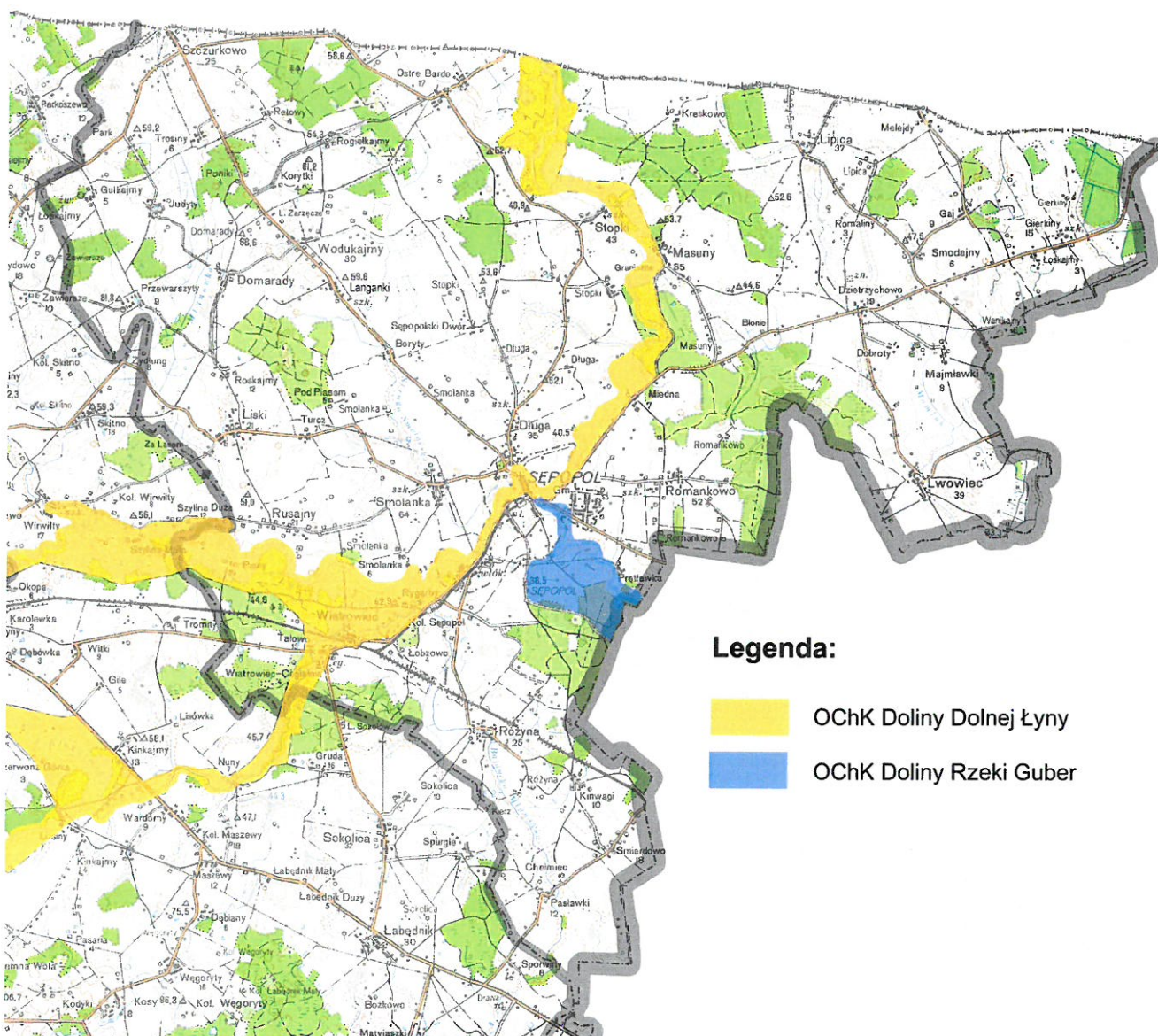
Na terenie Miasta i Gminy Sępolek nie występują rezerваты przyrody.



Obszary chronionego krajobrazu wyznaczone przede wszystkim w dolinach głównych cieków wodnych powiatu i na obszarze węzła hydrograficznego:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Łyny (powierzchnia ogółem 16 429,9 ha),
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Guber (powierzchnia ogółem 14 363,8 ha).

Granice OChK przedstawiono na Rys. 4.



opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

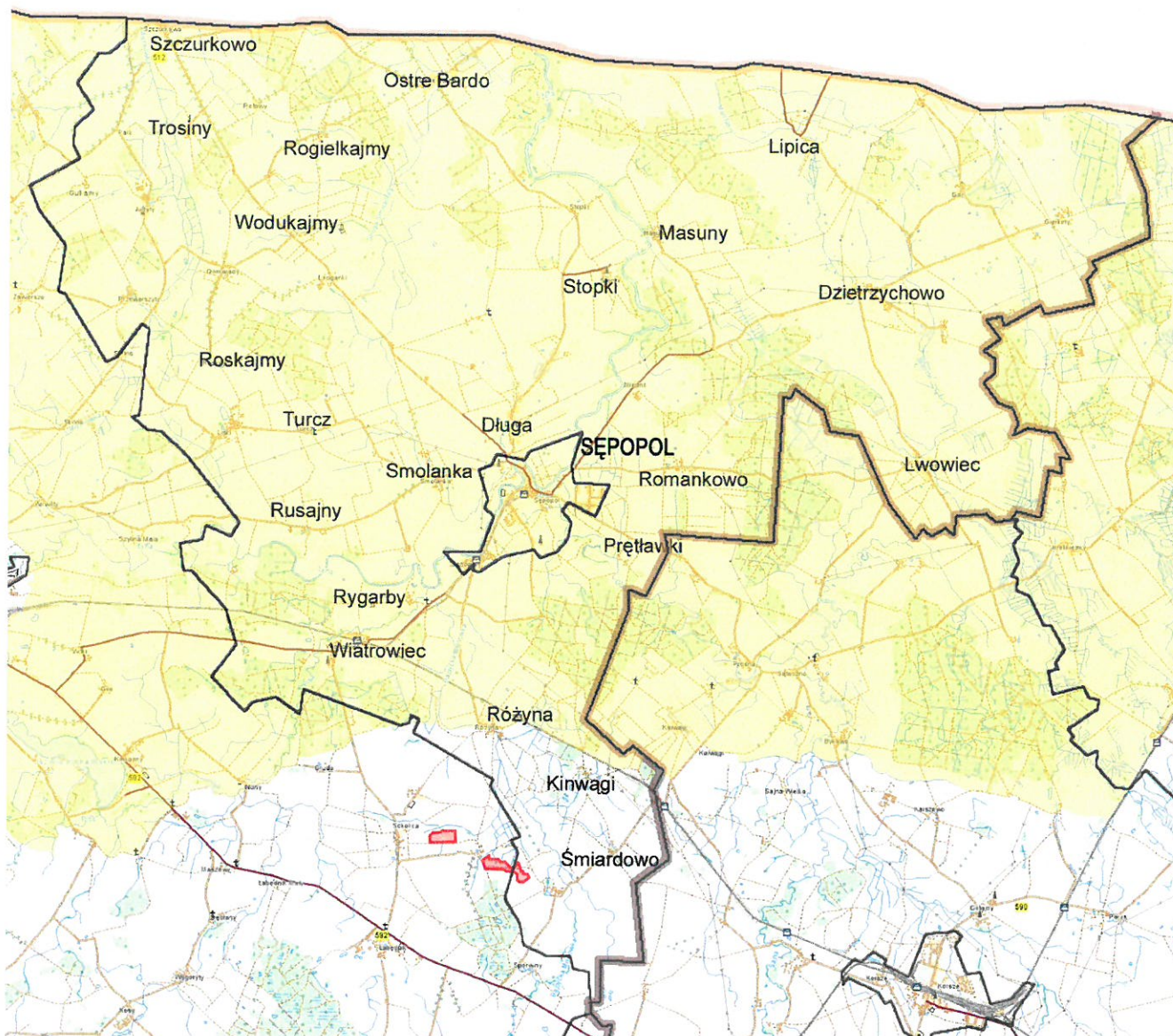
Rys. 4. Rozmieszczenie obszarów chronionego krajobrazu.

Na terenie Miasta i Gminy Sępolek nie występują użytki ekologiczne.

Na obszarze gminy Sępolek znajdują się 2 obszary chronione w ramach sieci Natura 2000 (Rys. 5):

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Ostoja Warmińska” PLB280015, powierzchnia 145 342,0 ha. „Ostoja Warmińska” została ustanowiona jako obszar Natura 2000 przede wszystkim dla ochrony jednego gatunku – bociana białego, który osiąga tu największą liczebność i największe zagęszczenie w kraju. Jest to jednak również bardzo ważna ostoja dla wielu innych gatunków ptaków, występują tu bowiem aż 93 gatunki ptaków waloryzujące obszary Natura 2000 (w tym 81 gatunków lęgowych i prawdopodobnie lęgowych). Jest wśród nich 38 gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej i 15 gatunków z Polskiej czerwonej księgi zwierząt. Ostoja Warmińska rozciąga się na obszarze gmin: Gmina Górowo Iławeckie, Miasto Górowo Iławeckie, Gmina Bartoszyce, Miasto i Gmina Sępolek (na terenach wiejskich i miejskich) – na mapie kolor żółty.
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Torfowiska źródłiskowe koło Łabędnika” PLH280047, powierzchnia 27 ha. Obszar jest położony na Równinie Sępolekowskiej. W skład obszaru wchodzi dwa osobne torfowiska źródłiskowe otoczone użytkami zielonymi. Jedno znajduje się ok. 1,5 km na wschód od wsi Sokolica i reprezentuje dobrze wykształcony kopułowy typ torfowiska źródłiskowego. Na obrzeżach kopuły licznie rosną drzewa i krzewy: olsza szara i czarna, jesion wyniosły, dziki bez czarny i wierzba szara. Na dzikim bzie czarnym występuje grzyb – ucho bżowe, po raz pierwszy znaleziony w północnej Polsce na tym właśnie obiekcie. Na kopule występuje źródłiskowy zbiornik wodny - miejsce wypływu wody gruntowej otoczony kępami turzycy prosowej przechodzącej dalej w szuwar turzycy błotnej i szuwar trzcinowy. W źródłiskowym zbiorniku wodnym występuje rzeżucha gorzka typowa oraz mech żebrowiec paprociowy – gatunki charakterystyczne dla źródłiskowych fitocenoz. Drugie torfowisko znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie osady Spurgle, na południowy wschód od zabudowań. Zajmuje ono pow. 15,39 ha, z czego większość to torfowisko źródłiskowe wiszące, a reszta to łąki zmiennowilgotne. Przylega ono do wzniesienia i reprezentuje głównie typ wiszący. Deniwelacja dochodzi do 15 m, a na grząskim zboczu występują liczne źródła. Na torfowisku tym występuje siedlisko: źródłiskowe lasy olszowe na niżu oraz punktowo petryfikujące źródła z utworami tufowymi. W źródłiskowym olesie licznie występują: porzeczka czarna, sitowie leśne i chmiel zwyczajny. Występują też płaty szuwaru trzcinowego, turzycowiska turzycy prosowej oraz źródłiskowe zbiorowisko. Z rzadszych gatunków roślin występują m.in.: kruszczyk błotny, listera jajowata, jaskier wielki, bniec czerwony, trędownik skrzydlaty, rzeżucha gorzka typowa oraz mech żebrowiec paprociowy. „Torfowiska źródłiskowe koło Łabędnika” rozciągają się na obszarze gmin: Gmina Bartoszyce, Miasto i Gmina Sępolek (na terenach wiejskich) – na mapie kolor czerwony.





Źródło: : [www.natura2000.gdos.gov.pl/natura2000/pl](http://www.natura2000.gdos.gov.pl/natura2000/pl) , opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 5. Położenie obszarów chronionych w ramach sieci Natura 2000

Z pozostałych form ochrony przyrody na terenie Miasta i Gminy Sępólno znajdują się 23 pomniki przyrody (w tym 19 pojedynczych drzew i 4 grupy drzew). Ochroną objęto przede wszystkim wiekowe okazy dębów.

Ważną rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej na terenach zurbanizowanych pełnią tereny zielone. Tereny zielone zajmują na obszarze Miasta i Gminy Sępólno powierzchnię 4,5 ha. Tabela 6 przedstawia szczegółowe dane (za 2010 r.).

**Tabela 6 Tereny zieleni w Mieście i Gminie Sępólno**

Jednostka terytorialna	Zieleńce	Zieleń uliczna	Zieleń osiedlowa	Żywopłaty	Nasadzenia		Ubytki	
					drzewa	krzewy	drzewa	krzewy
	[ha]	[ha]	[ha]	[m]	[szt]	[szt]	[szt]	[szt]
Miasto i Gmina Sępólno	2,3	2,6	0,4	180	25	50	5	5
[%]								
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	4,65	12,56	0,75	1,67	5,32	2,57	2,34	2,30

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

### 3.1.2. Zasoby leśne i ich ochrona

Lesistość gminy Sępólno wynosi 18,9%, podczas gdy całego powiatu bartoszyckiego – 23,1%. Duże kompleksy leśne w gminie Sępólno w zasadzie nie występują. Mniejsze kompleksy są porzucane po całym terenie gminy. Tabela 7 przedstawia powierzchnie gruntów leśnych i lasów z podziałem na lasy stanowiące i niestanowiące własności skarbu państwa. We władaniu skarbu państwa znajduje się 88,1% gruntów leśnych. Zarządzającym lasami będącymi we władaniu skarbu państwa jest przedsiębiorstwo Lasy Państwowe: nadleśnictwo Bartoszyce i – w niewielkiej części północno-wschodniego krańca gminy – nadleśnictwo Srokowo.

**Tabela 7 Lasy w gminie Sępólno**

Jednostka terytorialna	Grunty leśne ogółem	Lasy ogółem	Lasy publiczne	Lesistość	Lasy niestanowiące własności skarbu państwa				
					grunty leśne ogółem	lasy ogółem	grunty leśne prywatne ogółem	grunty leśne gminne ogółem	lasy gminne ogółem
					[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Miasto i Gmina Sępólno	4 777,9	4 648,3	4 212,3	18,90	440,60	440,60	436,00	4,60	4,60
[%]									
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	15,44	15,39	15,43	-	14,67	14,67	15,06	4,23	4,23

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Biorąc pod uwagę regionalizację przyrodniczo-leśną, lasy należą Krainy Mazursko-Podlaskiej. Ze względu na bardzo wysoką żyzność charakteryzują się stosunkowo dużą różnorodnością siedliskową oraz gatunkową drzewostanów. Wśród typów siedliskowych przeważają:

- las świeży – charakterystyczne gatunki to: brzoza z domieszką świerku,



- las mieszany świeży – charakterystyczne gatunki to: brzoza z domieszką dębu, sosny i olchy,
- las wilgotny – charakterystyczne gatunki to: brzoza, dąb, buk,
- ols – charakterystyczne gatunki to: olsza, dąb oraz brzoza.
- las mieszany bagienny.

Dominujące gatunki drzew to: brzoza brodawkowata, dąb szypułkowy, świerk, sosna zwyczajna, olsza czarna, modrzew i buk. Drzewostany dębowe na terenie powiatu bartoszyckiego charakteryzują się dobrą jakością techniczną. Najbardziej wartościowe drzewostany występują na siedliskach lasu świeżego i lasu mieszanego świeżego, często tworząc strukturę dwupiętrową, wielogatunkową, z bogatym podszytem. Duży udział w powierzchni zalesionej ma brzoza, którą charakteryzuje się na terenach powiatu znaczną ekspansywnością i dobrą jakością. Również świerk charakteryzuje się dobrą jakością techniczną. Bonitacja i jakość techniczna modrzewia i jesionu odznaczają się wysokimi parametrami. Dobra jakość na tym obszarze cechuje również lipę drobnolistną. Wszystkie lasy w powiecie bartoszyckim wchodzą w skład mikroregionu matecznego dla lipy drobnolistnej (w takim regionie nie wolno wprowadzać lipy drobnolistnej innego pochodzenia niż z tego regionu).

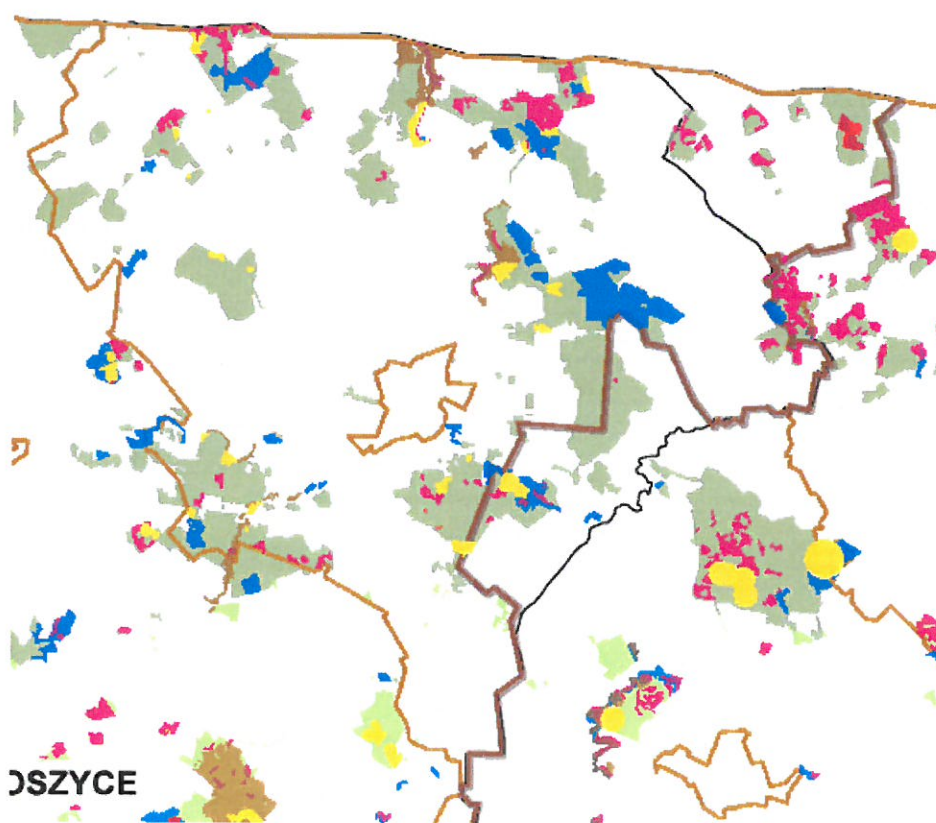
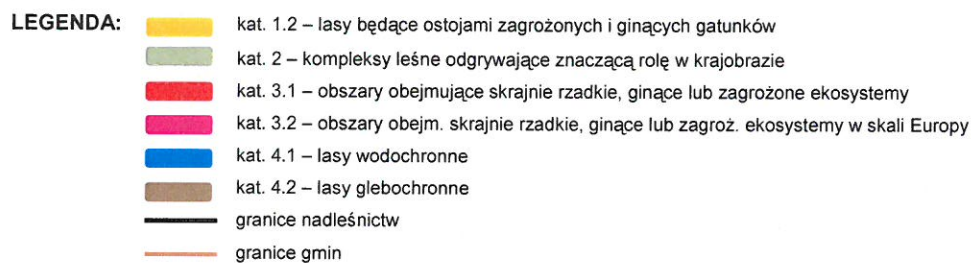
Lasy w gminie Sępólno są w dobrej kondycji. Oceny kondycji lasów dokonuje się w ramach monitoringu lasu, funkcjonującego w systemie Krajowego Monitoringu Środowiska. W ramach monitoringu bada się drzewostany skupione na tzw. stałych powierzchniach obserwacyjnych. W gminie Sępólno zlokalizowane są 3 stałe powierzchnie obserwacyjne: (obręb Sępólno). Na podstawie prowadzonych obserwacji można stwierdzić, że lasy na terenie gminy Sępólno są w dobrej kondycji.

Ponadto, w gminie Sępólno ustanowiono kompleksy lasów o szczególnych walorach przyrodniczych:

- kategoria 1.2 – lasy będące ostojami zagrożonych i ginących gatunków – strefy ochrony ścisłej ptaków: orlika krzykliwego, bielika, kani czarnej, bociana czarnego, innych chronionych zwierząt,;
- kategoria 2 – kompleksy leśne odgrywające znaczącą rolę w krajobrazie;
- kategoria 3.1 – obszary obejmujące skrajnie rzadkie, ginące lub zagrożone ekosystemy: bór bagienny sosnowy, brzezina bagienna, borealna świerczyna na torfie;
- kategoria 3.2 – obszary obejmujące skrajnie rzadkie, ginące lub zagrożone ekosystemy w skali Europy: żyzna buczyna, grąd subatlantycki, grąd subkontynentalny, łągi.
- kategoria 4.1 – lasy wodochronne, utworzone w celu ochrony siedlisk wilgotnych i zachowania ich zdolności retencyjnych;
- kategoria 4.2 – lasy glebochronne, utworzone w celu zabezpieczenia przed erozją terenów leśnych położonych na skarpach;

- kategoria 6 – lasy kluczowe dla tożsamości kulturowej lokalnych społeczności: grodziska wczesnośredniowieczne, kurhany, mogiły, cmentarze, miejsca pamięci śmierci.

Rozmieszczenie kompleksów lasów o szczególnych walorach przyrodniczych przedstawia Rys. 6.



Źródło: : [www.olsztyn.lasy.gov.pl](http://www.olsztyn.lasy.gov.pl), opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

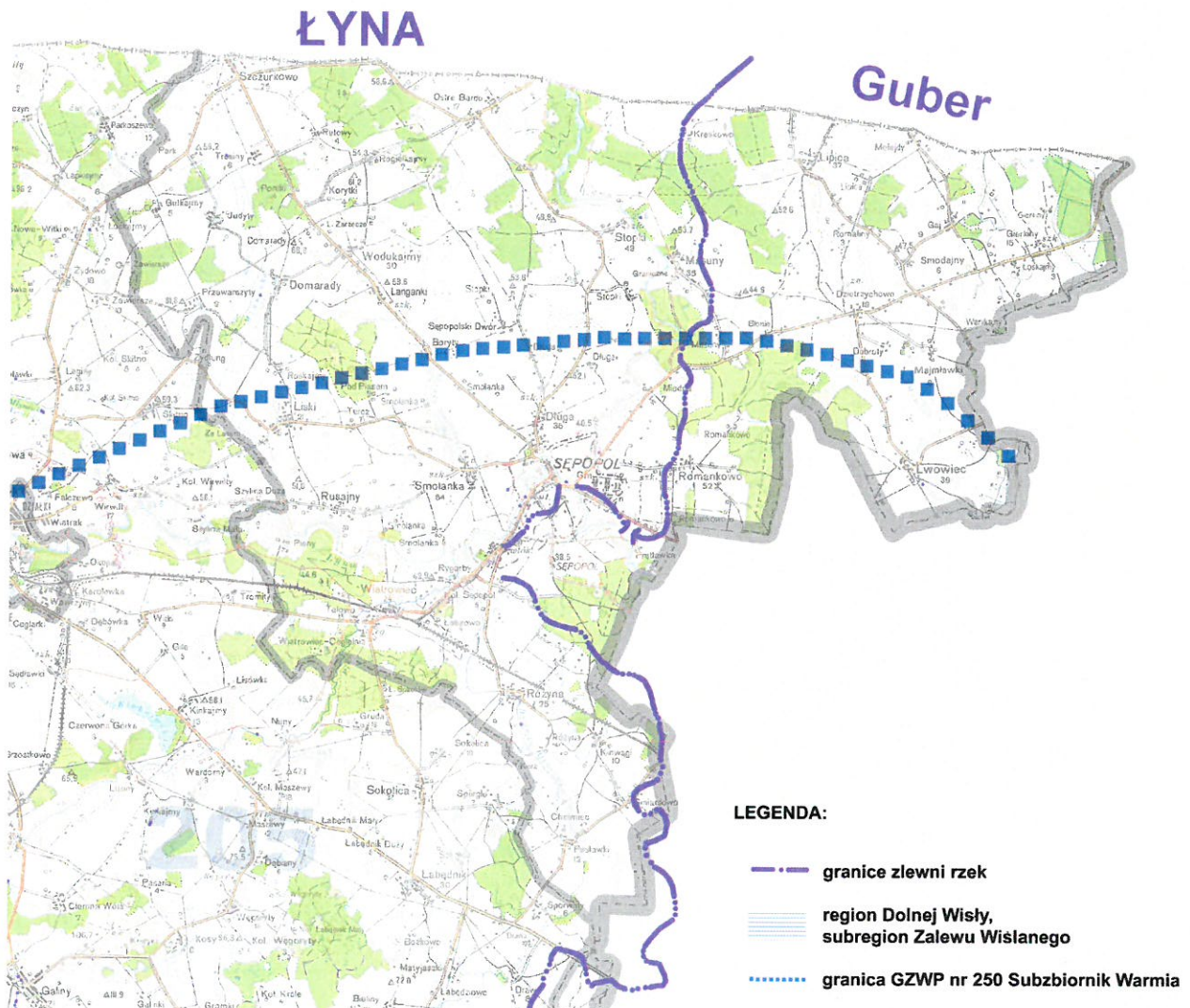
Rys. 6. Rozmieszczenie kompleksów lasów o szczególnych walorach przyrodniczych



### 3.1.3. Zasoby wodne i ich ochrona

#### 3.1.3.1 Wody podziemne

Wg „Hydrologii regionalnej Polski” (pod redakcją Bronisława Paczyńskiego i Andrzeja Sadurskiego, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007) Miasto i Gmina Sępólno leży w granicach jednego regionu hydrogeologicznego (w Prowincji Wisły) (Rys. 7): w regionie Narwi, Pregoty i Niemna.



opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 7. Zlewnie i regiony hydrogeologiczne na terenie Miasta i Gminy Sępólno.

Region Narwi, Pregoty i Niemna stanowi częściowo sztucznie wydzielony obszar, którego granice od południa i zachodu wyznaczają wododziały: Narwi i Bugu, Orzyca i Wkry oraz

Łyny i Pasłęki, natomiast od północy i wschodu obszar ten zamyka granica państwa. Powierzchnia całego regionu wynosi 37 481,3 km<sup>2</sup>. Region został podzielony na 7 obszarów bilansowych (zlewni bilansowych). Dla zlewni tych oszacowano zasoby perspektywiczne, rozumiane jako zasoby użytkowych pięter/poziomów wodonośnych możliwych do zagospodarowania z uwzględnieniem potrzeby zachowania określonego stanu ekosystemów od nich zależnych. Równocześnie, zgodnie z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej, w obrębie regionu wydzielono 10 jednolitych części wód podziemnych. Część dorzecza Pregoty w granicach Polski zajmuje powierzchnię 8 417,7 km<sup>2</sup> i obejmuje trzy jednolite części wód podziemnych (JCWPd): m. in. nr 20 zlewnia Łyny, w granicach której znajduje się powiat bartoszycki. Teren JCWPd nr 20 znajduje się w zarządzie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie. Zasoby perspektywiczne JCWPd nr 20 są szacowane na 1 048 tys. m<sup>3</sup>/d, a zasoby odnawialne na 1 879 tys. m<sup>3</sup>/d.

(źródło wszystkich powyższych informacji tego rozdziału: „Hydrologia regionalna Polski” pod redakcją Bronisława Paczyńskiego i Andrzeja Sadurskiego, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007).

Na całym terenie gminy występują poziomy wodonośne czwartorzędowe i trzeciorzędowe. Zróżnicowana jest głębokość występowania warstw wodonośnych (od kilkunastu do ponad 170 m) i ich miąższość (kilka – kilkanaście metrów). Teren gminy jest objęty zasięgiem Głównego Zbiornika Wód Podziemnych oznaczonego numerem 205 (Subzbiornik Warmia), o powierzchni ogólnej 2095 km<sup>2</sup> i szacunkowych zasobach dyspozycyjnych wynoszących 60 tys. m<sup>3</sup>/d. Wody tego zbiornika są w naturalny sposób chronione od powierzchni terenu.

Należy podkreślić, że na terenie gminy warstwy wodonośne są stosunkowo dobrze izolowane osadami o słabej przepuszczalności i jakość wód wgłębnych nie jest zagrożona (zagrożenie średnie i niskie).

Poszczególne ujęcia (jednak nie wszystkie) są chronione przed zanieczyszczeniem poprzez ustanowienie stref ochronnych. Zagrożone zanieczyszczeniem mogą być natomiast indywidualne ujęcia wody (studnie wiercone i kopane), poprzez prowadzenie niewłaściwej gospodarki ściekowej. Niewłaściwa gospodarka ściekowa stanowi też zagrożenie dla wód gruntowych. Wg „Oceny stanu sanitarno-higienicznym Miasta i Gminy Sępól za 2011 rok” sporządzonego przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Bartoszycach, w 2011 r. stwierdzono przekroczenie zawartości jonu amonowego i chlorków w wodociągu Masuny. Wydano decyzję o warunkowej przydatności do spożycia do 2014 r. Na koniec roku wodę w pozostałych wodociągach na terenie gminy oceniono jako przydatną do spożycia. W 2011 r. wyegzekwowano poprawę stanu sanitarno-technicznego Stacji Uzdatniania Wody w Stopkach i Smodajnach.

W Mieście i Gminie Sępól w 2010 r. pobrano ok. 180 tys. m<sup>3</sup> wody. Woda jest poddawana uzdatnianiu, sporadycznie nie spełnia norm dla wody pitnej nawet po uzdatnieniu (przede wszystkim ze względu na zawartość żelaza i manganu).

Zakładanie wodociągów sprzyja ochronie wód podziemnych, ponieważ prowadzi do likwidacji indywidualnych studni i ujęć wody, które są bardziej narażone na zanieczyszczenie. Gmina Sępól jest w znacznym stopniu zwodociągowana. Sieć

wodociągowa ma długość 96,2 km, co daje gęstość sieci 39,0 km / 100 km<sup>2</sup>. Z wodociągów korzysta 5 085 mieszkańców gminy, czyli 77,9% mieszkańców.

Zestawienie danych dotyczących zwodociągowania Miasta i Gminy Sępól przedstawia Tabela 8 (dane za 2010 r.).

**Tabela 8 Zestawienie danych dotyczących wodociągów**

Jednostka terytorialna	Mieszkańcy korzystający z wodociągów		Długość sieci wodociągowej [km]	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	Gęstość sieci wodociągowej [km/100 km <sup>2</sup> ]
	osoby	odsetek			
Miasto i Gmina Sępól	5085	77,9	96,2	917	39,0
[%]					[km/100 km <sup>2</sup> ]
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim /*przeciętna wartość w powiecie	9,5	*89,4	12,22	13,24	*60,2

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

W Mieście i Gminie Sępól w latach 2008-2010 pobierano ok. 180-193 tys. m<sup>3</sup> wody rocznie, z czego na potrzeby gospodarstw domowych ok. 158-173 tys. m<sup>3</sup>. Średnie jednostkowe zużycie wody jest niskie, średnio w gminie 93 litry na mieszkańca w ciągu doby.

W tabeli (Tabela 9) przedstawiono pobór wody w Mieście i Gminie Sępól i zużycie w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

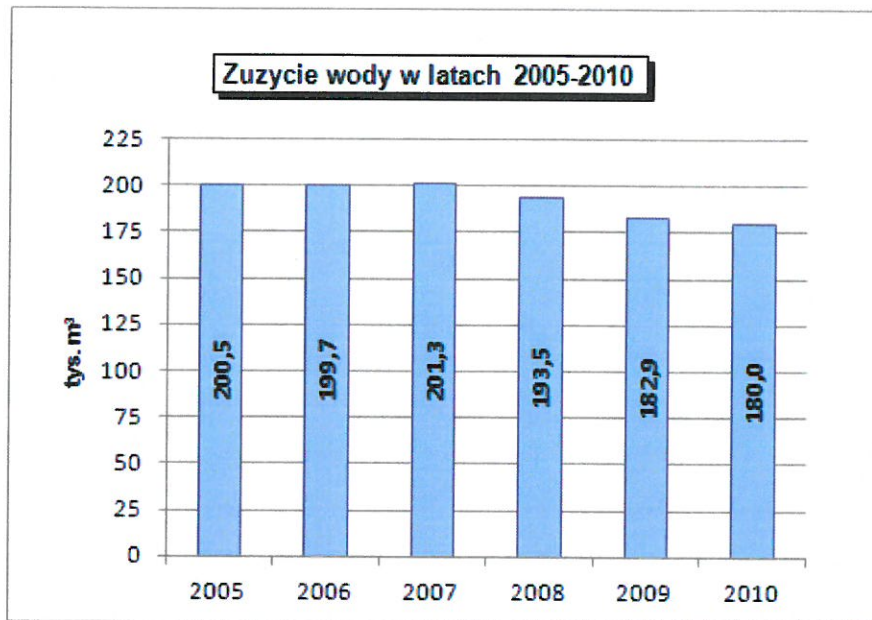
**Tabela 9 Zużycie wody w Mieście i Gminie Sępól w 2010 r.**

Gmina	Pobór wody ogółem [tys. m <sup>3</sup> /rok]	Zużycie wody na potrzeby przemysłu [tys. m <sup>3</sup> /rok]	Zużycie wody na potrzeby rolnictwa i leśnictwa [tys. m <sup>3</sup> /rok]	Zużycie wody na eksploatację sieci wodociągowej [tys. m <sup>3</sup> /rok]	Zużycie wody na potrzeby gospodarstw domowych [tys. m <sup>3</sup> /rok]	Zużycie wody na 1 korzystającego mieszkańca [l/Mk/d]
Miasto i Gmina Sępól	180,0	0	0	180,0	173,2	93,4
[%]						[l/Mk/d]
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim /*przeciętne zużycie w powiecie	2,3	0	0	7,9	9,7	*91,5

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 8 przedstawia zużycie wody w Mieście i Gminie Sępól w latach 2005-2010.





Rys. 8.

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

### 3.1.3.2 Wody powierzchniowe

Cały obszar Miasta i Gminy Sępól leży w zlewisku Zalewu Wiślanego, w dorzeczu Pregoły. Na terenie gminy można wyróżnić następujące zlewnie mniejszego rzędu (Rys. 7):

#### DORZECZE: PREGOŁA

1. zlewnia Łyny:
  - a) zlewnia Pisy Północnej:
    - zlewnia Bajdyckiej Młynówki,
  - b) zlewnia rzeki Guber

Sieć hydrograficzna w gminie jest dobrze rozwinięta. Główną rzeką, płynącą z południowo-zachodniej części gminy na północny zachód i północ jest II-rzędowa rzeka Łyna, będąca dopływem Pregoły (Łyna wpada do Pregoły na terenie Obwodu Kaliningradzkiego). Łyna jest największą rzeką województwa warmińsko-mazurskiego (długość całkowita 263,7 km) i najdłuższą rzeką powiatu. Przepływa przez gminy: Gmina Miejska Bartoszyce, Gmina Bartoszyce oraz Miasto i Gmina Sępól. Nad Łyną leży stolica powiatu – Bartoszyce.

Prawobrzeżnym dopływem Łyny jest Pisa Północna (całkowita długość 35 km). Pisa Północna płynie generalnie z południa na północ, przepływając przez gminy: Bisztynek, Bartoszyce i Sępól. Uchodzi do Łyny na terenie gminy Sępól w miejscowości Rygarby. Rzeka bifurkuje (rozwidła się) do jeziora Kinkajmskiego (gmina Bartoszyce). Największym prawobrzeżnym dopływem Pisy jest Bajdycka Młynówka, przepływająca przez gminy Bartoszyce i Sępól.

Kolejnym prawobrzeżnym dopływem Łyny jest rzeka Guber (całkowita długość 80,2 km). Guber tylko krótkim odcinkiem płynie przez teren gminy Sępól z południowego wschodu

na północny zachód. W mieście Sępolek Guber uchodzi do Łyny. Podstawowe dane większych rzek przedstawia Tabela 10.

Tabela 10 Podstawowe dane większych rzek						
Rzeka	Długość całkowita [km]	Powierzchnia zlewni [km <sup>2</sup> ]	Wodowskaz	Przepływy charakterystyczne [m <sup>3</sup> /s]		
				SWQ	SSQ	SNQ
<b>Łyna</b>	263,7	5700	Stopki	155,00	34,90	10,40
<b>Pisa Północna</b>	35,0	324	Rygarby	115,8	1,97	0,78
<b>Guber</b>	80,2	1589	powyżej ujścia do Łyny	56,00	8,97	1,44

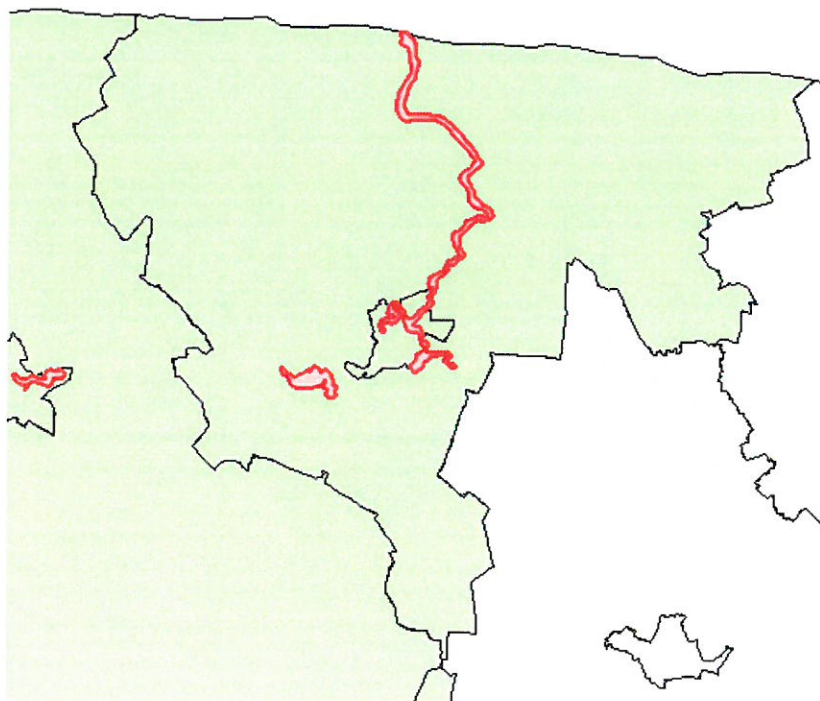
opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Na terenie gminy brak jezior.

### Powódzie i podtopienia

Prognozowane zmiany klimatyczne mogą spowodować wzrost częstości i zasięgu występowania opadów o dużej intensywności, podtopień i powodzi. Zjawiska te powodują znaczące straty gospodarcze oraz niekorzystne zmiany w środowisku przyrodniczym.

Na terenie gminy Sępolek obszary zagrożone podtopieniem występują głównie wzdłuż rzeki Łyny i w ujściowym odcinku rzeki Guber (Rys. 9).



źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych PIG, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 9. Obszary zagrożone podtopieniem na terenie Miasta i Gminy Sępolek.

### 3.1.4. Powierzchnia ziemi – stan i ochrona

Na terenie gminy Sępól przeważają gleby brunatne właściwe i kwaśne morfologicznie. Kolejnym typem gleby występującym na większych połaciach (w dolinach rzek) są mady czarnoziemne i brunatne. Stosunkowo niewielką powierzchnię zajmują gleby hydrogeniczne (torfowe, murszowo-torfowe i murszowate) i biellicowe.

Pod względem urodzajności gleb gmina Sępól plasuje się na trzecim miejscu w powiecie bartoszyckim. Wskaźnik bonitacji jakości i przydatności rolniczej gleb wynosi 57,4 pkt (średnia wojewódzka wynosi 50,1 pkt). We wschodniej, zachodniej i południowej części gminy Sępól dominują gleby klasy III, którym towarzyszą gleby klasy IV. Słabsze gleby występują w środkowej części gminy, w pasie adekwatnym do przebiegu rzeki Łyny.

Na terenie gminy Sępól nie prowadzono badań czystości gleb. W ramach monitoringu chemizmu gleb ornych (jeden z komponentów Państwowego Monitoringu Środowiska) IUNG w Puławach prowadził badania na terenie powiatu bartoszyckiego, w punkcie pomiarowym w Dzikowie (Gmina Górowo Iławeckie). Wydaje się, że ze względu na podobne uwarunkowania, wyniki tych badań można zastosować również do gleb w gminie Sępól.

Badania prowadzone przez IUNG w Puławach w ramach monitoringu chemizmu gleb ornych w latach 1995-2005 (jeden z komponentów Państwowego Monitoringu Środowiska) wykazały, że na w punkcie pomiarowym w Dzikowie gleby zawierają:

- od 1,32% do 1,50% próchnicy,
- od 0,76% do 0,87% węgla organicznego,
- od 0,071% do 0,081% azotu,
- od 0,051% do 0,064% fosforu,
- od 0,28% do 0,31% potasu,
- odczyn w roztworze wodnym wahał się od 5,4 do 6,0 pH (gleby kwaśne i słabo kwaśne).

Gleby w punkcie pomiarowym w Dzikowie wykazywały następującą zawartość metali:

- kadmu: 0,18-0,24 mg/kg gleby – klasyfikacja: gleba nie zanieczyszczona;
- miedzi: 0,7-0,9 mg/kg gleby – klasyfikacja: gleba nie zanieczyszczona;
- niklu: 10,0-12,3 mg/kg gleby – klasyfikacja: gleba nie zanieczyszczona;
- ołowiu: 8,9-12,0 mg/kg gleby – klasyfikacja: gleba nie zanieczyszczona;
- cynku: 38,3-41,1 mg/kg gleby – klasyfikacja: gleba nie zanieczyszczona.

Podobna sytuacja występuje w przypadku zawartości siarki siarczanowej – gleba zawiera niską, naturalną ilość tego zanieczyszczenia (0,88-1,00 mg/100 g gleby). Natomiast w przypadku węglowodorów aromatycznych (WWA) jedynie w 1995 r. stwierdzono ich podwyższoną zawartość (stopień zanieczyszczenia 1 w skali od 0 do 4). W latach 2000 i 2005 zawartość WWA wynosiła 125-161 µg/kg gleby, co oznacza glebę niezanieczyszczoną.

Gleby kwaśne stanowią łącznie 77% powierzchni użytków rolnych, z czego bardzo kwaśne (pH do 4,5) i kwaśne (pH 4,6-5,5) stanowią odpowiednio 10 i 30%. Gleby te wymagają wapnowania.

Na przeważającej powierzchni gminy Sępól zagrożenie erozją jest słabe. Średnie zagrożenie erozyjne występuje jedynie na stromych zboczach doliny Łyny, gdzie gleby są zagrożone erozją wodną wązową.



### 3.1.5. Zasoby geologiczne i ich ochrona

Gmina Sępólol nie jest zasobna w kopaliny. Zestawienie udokumentowanych złóż kopalin przedstawia Tabela 11, a rozmieszczenie złóż Rys. 10.

Tabela 11 Ważniejsze udokumentowane złoża kopalin w gminie Sępólol			
Nazwa złoża	Rodzaj	Zasoby	Eksploatacja
Szczurkowo	kreda jeziorna	210 tys. ton	GEO-ROL s.c., Suwałki
Judyty	kreda jeziorna	974,1 tys. ton	złożo o zasobach rozpoznanych wstępnie, nie eksploatowane
Lipica	torf niski i mieszany	2 778 tys. m <sup>3</sup>	złożo nie eksploatowane
Różyna	torf niski i mieszany	1 016 tys. m <sup>3</sup>	złożo nie eksploatowane
Sępólol	kruszywo naturalne (piasek i żwir)	powierzchnia 3 ha	złożo nie eksploatowane
Szczurkowo	kruszywo naturalne (piasek)	powierzchnia 1,5 ha	złożo nie eksploatowane
Melejdry	kruszywo naturalne (piasek drobnoziarnisty)	powierzchnia 1,2 ha	złożo nie eksploatowane
Miedna	surowce ilaste ceramiki budowlanej (głina piaszczysta)	powierzchnia 3,2 ha	złożo nie eksploatowane
Lipica	surowce ilaste ceramiki budowlanej (głina piaszczysta)	powierzchnia 2 ha	złożo nie eksploatowane

źródło: „Bilans Zasobów Kopalin i Wód Podziemnych w Polsce” wg stanu na dzień 31-12-2010, Państwowy Instytut Geologiczny, dane gmin, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA



źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych PIG, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

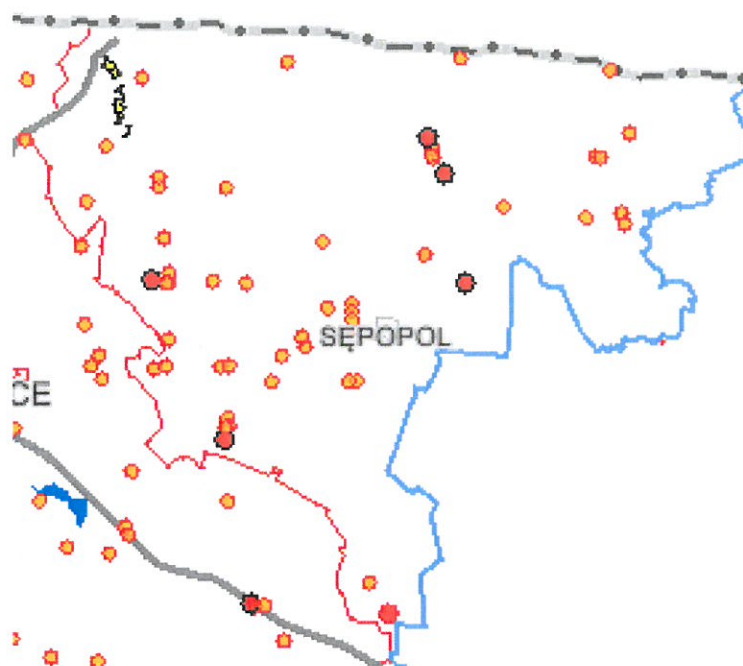
Rys. 10. Rozmieszczenie złóż kopalin w ewidencji PIG na terenie gminy Sępólol na tle krain fizycznogeograficznych.

Na terenie gminy wykonano 60 otworów wiertniczych (badawczych, surowcowych, hydrogeologicznych). Zestawienie liczby otworów przedstawia Tabela 12, a rozmieszczenie otworów Rys. 11.

**Tabela 12 Liczba otworów wiertniczych na terenie Miasta i Gminy Sępólol.**

L.p.	Nazwa	Głębokość [m]	Stratygrafia na dnie	Cel wiercenia	Rzędna [m n.p.m.]	Miejscowość
1	BARTOSZYCE IG-1	2150,2	prekambr	badawczy	47	Wiatrowiec
2	BŁONKI	27	czwartorzęd	hydrogeologiczny	43	Dzietrychowo
3	DOMARADY	75,4	czwartorzęd	hydrogeologiczny	63	Domarady
4	DOMARADY	26	czwartorzęd	hydrogeologiczny	63	Domarady
5	GAJ	42,3	czwartorzęd	hydrogeologiczny	55	Gaj
6	GRĄD	11	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	45	Rusajny
7	JUDYTY 2	71	czwartorzęd	hydrogeologiczny	54,48	Judyty
8	LANGANKI	47	czwartorzęd	hydrogeologiczny	53	Langanki
9	LIPICA	49	czwartorzęd	hydrogeologiczny	50	Lipica
10	LISKI	55	czwartorzęd	hydrogeologiczny	60	Liski
11	LISKI	51	czwartorzęd	hydrogeologiczny	59	Liski
12	LISKI	91,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	67,2	Liski
13	LISKI 1	2169,1	mezoproterozoik	badawczy	65	Liski
14	MAJMIŁAWKI	2,7	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	45	Majmiławki
15	MAJMIŁAWKI	278,1	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	57	Majmiławki
16	MASUNY	21,3	czwartorzęd	hydrogeologiczny	49	Masuny
17	MASUNY	28	czwartorzęd	hydrogeologiczny	50	Masuny
18	MASUNY 1	111	czwartorzęd	hydrogeologiczny	49	Masuny
19	MASUNY 2	150	czwartorzęd	hydrogeologiczny	49	Masuny
20	MELEJDY	18	czwartorzęd	hydrogeologiczny	50	Melejdy
21	MELEJDY 1	61	czwartorzęd	hydrogeologiczny	50	Melejdy
22	MIEDNA	186	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	40	Miedna
23	MIEDNA	183	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	40	Miedna
24	OSTRE BARDO 1	51	czwartorzęd	hydrogeologiczny	50	Ostre Bardo
25	PASŁAWKI	85	czwartorzęd	hydrogeologiczny	60	Pasławki
26	PIENY	61,6	czwartorzęd	hydrogeologiczny	40	Pieny
27	PRZEWARSZYTY	48,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	79,8	Przewarszyty
28	ROSKAJMY	9,1	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	70	Roskajmy
29	RYGARBY	3,1	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	43	Rygarby
30	SĘPOPOL	2	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	36	Sępólol
31	SĘPOPOL	220	kreda	hydrogeologiczny	36,54	Sępólol
32	SĘPOPOL	84	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	32	Sępólol
33	SĘPOPOL	214	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	34	Sępólol
34	SĘPOPOL	43,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	38	Sępólol
35	SĘPOPOL	42	czwartorzęd	hydrogeologiczny	40	Sępólol
36	SĘPOPOL	47	czwartorzęd	hydrogeologiczny	38	Sępólol
37	SĘPOPOL	47,2	czwartorzęd	hydrogeologiczny	38	Sępólol
38	SĘPOPOL 1	2059,8	kambr	surowcowy (poszukiwawczy)	30	Masuny
39	SĘPOPOL 2	2126	mezoproterozoik	surowcowy (poszukiwawczy)	40	Romankowo
40	SĘPOPOL 2	50	czwartorzęd	hydrogeologiczny	37,19	Sępólol
41	SĘPOPOL 3	35,2	czwartorzęd	hydrogeologiczny	42	Sępólol
42	SĘPOPOL 3	2139,8	kambr środkowy	badawczy	50	Masuny
43	SĘPOPOL 4	55	czwartorzęd	hydrogeologiczny	38,64	Sępólol
44	SMODAJNY	218	czwartorzęd	hydrogeologiczny	45	Smodajny
45	SMODAJNY 2	206,2	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	46,7	Smodajny
46	SMOLANKA	4,2	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	50	Smolanka
47	SMOLANKA	7,4	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	38	Smolanka
48	SMOLANKA	6,1	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	40	Smolanka
49	SMOLANKA	43	czwartorzęd	hydrogeologiczny	40	Smolanka
50	SMOLANKA 6	221	kreda	badawczy	41	Smolanka
51	SZCZURKOWO K-1	146	oligocen	kartograficzny	67,2	Szczurkowo
52	TAJUNY	7,5	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	43	Rusajny
53	TAJUNY	7,5	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	46	Smolanka
54	TERESIN	71,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	45	Dobroty
55	TURCZ K-2	204	paleocen	kartograficzny	54,1	Turcz
56	WIATROWIEC	91	czwartorzęd	hydrogeologiczny	43	Wiatrowiec
57	WIATROWIEC	40,4	czwartorzęd	hydrogeologiczny	47	Wiatrowiec
58	WIATROWIEC 2	53,1	czwartorzęd	hydrogeologiczny	45,58	Wiatrowiec
59	WILTEN	70,7	czwartorzęd	hydrogeologiczny	35	Rusajny
60	ZAWADA-1	1830,3	kambr	badawczy	50	Pasławki

źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych PIG, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA



źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych PIG, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 11. Rozmieszczenie otworów wiertniczych na terenie Miasta i Gminy Sępólno.

### 3.2. Jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne – stan aktualny

#### 3.2.1. Środowisko a zdrowie

Jakość środowiska w znacznym stopniu wpływa na stan zdrowia społeczeństwa. Dotyczy to zarówno długotrwałej jakości poszczególnych komponentów środowiska (powietrza, wód, gleb, środowiska akustycznego), jak i zdarzeń krótkotrwałych.

Na terenie Miasta i Gminy Sępólno jakość środowiska była wysoka w porównaniu z najbardziej zanieczyszczonymi regionami w kraju, co przedstawiono w kolejnych rozdziałach. Pieczę nad aspektami zdrowotnymi środowiska sprawowała przede wszystkim Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Bartoszycach. PSSE sporządza coroczny „Raport o stanie sanitarno-higienicznym powiatu bartoszyckiego” oraz ocenę stanu sanitarno-higienicznego Miasta i Gminy Sępólno.

W zagadnieniu środowiska w kontekście zdrowia ludzi istotne znaczenie ma przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym, gdyż każda taka awaria stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia i życia okolicznych mieszkańców. W Polsce istnieje system nadzoru nad instalacjami mogącymi stworzyć zagrożenie poważnych awarii dla środowiska, sprawowany przez służby



Inspekcji Ochrony Środowiska, w przypadku Miasta i Gminy Sępól: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie, Delegatura w Elblągu. Na terenie Miasta i Gminy Sępól nie występują zakłady o dużym lub zwiększonym ryzyku awarii przemysłowej. W latach 2007-2010 na terenie Miasta i Gminy Sępól nie wystąpiły zdarzenia o charakterze poważnej awarii.

### 3.2.2. Powietrze

#### 3.2.2.1 Jakość powietrza

Jakość powietrza atmosferycznego w Mieście i Gminie Sępól jest zadowalająca. Taką ocenę można przedstawić na podstawie klasyfikacji terenów województwa ze względu na stan czystości powietrza, która została przedstawiona WIOŚ (dane za 2009 r.). Klasyfikacji poddano poszczególne strefy województwa. Cały powiat bartoszycki (w tym Miasto i Gmina Sępól) został zaklasyfikowany do strefy bartoszycko-lidzbarskiej. Klasyfikacji dla tej strefy dokonano w oparciu o badania m.in. ze stacji pomiarowej zlokalizowanej w Bartoszycach. Klasyfikację przeprowadzono stosując dwa kryteria:

- ochronę zdrowia ludzi (uwzględniano stężenia następujących zanieczyszczeń: pył drobny PM 10, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, ołów w pyłe zawieszonym, benzen),
- ochronę roślin (uwzględniano stężenia następujących zanieczyszczeń: dwutlenek azotu, dwutlenek siarki).

W klasyfikacji ze względu na ochronę zdrowia strefę bartoszycko-lidzbarską zaliczono do klasy A (najkorzystniejszej) – stężenia wszystkich zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych. Klasyfikacja strefy bartoszycko-lidzbarskiej jest zgodna z klasyfikacją wszystkich stref dla całego województwa. Należy przy tym pamiętać, że województwo warmińsko-mazurskie w skali całego kraju pod względem jakości powietrza atmosferycznego należy do czołówki.

W klasyfikacji ze względu na ochronę roślin strefę bartoszycko-lidzbarską zaliczono również do klasy A.

Należy zaznaczyć, że stężenia większości zanieczyszczeń nie przekraczają poziomu wartości dopuszczalnych i docelowych określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu.

#### 3.2.2.2 Źródła i wielkości emisji

##### Źródła punktowe

Główne źródło punktowych zanieczyszczeń powietrza w Mieście i Gminie Sępól to energetyczne spalanie paliw, w wyniku którego do powietrza przedostają się: dwutlenek

siarki, tlenki azotu, pył (w tym pył drobny), tlenek węgla. W Mieście i Gminie Sępól znajduje się kilkanaście mniejszych kotłowni grzewczych.

Głównym paliwem pozostaje nadal węgiel kamienny, chociaż coraz więcej kotłowni jest dostosowywanych (modernizowanych) do spalania biomasy (np. zrębków drewna).

Wielkość emisji zanieczyszczeń z procesów spalania można szacować na podstawie sprawozdań statystycznych sporządzanych przez większe zakłady (kotłownie) – jedynie na poziomie całego powiatu. Wielkość ta nie oddaje całości emisji, ponieważ sprawozdawczością statystyczną nie są objęte małe źródła zanieczyszczeń. Tabela 13 przedstawia emisję głównych zanieczyszczeń w latach 2008-2010 (dane dla całego powiatu).

**Tabela 13 Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych**

Jednostka terytorialna	Emisja zanieczyszczeń pyłowych		Emisja zanieczyszczeń gazowych					Zanieczyszcz. pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do red. zanieczyszczeń
	ogółem	ze spalania paliw	ogółem	dwutlenek siarki	tlenki azotu	tlenek węgla	dwutlenek węgla	
	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	
Powiat bartoszycki ogółem	<b>2008</b>							
	50	50	26 083	67	51	190	25 775	40
	<b>2009</b>							
	57	57	26 297	89	52	191	25 965	40
	<b>2010</b>							
	57	57	33 134	105	62	160	32 807	40

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

#### Źródła powierzchniowe

Znaczącym źródłem emisji są na terenie gminy pozostają indywidualne źródła ogrzewania (paleniska domowe). Paleniska indywidualne mogą być lokalnie bardzo uciążliwe, szczególnie w niekorzystnych warunkach meteorologicznych oraz przy spalaniu niewłaściwego paliwa (np. odpadów, szczególnie z tworzyw sztucznych, opon, polakierowanego drewna). Taka uciążliwość jest odnotowywana lokalnie na terenie gminy – w miejscach o gęściejszej zabudowie.

#### Źródła liniowe

Emisja liniowa na terenie Miasta i Gminy Sępól jest związana przede wszystkim ze środkami transportu. Choć jest ona znacznie niższa od emisji ze źródeł punktowych, pozostaje szczególnie istotna ze względu na niskie źródło emisji, prowadzące często do powstania wysokich stężeń w strefie przebywania ludzi.

Źródłem emisji liniowej w gminie jest transport samochodowy. Substancje emitowane z silników pojazdów wpływają na jakość powietrza, szczególnie w najbliższym otoczeniu dróg, a ich wpływ maleje wraz z odległością.

### 3.2.2.3 Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii

Do odnawialnych źródeł energii zalicza się energię wody (hydroenergetyka), wiatru, słońca, wód geotermalnych oraz biomasy (drewno, słoma, biogaz).

Potencjalnie na terenie Miasta i Gminy Sępól można korzystać prawie ze wszystkich wyżej wymienionych źródeł energii. Najlepsze potencjalne warunki rozwoju występują w przypadku hydroenergetyki (rzeki Łyna, Guber) oraz biomasy – szczególnie w przypadku wykorzystania drewna i słomy jako biopaliwa.

Dosyć dobre warunki rozwoju występują w przypadku energetyki wiatrowej (średni potencjał energii wiatrowej na terenie całego powiatu) oraz energetyki słonecznej (średni potencjał na terenie całego powiatu).

Wydaje się, że możliwości wykorzystania energii geotermalnej są niewielkie, gdyż wody takie na głębokościach możliwych do eksploatacji mają zbyt niską temperaturę. Do ogrzewania pomieszczeń ekonomicznie uzasadnione jest wykorzystanie wód o temperaturze powyżej 80°C. Natomiast na terenie powiatu bartoszyckiego rozpoznano zaleganie wód o temperaturze 30-45°C (na głębokościach 2000-2500 m). Takie wody ze względów opłacalności ekonomicznej mogą być wykorzystywane do hodowli ryb i celów rekreacyjnych (baseny, pływalnie). Wykorzystanie ich do celów grzewczych i ciepłej wody użytkowej wymagałoby dodatkowego podgrzania.

Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii prowadzi przede wszystkim do zmniejszenia zużycia paliw kopalnych – źródła energii, którego zasoby są określone i możliwe do wyczerpania. Ponadto stosowanie OZE (poza biopaliwami) wpływa na zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza substancjami gazowymi i pyłowymi, ponieważ energia nie jest uzyskiwana w wyniku spalania.

W roku 2010 na terenie Miasta i Gminy Sępól korzystano z następujących instalacji wykorzystujących OZE:

1. Kotłownie na biomasę.
  - SM „Lipowa” w Sępólnie.
  - Budynki mieszkalne jednorodzinne należące do osób fizycznych.
2. Kolektory słoneczne.
  - Centrum Sportowo-Rekreacyjne w Sępólnie.
  - Budynki mieszkalne jednorodzinne należące do osób fizycznych.
3. Instalacje solarne.
  - Oświetlenie pomnika przy Al. Wojska Polskiego w Sępólnie.



4. Elektrownie wodne:

- Elektrownia na rzece Guber w Sępólnie (własność prywatna), przepływowa, niskospadowa o mocy 120 kW.

*3.2.2.4 Przeciwdziałanie zmianom klimatu*

Główną przyczyną zmian klimatycznych jest emisja tzw. gazów cieplarnianych: dwutlenku węgla, metanu, ozonu, freonów, podtlenku azotu i halonów.

Najważniejszym źródłem emisji dwutlenku węgla jest energetyka. Do istotnych źródeł emisji gazów cieplarnianych należą również: przemysł, sektor komunalny i transport. Emisja metanu stanowi ok. 15% całkowitej emisji gazów cieplarnianych. Najważniejsze źródła emisji metanu to lotna emisja powstająca przy użytkowaniu paliw, emisja z wysypisk odpadów i emisja z sektora rolniczego (fermentacja).

Zatem wszystkie działania mające na celu ograniczenie spalania paliw przeciwdziałają zmianom klimatu. Do działań tych należy m.in. ograniczenie zużycia energii poprzez termomodernizację budynków. Termomodernizacja wpływa na zmniejszenie strat ciepła przy ogrzewaniu budynków, a tym samym zmniejszenie zużycia paliw energetycznych oraz zmniejszenie emisji zanieczyszczeń energetycznych.

Pomimo przeprowadzenia w latach 2004-2011 wielu prac mających na celu poprawę parametrów termoizolacyjnych, w dalszym ciągu znaczna liczba starych budynków na terenie Miasta i Gminy Sępól wymaga przeprowadzenia zabiegów termomodernizacyjnych – wymiany stolarki okiennej, docieplenia ścian, modernizacji instalacji grzewczej.

Istotne działania zapobiegające emisji gazów cieplarnianych to także zastępowanie źródeł energii wykorzystujących spalanie paliw źródłami wykorzystującymi energię słońca, wiatru i wody. Zagadnienia związane z wykorzystaniem tych OZE przedstawiono w poprzednim rozdziale.

Nie bez znaczenia dla zmian klimatu są także wszelkie przedsięwzięcia mające na celu zmniejszenie zużycia energii w procesach technologicznych i innych. Dlatego tak ważna jest modernizacja wszelkich obiektów i urządzeń, w wyniku której uzyskuje się zmniejszenie zużycia energii ogółem lub na jednostkę produkcji. Stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT) jest w przypadku przeprowadzania modernizacji wymogiem koniecznym.

### 3.2.3. Wody

#### 3.2.3.1 Jakość wód powierzchniowych

Badania jakości wód powierzchniowych na terenie Miasta i Gminy Sępól wykonywano na rzekach: Łyna, Guber, Pisa Północna, Bajdycka Młynówka, Szczurkowska Młynówka.

Badania rzek wykonywano:

- W latach 2005-2007 zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód. Rozporządzenie wprowadziło 5 klas jakości wód: I – wody bardzo dobrej jakości, II – dobrej jakości, III – zadowalającej jakości, IV – niezadowalającej jakości, V – złej jakości.
- W latach 2008-2010 zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych. Rozporządzenie wprowadziło ocenę ogólną stanu wód, na podstawie oceny stanu ekologicznego i stanu chemicznego. Stan ekologiczny jest określany na podstawie parametrów biologicznych i fizykochemicznych oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. Na tej podstawie stan ekologiczny określa się jako: bardzo dobry (I klasa), dobry (II klasa), umiarkowany (III klasa), słaby (IV klasa), zły (V klasa).

Tabela 14 przedstawia wyniki badań jakości rzek w Mieście i Gminie Sępól w latach 2004-2010 (graficzny obraz stanu czystości wód powierzchniowych przedstawia Rys. 15 na str. 40). Przedstawiono także ogólną ocenę eutrofizacji wód w punkcie pomiarowym, dokonaną przez WIOŚ na podstawie wyników badań 2007-2009. Ocena „TAK” oznacza wody zeutrofizowane. Zgodnie z definicją podaną w ustawie – *Prawo wodne*, **eutrofizacja** oznacza „wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód”.

**Tabela 14 Jakość wód powierzchniowych w Mieście i Gminie Sępólno**

Rzeka	Lokalizacja przekroju	Km rzeki	Rok	Wskaźniki decydujące o ocenie	Klasa jakości/ stan ekologiczny	Ogólna ocena eutrofizacji
Łyna	Pon.Bartoszyce	90,5	2006	ChZT	IV	-
	Stopki	73,3	2004	-	IV	TAK
			2005	ChZT, OWO, Nk, PO <sub>4</sub>	III	
			2006	ChZT	IV	
			2007	Z, BZT <sub>5</sub>	IV	
			2008	OWO, Nk, N-NO <sub>3</sub>	III	
			2009	Z, BZT <sub>5</sub> , ChZT, OWO, Nk, NO <sub>3</sub> , Nog	II	
			2010	OWO, Nk, NO <sub>3</sub>	II	
Guber	Sępólno	0,1	2004	-	IV	TAK
			2006	OWO, PO <sub>4</sub>	IV	
			2007	Z, OWO, NO <sub>3</sub> , Nk	IV	
			2008	Z, OWO, NO <sub>3</sub> , N og	III	
			2009	Z, OWO, NO <sub>3</sub>	III	
Pisa Północna	Rygarby	0,6	2006	OWO, Nk, NO <sub>3</sub> , Nog	IV	TAK
			2008	OWO, NO <sub>3</sub> , N og.	III	
			2009	BZT <sub>5</sub> , OWO, org. subst. rozp., Nk, NO <sub>3</sub> , Nog.	II	
Szczurkowska Młynówka	Szczurkowo	0,8	2008	OWO, Nk	III	TAK
			2009	O <sub>2</sub> rozp., BZT <sub>5</sub> , OWO, org. subst. rozp., NH <sub>4</sub> , Nk, NO <sub>3</sub> , P og.	II	
Bajdycka Młynówka	Rygarby	0,1	2008	OWO, O <sub>2</sub> , Nk, NO <sub>3</sub> , N og., substancje rozp.	II	TAK

Źródło: WIOŚ w Olsztynie, opracowanie: Biuro Doradczce EkoINFRA

Wskaźniki: NO<sub>2</sub> – azotyny,  
 NO<sub>3</sub> – azotany,  
 NH<sub>4</sub> – azot amonowy,  
 Nk – azot Kjejdahla  
 Nog – azot ogólny  
 PO<sub>4</sub> – fosforany,  
 Pog – fosfor ogólny,  
 ChZT – chemiczne zapotrzebowanie tlenu,  
 BZT<sub>5</sub> – biochemiczne zapotrzebowanie tlenu  
 OWO – ogólny węgiel organiczny  
 Z – zawiesina ogólna

Na podstawie badań przeprowadzonych przez WIOŚ w Olsztynie można stwierdzić, że w przeważającej mierze jakość wód powierzchniowych w gminie jest dobra.

Wody Łyny w latach 2004-2010 poprawiły swoją jakość – szczególnie w przekroju pomiarowym w Stopkach: z wód słabej jakości (IV klasa) do wód dobrej jakości (II klasa). To samo dotyczy rzek: Guber (z IV na III klasę w przekroju w Sępólnie), Pisa Północna (z IV na II klasę w przekroju w Rygarbach).

Niestety, wody większości rzek (poddanych ogólnej ocenie eutrofizacji) były zeutrofizowane.



### 3.2.3.2 Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

Podstawowe źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych to:

- źródła punktowe: przede wszystkim ścieki sanitarne, oczyszczone lub nie, odprowadzane do wód bezpośrednio kolektorami,
- źródła rozproszone: ścieki sanitarne (np. z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych) lub ścieki rolnicze (np. z hodowli zwierząt – z nieszczelnych płyt gnojowych, zbiorników na gnojowicę) wprowadzane do wód z terenów nieskanalizowanych; zagrożenie zanieczyszczeniem z takich źródeł jest większe na tych terenach gminy, gdzie uzbrojeniu w wodociąg nie towarzyszy uzbrojenie w kanalizację;
- źródła przestrzenne (obszarowe): ścieki sanitarne lub rolnicze (odchody zwierząt z pastwisk, nawożenie nawozami naturalnymi i sztucznymi) przedostające się do wód w wyniku infiltracji, spływu powierzchniowego lub erozji;
- źródła liniowe: odpływ zanieczyszczeń z dróg, linii kolejowych, itp.; w gminie bez większego znaczenia.

Z tych źródeł do wód powierzchniowych przedostają się substancje organiczne i biogeny, które przyczyniają się do eutrofizacji, a w efekcie pogorszenia jakości wód. Rolnictwo może być także źródłem zanieczyszczeń toksycznych pochodzących ze środków ochrony roślin. Przedostanie się takich zanieczyszczeń do wód może spowodować całkowite wyginięcie organizmów wodnych.

Zarówno ścieki sanitarne, jak i zanieczyszczenia rolnicze mogą stanowić zagrożenie również dla wód podziemnych (gruntowych oraz – po przedostaniu się przez izolujące warstwy nieprzepuszczalne – wgłębnych).

Ścieki sanitarne są odprowadzane do wód powierzchniowych poprzez:

- wyloty z oczyszczalni ścieków – **ścieki oczyszczone**,
- przelewy ze zbiorników bezodpływowych (szamb), które są za pośrednictwem rur odprowadzane do wód powierzchniowych – droga niezgodna z prawem,
- nieszczelne zbiorniki bezodpływowe (szamba) poprzez infiltrację do wód gruntowych, a następnie powierzchniowych – droga niezgodna z prawem.

Zanieczyszczenia rolnicze przedostają się do wód powierzchniowych w wyniku stosowania niewłaściwych praktyk rolniczych i przekształcenia naturalnego krajobrazu w wyniku intensyfikacji rolnictwa (nieprzestrzegania terminów i dawek nawożenia, niewłaściwego wykorzystania użytków rolnych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie wód powierzchniowych, uprawianie użytków rolnych do samej linii wody, bez stosowania barier ochronnych).

Wśród innych źródeł można wymienić:

- opady atmosferyczne – są źródłem azotu i fosforu wyplukiwanego z zanieczyszczonego powietrza, w przypadku Miasta i Gminy Sępól: źródło bez większego znaczenia,
- odcieki ze składowisk odpadów:
  - „dzikie” składowiska odpadów mogą stanowić zagrożenie dla wód.

### 3.2.3.3 Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

Aby zminimalizować ilości zanieczyszczeń wprowadzane do wód, ścieki sanitarne są oczyszczane w oczyszczalniach ścieków. Ścieki do oczyszczalni trafiają za pośrednictwem kolektorów kanalizacji sanitarnej lub poprzez transport samochodami asenizacyjnymi (ścieki z szamb).

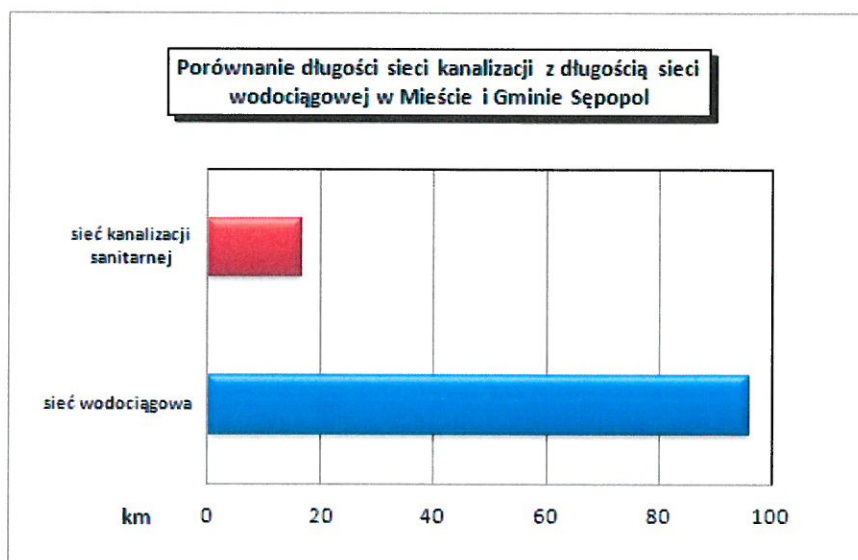
Stopień skanalizowania Miasta i Gminy Sępól jest znacznie niższy niż stopień zwodociągowania. Długość kolektorów ogółem wynosi 16,8 km. Z kanalizacji korzysta ok. 2 300 osób, a więc 35,6% mieszkańców gminy. Zestawienie danych dotyczących kanalizacji (za 2010 r.) przedstawia Tabela 15.

**Tabela 15 Zestawienie danych dotyczących kanalizacji**

Gmina	Mieszkańcy korzystający z kanalizacji		Liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych [odsetek]	Długość sieci kanalizacyjnej [km]	Sieć kanalizacyjna na 100 km <sup>2</sup> [km/100 km <sup>2</sup> ]
	liczba	odsetek			
Sępól	2 321	35,6	297	16,8	6,8
[%]					km/100 km <sup>2</sup>
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim /*przeciętna wartość w powiecie	5,86	*66,1	9,03	12,68	*10,1

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Długość kanalizacji jest znacznie niższa niż długość wodociągów (Rys. 12). Taka sytuacja jest niekorzystna z punktu widzenia ochrony środowiska. Dostęp do bieżącej wody powoduje, że zużycie wody wzrasta. Rosnącemu zużyciu wody towarzyszy rosnąca produkcja ścieków. Brak systemu kanalizacyjnego i uciążliwości związane z wywozem ścieków za pomocą samochodów asenizacyjnych sprzyjają rozwiązywaniu problemu ścieków w sposób zagrażający środowisku (nieszczelne szamba, odprowadzanie ścieków wprost do środowiska).



Rys. 12.

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

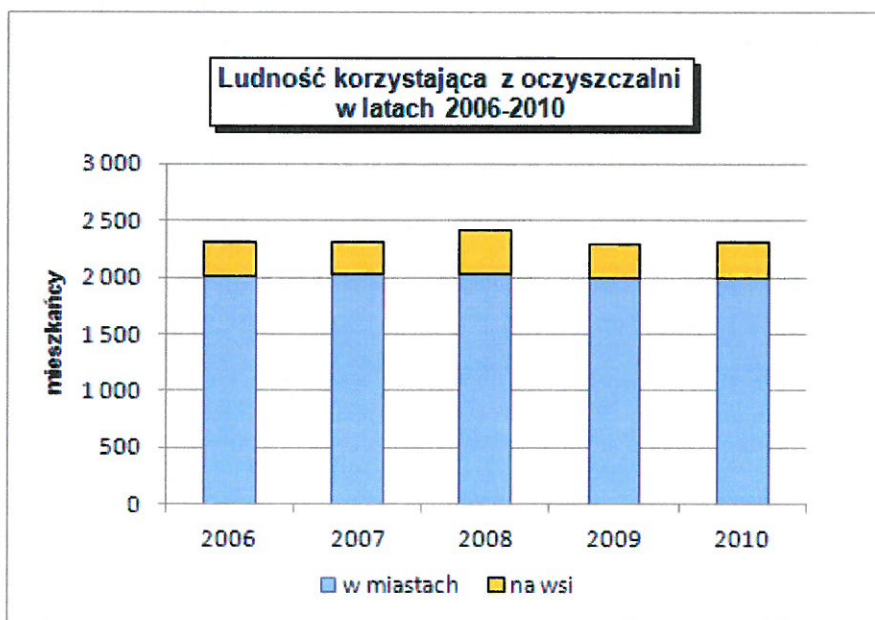
Mieszkańcy nieskanalizowanych miejscowości korzystają ze zbiorników bezodpływowych (szamb), które powinny być opróżniane za pomocą taboru asenizacyjnego, a ścieki powinny trafiać do oczyszczalni ścieków. Urządzenia te często nie są eksploatowane właściwie (są nieszczelne lub są zaopatrzone w przelewy). Dokładna liczba szamb na terenie gminy nie jest znana.

Na terenie gminy znajdują się 4 komunalne oczyszczalnie ścieków. Wszystkie oczyszczalnie komunalne to oczyszczalnie mechaniczno-biologiczne lub biologiczne. W latach 2007-2011 wybudowano 12 oczyszczalni przydomowych (w miejscowościach Łobzowo, Prętławki, Wiatrowiec, Miedna, Smolanka, Turcz, Lipica i Domarady). Łącznie oczyszczalnie w Mieście i Gminie Sępólno oczyszczają blisko 240 m<sup>3</sup> ścieków w ciągu doby, w 2010 r. oczyściły 67 tys. m<sup>3</sup> ścieków.

Ładunek zanieczyszczeń odprowadzony do wód z oczyszczalni ścieków wyniósł w 2010 r.:

- 0,881 t BZT,
- 5,069 t ChZT,
- 0,621 t zawiesiny ogólnej.

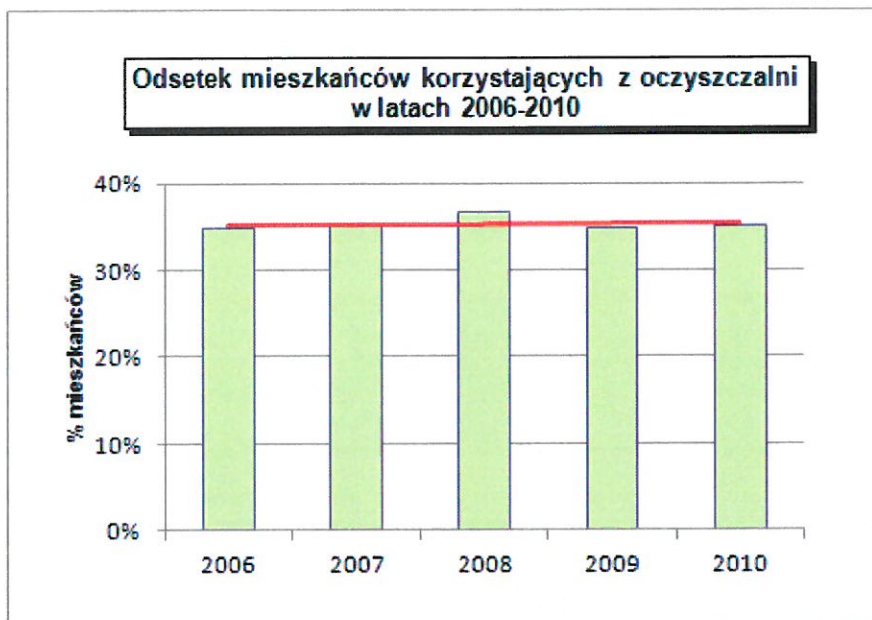
W latach 2006-2010 na terenie Miasta i Gminy Sępólno liczba mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków (Rys. 13, Rys. 14) nieznacznie się wahała. Odsetek korzystających z oczyszczalni ścieków w 2010 r. był równy 35,1%.



Rys. 13.

źródło GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA





Rys. 14.

źródło GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Zestawienie oczyszczalni ścieków w Mieście i Gminie Sępólno przedstawia Tabela 16. Na rysunku (Rys. 15) przedstawiono lokalizację oczyszczalni ścieków (miejsca punktowego zrzuotu zanieczyszczeń) oraz jakość wód powierzchniowych w badanych przekrojach.

**Tabela 16 Charakterystyka oczyszczalni ścieków w Mieście i Gminie Sępólno**

Lp.	Lokalizacja	Typ	Ilość oczyszczanych ścieków [m <sup>3</sup> /d]	Liczba obsługiwanych mieszkańców	Rok budowy/modernizacji	Stan techniczny	Odbiornik ścieków	Podmiot zarządzający
1.	Sępólno	MBCh ↑ biogeny	150	2300	1983 2002	b. dobry	Łyna	ZGMIUK Sępólno
2.	Dzietrychowo	MB	48	343	1988 2008	b.dobry	rów, Mamlak	ZGMIUK Sępólno
3.	Liski	MB	20	300	1976 2010	b.dobry	rów, Łyna	ZGMIUK Sępólno
4.	Langanki	B	15	100	2009	b.dobry	rów	ZGMIUK Sępólno
<b>Razem</b>			<b>233</b>	<b>3043</b>				

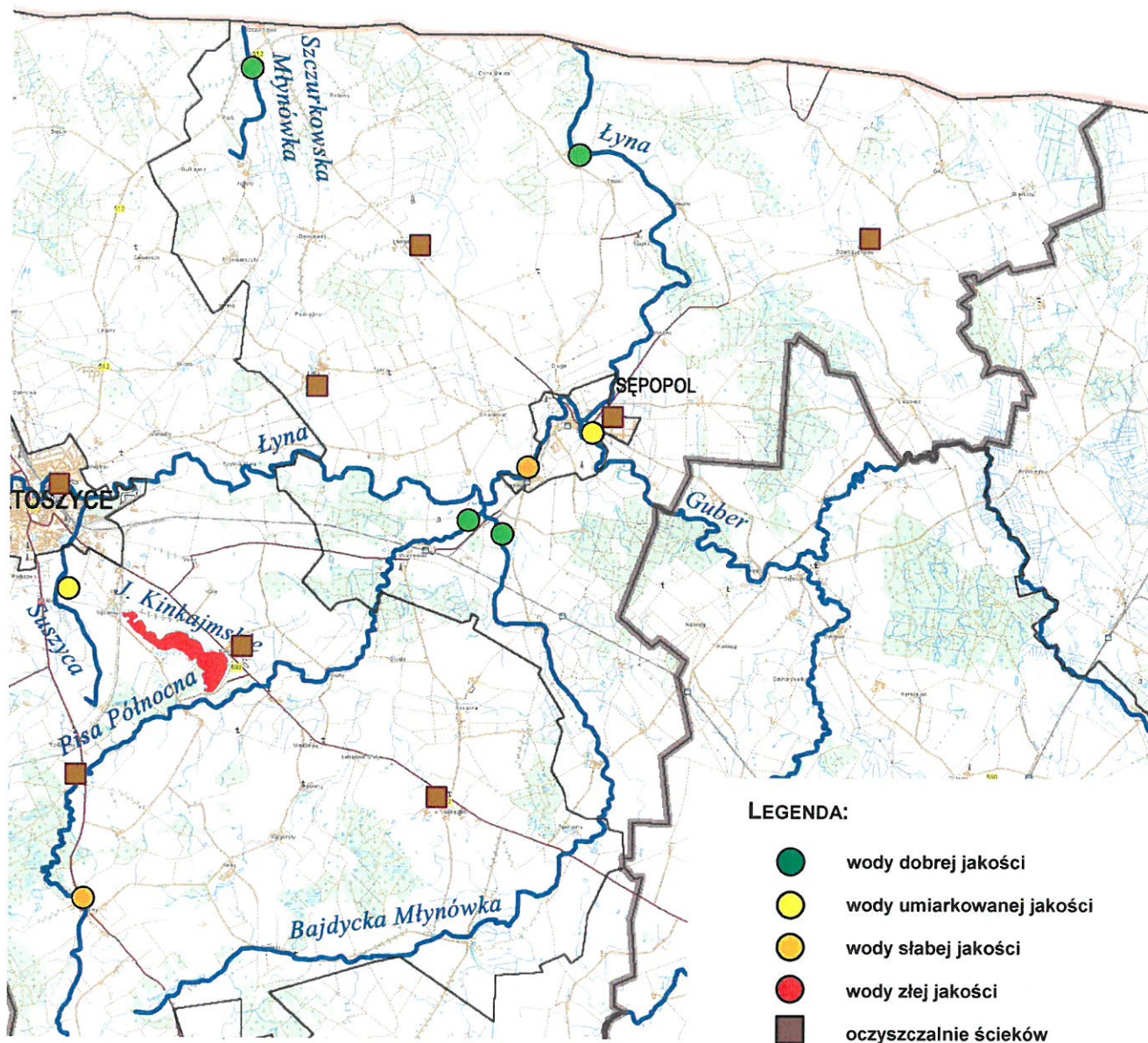
MB – mechaniczno-biologiczna

B – biologiczna

MBCh – mechaniczno-biologiczno-chemiczna

↑ biogeny – z podwyższonym usuwaniem biogenów

źródło: GUS, dane z gmin, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA



opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 15. Lokalizacja oczyszczalni ścieków i jakość wód powierzchniowych

### 3.2.3.4 Ścieki przemysłowe

W gminie Sępólno jest znikoma liczba zakładów, które wytwarzają ścieki pochodzące z procesów technologicznych. Do takich zakładów należą przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa spożywczego. Pozostałe podmioty wytwarzają przede wszystkim ścieki bytowe, które za pośrednictwem kanalizacji lub transportem asenizacyjnym są dostarczane do komunalnych oczyszczalni ścieków.



Część podmiotów posiada urządzenia do podczyszczania ścieków opadowych przed ich odprowadzeniem do odbiorników (zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, Dz.U. Nr 137, poz. 984). Stosowanie takich urządzeń jest wymagane w przypadku, gdy wody opadowe są ujęte w systemy kanalizacyjne (otwarte lub zamknięte) oraz w przypadku:

- szczelnych powierzchni terenów przemysłowych, składowych, baz transportowych, miast, budowli kolejowych, dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych klasy G, parkingów o powierzchni pow. 0,1 ha, gdy natężenie odpływu przekracza co najmniej 15 l/s/ha szczelnej powierzchni,
- z zanieczyszczonej powierzchni szczelnej obiektów magazynowania i dystrybucji paliw.

### 3.2.3.5 Aglomeracja Sępapol

Rozporządzenie Nr 22 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 28 marca 2006 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Sępapol ustanawia na terenie województwa aglomerację Sępapol o równoważnej liczbie mieszkańców 2 850 z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Sępapol. W skład aglomeracji weszły miejscowości z terenu Gminy: Sępapol, Długa, Rygarby, Łobzowo, Wiatrowiec, Romankowo, Smolanka.

Agglomeracja została umieszczona w Załączniku 1 (Agglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego) Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych pod numerem PLWM065.

Burmistrz Sępopola wystąpił o zmianę granic i zasięgu aglomeracji, w ten sposób, aby objęła ona jedynie obszar znajdujący się w granicach administracyjnych miasta Sępapol. Procedura zmiany granic aglomeracji jest w toku.

Po zmianie granic aglomeracja Sępapol znacząco zbliży się do spełnienia wymogów Dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. W chwili obecnej spełnione są wymogi co do jakości ścieków oczyszczonych, natomiast nie są spełnione co do wyposażenia aglomeracji w system kanalizacji zbiorczej.

Konieczne będzie zatem, w terminie do 31-12-2015 r., zapewnienie wszystkim mieszkańcom aglomeracji odbioru i oczyszczania ścieków zgodnego z wymogami prawa (m.in. Dyrektywy Rady 91/271/EWG), tzn.:

- w przypadku, gdy gęstość zaludnienia umożliwia osiągnięcie wskaźnika koncentracji 120 osób na 1 km sieci kanalizacyjnej – podłączenia do systemu kanalizacji zbiorczej,
- w przypadku, gdy budowa kanalizacji zbiorczej jest nieuzasadniona ekonomicznie (wskaźnik koncentracji poniżej 120 osób/km) – wyposażenia w biologiczne przydomowe oczyszczalnie ścieków lub szczelne, regularnie opróżniane szamba.



### 3.2.4. Gospodarka odpadami

#### 3.2.4.1 Odpady komunalne

Odpady komunalne na terenie Miasta i Gminy Sępólno są zbierane głównie w oparciu o system pojemnikowy (w większości pojemniki 110 l, 1100 l, 7 m<sup>3</sup>) oraz pojemnikowo-workowy.

Mieszkańcy i podmioty gospodarcze zawierają umowy z firmami świadczącymi usługi. Firmy świadczące usługi posiadają stosowne zezwolenia na zbieranie i transport odpadów. Opłaty za usługę (od mieszkańców i podmiotów) są pobierane przez firmy świadczące usługi. Na terenie Miasta i Gminy Sępólno w 2010 r. działały następujące podmioty zajmujące się zbieraniem i transportem odpadów komunalnych:

- BARTKO Sp. z o.o. w Bartoszycach,
- Spółdzielnia Mieszkaniowa „Jutrzenka” w Judytach,
- Zakład Gospodarki Mieszkaniowej i Usług Komunalnych w Sępólnie,
- EKO-BART S.c. Mizio, Kamiński z siedzibą w Bartoszycach.

Na terenie Miasta i Gminy Sępólno funkcjonuje również selektywna zbiórka odpadów. System jest obsługiwany przez firmy zajmujące się zbieraniem odpadów. Użytkownicy nie ponoszą odrębnych opłat za selektywną zbiórkę odpadów. Selektywne gromadzenie dotyczy jedynie odpadów z tworzyw sztucznych i szkła, jak również odpadów niebezpiecznych (baterii, przeterminowanych leków, środków ochrony roślin) – głównie w punktach sprzedaży tych artykułów.

W 2010 r. zebrano na terenie Miasta i Gminy Sępólno 761,73 ton odpadów komunalnych, z czego 694,55 t pochodziło z gospodarstw domowych.

Tabela 17 przedstawia dane dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi.

<b>Tabela 17 Gospodarka odpadami komunalnymi w Mieście i Gminie Sępólnie</b>				
Jednostka terytorialna	Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem	Zmieszane odpady komunalne z gospodarstw domowych	Liczba budynków mieszkalnych objętych zbieraniem odpadów	Liczba przedsiębiorstw odbierających odpady
	[t]	[t]	[szt]	[szt]
Miasto i Gmina Sępólnie	761,73	694,55	855	3
[%]				
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	6,82	8,09	16,40	-

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Odpady komunalne są unieszkodliwiane głównie poprzez składowanie. Na terenie gminy Sępól nie funkcjonuje żadna instalacja gospodarki odpadami. Odpady trafiają do Zakładu Zagospodarowania Odpadów Wysieka w gminie Bartoszyce.

Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego Miasto i Gmina Sępól wchodzi w skład Regionu Centralnego. Regionalną instalację do przetwarzania odpadów komunalnych dla Regionu Centralnego stanowi Zakład Zagospodarowania Odpadów Wysieka. ZZO Wysieka jest zlokalizowany ok. 6 km w linii prostej na północny-zachód od granicy miasta Bartoszyce. ZZO został zlokalizowany w gminie Bartoszyce. Obiekt jest zarządzany przez Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o. o. w Bartoszczach, należący w 100% do Gminy Miejskiej Bartoszyce.

Obiekt spełnia wymogi środowiskowe i ma uregulowany stan formalno-prawny. Do końca roku 2010 na składowisku nagromadzono 170 454 t odpadów komunalnych.

### 3.2.4.2 Odpady zawierające azbest

Na terenie Miasta i Gminy Sępól występuje jedynie jeden rodzaj wyrobów zawierających azbest: płyty azbestowo-cementowe.

Łącznie na terenie gminy znajduje się 135 472 m<sup>2</sup> płyt azbestowo-cementowych, co daje ogólną masę 1 490,2 Mg wyrobów zawierających azbest. Z ogólnej powierzchni płyt azbestowo-cementowych 107 027 m<sup>2</sup> przypada na budynki należące do osób fizycznych a 28 445 m<sup>2</sup> na budynki należące do osób instytucjonalnych. Największym instytucjonalnym podmiotem władającym wyrobami zawierającym azbest na terenie gminy Sępól jest Stadnina Koni Liski sp. z o.o., której budynki są zlokalizowane w Liskach, Gulkajmach, Judytach i Przewarszytach w obrębach geodezyjnych o nr 14, 7, 8, 21 (16 081 m<sup>2</sup> płyt falistych azbestowo-cementowych). Ilości wyrobów zawierających azbest przedstawia Tabela 18.

**Tabela 18 Wyroby zawierające azbest na terenie Miasta i Gminy Sępól**

Gmina	Wyroby zawierające azbest			Masa [Mg]
	Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych [m <sup>2</sup> ]			
	we władaniu osób fizycznych	we władaniu osób instytucjonalnych	Razem	
Miasto i Gmina Sępól	107 027,00	28 445,00	135 472,00	1 490,2
[%]				
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	29,5	20,1	26,9	26,9

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

W 2011 r. opracowano „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu bartoszyckiego na lata 2011-2032” i przystąpiono do jego realizacji również na terenie Miasta i Gminy Sępól.

#### 3.2.4.3 Pozostałe odpady

Odpady przemysłowe zgodnie z prawem są poddawane zagospodarowaniu przez wytwórców tych odpadów (bezpośrednio lub za pośrednictwem wyspecjalizowanych firm). W 2010 r. na terenie całego powiatu bartoszyckiego (brak danych dla terenu gminy) wytworzono 6,6 tys. ton odpadów przemysłowych wg danych GUS, z czego 6,1 tys. ton (92,4%) poddano odzyskowi. Natomiast wg danych WIOŚ na terenie powiatu wytworzono 13,24 tys. ton odpadów przemysłowych.

Na terenie Miasta i Gminy Sępól nie funkcjonuje żadne składowisko odpadów przemysłowych lub niebezpiecznych, ani żadna spalarnia odpadów medycznych i weterynaryjnych. Według stanu na 31-06-2007 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego zostały zlikwidowane wszystkie zinwentaryzowane mogilniki i magazyny zawierające przeterminowane środki ochrony roślin – również z terenu gminy Sępól. Odpady te zostały unieszkodliwione poprzez spalenie w spalarni odpadów niebezpiecznych w Dąbrowie Górniczej.

Na terenie gminy brak stacji demontażu pojazdów. Najbliższe 2 stacje działają w Bartoszczech, są prowadzone przez:

- Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Bartoszczech, ul. Kętrzyńska 64, Bartoszyce, adres stacji: ul. Kętrzyńska 64,
- Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe Import-Export, Hurt-Detal, Edward Jasiak, ul. Mrongowiusza 40, Bartoszyce, adres stacji: ul. Bema 40b.

#### 3.2.5. Hałas i pola elektromagnetyczne

##### 3.2.5.1 Hałas

Można wyróżnić dwa podstawowe źródła hałasu pochodzenia antropogenicznego:

- hałas komunikacyjny,
- hałas przemysłowy (instalacyjny).

W Gminie Sępól nie prowadzono pomiarów poziomu hałasu. W powiecie bartoszyckim w latach 2004-2011 przeprowadzono tylko jeden pomiar hałasu na ciągu komunikacyjnym w rejonie przejścia granicznego Bezledy w Bezledach (gmina Bartoszyce) w roku 2004. Zatem o poziomie hałasu komunikacyjnego na pozostałych drogach można wnioskować na podstawie natężenia ruchu.



Pomiar hałasu prowadzono na odcinku 1 km drogi nr 51 w okolicach gimnazjum w Bezledach. Średniodobowy poziom ekwiwalentny hałasu w tym punkcie wyniósł 67,1 dB, a średnie natężenie ruchu 158 pojazdów w ciągu godziny, w tym 23 ciężarowe.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. Nr 120, poz. 826) wartość dopuszczalną poziomu hałasu pochodzącego z dróg określa dla terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej na 60 dB, a dla terenów zabudowy jednorodzinnej na 55 dB. Tereny, na których poziom ten jest przekroczony zalicza się do kategorii terenów zagrożonych hałasem. Na podstawie wyników badań hałasu w Bezledach można przypuszczać, że ludzie mieszkający w zabudowie usytuowanej wzdłuż drogi nr 51 są zagrożeni nadmiernym hałasem.

Ruch komunikacyjny w Mieście i Gminie Sępól jest średnio i mało nasilony, zatem hałas komunikacyjny jest mniejszy niż na drodze nr 51. Wydaje się, że w przypadku dróg gminy Sępól nie ma zagrożenia przekroczeń dopuszczalnego poziomu hałasu. Mogą występować pojedyncze przypadki nadmiernego natężenia hałasu (niesprawne pojazdy, itp.). Wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego może mieć również zły stan dróg. Jednak fakt braku zagrożenia mogą potwierdzić jedynie stosowne badania.

Hałas przemysłowy w Mieście i Gminie Sępól nie występuje.

### 3.2.5.2 Pola elektromagnetyczne

Podstawowe źródła pól elektromagnetycznych to:

- przewody linii elektrycznych wysokiego napięcia,
- przewody trakcji elektrycznej pociągów,
- stacje transformatorowe, maszyny i urządzenia zasilane prądem stałym i zmiennym, magnesy stałe, elektromagnesy, iskrowniki.
- obiekty radiokomunikacyjne w tym: stacje nadawcze radiowe i telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej.

Przez teren gminy Sępól przebiega linia wysokiego napięcia 110 kV Bartoszyce-Korsze.

Maksymalne natężenie pola elektromagnetycznego w otoczeniu tych linii wynosi 3,2 kV/m (konieczność zachowania strefy ochronnej drugiego stopnia – dopuszcza się okresowe przebywanie ludzi, lecz zabronione jest lokalizowanie budynków mieszkalnych).

Ponadto, na terenie gminy są zlokalizowane stacje bazowe telefonii komórkowej. Stacje bazowe telefonii komórkowej emitują pole elektromagnetyczne o największym natężeniu w kierunku pionowym w górę i zazwyczaj nie stanowią żadnego zagrożenia dla ludzi. Tabela 19 przedstawia listę stacji bazowych wg listy pozwoleń z wykazu UKE (lista nie musi być tożsama z rzeczywiście istniejącymi w chwili obecnej bazami).

**Tabela 19 Stacje bazowe telefonii komórkowej w Mieście i Gminie Sępolek (wg listy pozwoleń z wykazu UKE)**

L.p.	Miejscowość	Lokalizacja geograficzna		Adres
		długość	szerokość	
1	Sępolek	21E00'47"	54N16'19"	Dz. Nr 363/16, kościół
2	Sępolek	21E00'46"	54N16'20"	Dz. Nr 363/16, kościół
3	Stopki	21E01'12"	54N17'26"	nr działki 34/3

źródło: Urząd Komunikacji Elektronicznej, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Badania poziomu pól elektromagnetycznych na terenie powiatu bartoszyckiego przeprowadzono jedynie w gminie Bartoszyce w 2009 r. w Bezledach. Promieniowanie wynosiło 0,24 V/m dla częstotliwości 0,1 MHz – 1 GHz. Wartość dopuszczalna określona w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów wynosi 7 V/m, a zatem znacznie przekracza poziom zmierzony w Bezledach. Należy dodać, że w żadnym z punktów pomiarowych objętych badaniem poziomu pól elektromagnetycznych na terenie województwa w latach 2004-2010 nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu pól elektromagnetycznych. Wszystkie zmierzone wartości składowej elektrycznej pól elektromagnetycznych kształtowały się na niskim poziomie.

Można zatem stwierdzić, że występujący również w Mieście i Gminie Sępolek poziom pól elektromagnetycznych nie stwarza zagrożenia dla ludzi i środowiska.

### 3.2.6. Substancje chemiczne w środowisku

Na terenie Miasta i Gminy Sępolek nie ma żadnych obiektów mogących zagrażać bezpieczeństwu biologicznemu lub chemicznemu. Nie ma też zakładów, które mogą być sprawcą nadzwyczajnego zagrożenia środowiska w myśl przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.) – zarówno zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii, jak i zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii.

## 3.3. Dotychczasowe działania w ochronie środowiska

### 3.3.1. Działania systemowe

#### 3.3.1.1 Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych

Kryteria rozwoju zrównoważonego powinny być uwzględnione we wszystkich dokumentach strategicznych przygotowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Dokumenty te,

zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. – o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.), powinny być poddawane tzw. strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko w celu sprawdzenia, czy rozwiązania w nich zawarte nie przyniosą zagrożenia dla środowiska w chwili obecnej i w przyszłości. Zapisy art. 46 ustawy zobowiązują organy opracowujące projekty polityk, strategii, planów lub programów do przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tych dokumentów.

Jedynym dokumentem poddanym strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko jest Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Śródmieścia Miasta Sępól. Dokument uchwalono 30-09-2011 r.

Zasady ochrony środowiska – zgodnie z obowiązującym prawem – są uwzględniane w procesie inwestycyjnym. Organy gminy stosują procedurę oceny oddziaływania na środowisko przy wydawaniu decyzji o oddziaływaniu na środowisko dla poszczególnych przedsięwzięć.

### *3.3.1.2 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska*

Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska polega przede wszystkim na stymulacji działań pożądaných ze społecznego lub ekonomicznego punktu widzenia, w celu realizowania konstytucyjnej zasady rozwoju zrównoważonego. Wprowadzanie mechanizmów promujących zarówno proekologiczne zachowanie konsumentów, jak i produkty mniej obciążające środowisko jest możliwe przede wszystkim na szczeblu krajowym.

Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska na terenie Miasta i Gminy Sępól odbywa się przede wszystkim poprzez akcje edukacyjne propagujące zachowania proekologiczne.

Na terenie Miasta i Gminy Sępól edukacja ekologiczna jest prowadzona przede wszystkim w placówkach oświatowych (szkołach podstawowych, gimnazjach). Dzieci i młodzież uczestniczą w rozmaitych formach i programach edukacji ekologicznej prowadzonych w szkołach, jak również w szerszych akcjach typu: Sprzątanie Świata, Wiosenne Sprzątanie Warmii i Mazur, Dzień Ziemi, itp.

Nauczyciele prowadzący programy edukacyjne, w ramach podnoszenia kwalifikacji zdobywają odpowiednie przygotowanie poprzez uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez Centra Edukacji Ekologicznej i inne placówki.

Tabela 20 prezentuje zestawienie programów edukacyjnych zrealizowanych w Mieście i Gminie Sępól w ostatnich latach.



**Tabela 20 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska – edukacja ekologiczna**

L.p	Rodzaj działania	Rok	Finansowanie
1	Konkurs wiedzy ekologicznej	-	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sępólnie, Miasto i Gmina Sępólno
2	Konkurs „Eko zbiórka”	2009	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sępólnie, Miasto i Gmina Sępólno
3	Konkurs „Eko zbiórka”	2010 2011	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sępólnie, Miasto i Gmina Sępólno

źródło: dane gminy, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

### 3.3.1.3 Zarządzanie środowiskowe

Systemy zarządzania środowiskowego (SZŚ) są dobrowolnym zobowiązaniem przyjmowanym przez przedsiębiorstwa i instytucje do podejmowania konkretnych działań technicznych i organizacyjnych w celu zmniejszenia ich oddziaływania na środowisko.

Obecnie obowiązuje ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ekozarządzania i audytu (EMAS) (Dz.U. Nr 178, poz. 1060), która definiuje ramy organizacyjne systemu EMAS w Polsce.

System Ekozarządzania i Audytu EMAS (ang. *Eco Management and Audit Scheme*) jest unijnym instrumentem wprowadzonym w życie rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady, mającym na celu zachęcenie różnych organizacji (przedsiębiorstw, zakładów, **instytucji**) do ciągłego doskonalenia efektów działalności środowiskowej. EMAS koncentruje się na:

- identyfikowaniu obszarów, dla których należy opracować, poprawić i podnieść skuteczność systemu zarządzania środowiskowego,
- systematycznym poszukiwaniu możliwości praktycznego ograniczenia oddziaływania na środowisko i przyjmowaniu nowych celów w zakresie ochrony środowiska,
- systematycznym identyfikowaniu i eliminowaniu niezgodności z wewnętrznymi i zewnętrznymi wymaganiami,
- systematycznym identyfikowaniu aspektów środowiskowych wymagających nadzoru lub poprawy,
- szkoleniu personelu, w celu zwiększenia efektywności podejmowanych działań środowiskowych,
- porównywaniu się z innymi firmami czy instytucjami działającymi w tej samej branży.

Krajowy system ekozarządzania i audytu tworzą:

- minister właściwy do spraw środowiska,
- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska,
- Polskie Centrum Akredytacji.

Na dzień 17-02-2012 w krajowej bazie organizacji zarejestrowanych w systemie ekozarządzania i audytu EMAS nie występowały żadne podmioty z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.

### 3.3.1.4 Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

Na terenie gminy działają organizacje pozarządowe zajmujące się zagadnieniami ochrony środowiska (działania w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska to zazwyczaj jeden z celów statutowych tych organizacji). Tabela 21 przedstawia listę organizacji pozarządowych, zajmujących się problematyką ochrony środowiska.

**Tabela 21 Organizacje pozarządowe zajmujące się problematyką ochrony środowiska**

Nazwa	Siedziba	Rodzaj działalności
Stowarzyszenie „OŻYWIĆ ŁYNĘ”	Bartoszyce ul. Młynarska 2/2	- inicjowanie i wspieranie działań promujących rozwój rzeki Łyny i utrzymanie czystości - inicjowanie i wspieranie turystyki związanej z rzeką

*źródło: Starostwo Powiatowe, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA*

Należy również zaznaczyć, że udział społeczeństwa w postępowaniach związanych z ochroną środowiska jest zapewniony na terenie Miasta i Gminy Sępólno zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227, z późn. zm.). Zapewnienie udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji polega przede wszystkim na informowaniu społeczeństwa o czynnościach organu prowadzącego postępowanie z udziałem społeczeństwa oraz możliwości składania uwag i wniosków w takim postępowaniu. Zgodnie z polskim prawem dotyczącym ochrony środowiska udział społeczeństwa jest wymagany przed wydaniem:

- dowolnej decyzji, w której przeprowadzana jest procedura oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- dowolnej decyzji, w której przeprowadzana jest procedura oceny oddziaływania na obszar(y) sieci NATURA 2000 innych niż ww. przedsięwzięcia nie związane bezpośrednio z ochroną obszaru(ów) lub nie wynikające z tej ochrony lub przed zmianą takiej decyzji.
- decyzji, której przedmiotem jest GMO.

Dotyczy to również przypadków istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska zmian ww. decyzji.

We wszystkich przeprowadzonych i aktualnie prowadzonych postępowaniach obowiązek zapewnienia udziału społeczeństwa jest respektowany przez organy Miasta i Gminy. Informacja o prowadzonych postępowaniach jest zamieszczana na stronach internetowych oraz tablicach ogłoszeń.

### 3.3.1.5 Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP), zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 r., jest podstawowym instrumentem kształtowania ładu przestrzennego, który umożliwia gminom prowadzenie racjonalnej gospodarki terenami. Poza planem miejscowym w systemie planowania przestrzennego występują instrumenty pomocnicze, w postaci decyzji lokalizacyjnych. Pomimo istnienia ustaw określających kompetencje w tym zakresie samorządów, znaczna powierzchnia Gminy nie jest objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Taka sytuacja powoduje wydawanie wielu decyzji lokalizacyjnych. Należy jednak stwierdzić, że w decyzjach lokalizacyjnych wydawanych na terenie Miasta i Gminy Sępól zasady ochrony środowiska są uwzględniane.

Aspekty środowiskowe są także uwzględniane w opracowywanych i uchwalanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dane dotyczące miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (stan na 31-12-2010) przedstawia Tabela 22. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalono zaledwie dla 0,39% powierzchni gminy. Należy także dodać, że plany te uchwalono zgodnie z ustawą z 2003 r.

**Tabela 22 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego**

Jednostka terytorialna	Liczba mpzp ogółem	Obowiązujące mpzp na podstawie ustawy z 2003 r.	Powierzchnia gminy objęta mpzp ogółem	Powierzchnia gminy objęta mpzp na podstawie ustawy z 2003 r.	Udział powierzchni gminy objętej mpzp w całkowitej powierzchni gminy
	[szt]	[szt]	[ha]	[ha]	[%]
Miasto i Gmina Sępól	3	3	97	97	0,39
[%]					
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim /*wartość dla całego powiatu	8,8	27,3	7,2	16,6	*1,03

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

### 3.3.2. Działania w zakresie infrastruktury ochrony środowiska

Tabela 23 przedstawia zestawienie ważniejszych działań inwestycyjnych (z wyłączeniem dokumentacji) w zakresie infrastruktury ochrony środowiska, zrealizowanych w Mieście i Gminie Sępól w latach 2009-2010.



**Tabela 23 Zrealizowane zadania ochrony środowiska**

Charakterystyka zadania	Jednostka odpowiedzialna	Wartość finansowa
<b>2009</b>		
Zwodociągowanie południowej części gminy	Miasto i Gmina Sępól	6 618,00
Budowa wodociągu Park-Szczurkowo	Miasto i Gmina Sępól	11 712,00
Remont stacji uzdatniania wody w Judytach i budowa sieci wodociągowych Judyty-Park-Gulkajmy i Judyty-Przewarszyty	Miasto i Gmina Sępól	1 006 523,96
Wymiana rozdzielczej sieci ciepłej w Sępólnie ul. Moniuszki	Miasto i Gmina Sępól	145 927,26
Budowa oczyszczalni ścieków w Langankach	Miasto i Gmina Sępól	337 354,20
Wykonanie przyłącza kanalizacji deszczowej	Miasto i Gmina Sępól	18 281,46
<b>2010</b>		
Zwodociągowanie południowej części gminy	Miasto i Gmina Sępól	1 124 467,31
Budowa sieci wodociągowych Park-Szczurkowo	Miasto i Gmina Sępól	248 612,26
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej ul. Nowa w Sępólnie	Miasto i Gmina Sępól	39 711,00
Montaż kolektorów słonecznych na budynku Centrum Sportowo-Rekreacyjnego w Sępólnie	Miasto i Gmina Sępól	10 600,49

źródło: dane z gminy, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Niektóre z działań były współfinansowanych ze środków programów Unii Europejskiej: PROW, itp.

W okresie 2008-2010 lat gmina przeznaczyła na ochronę środowiska blisko 2,95 mln zł (z wyłączeniem gospodarki odpadami i gospodarki komunalnej). Największe wydatki poniesiono na zadania z zakresu gospodarki ściekowej i ochrony wód.

Tabela 24 przedstawia zestawienie nakładów poniesionych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną przez Miasto i Gminę Sępól (nakłady z budżetu gminy). W dziale rolnictwo i łowiectwo wyodrębniono nakłady na infrastrukturę wodociągową i sanitacyjną wsi.

**Tabela 24 Nakłady z budżetu gminy na ochronę środowiska i gospodarkę wodną**

Rok	Wydatki na:					
	infrastruktura wodociągowa i sanitacyjna wsi, wydatki inwestycyjne ogółem	gospodarka komunalna i ochrona środowiska, wydatki inwestycyjne ogółem	utrzymanie zieleni	ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarka ściekowa i ochrona wód	gospodarka odpadami
	zł	zł	zł	zł	zł	zł
2008	192 814,48	698 160,74	3 502,08	0,00	698 160,74	16 104,00
2009	1 024 853,96	348 864,20	5 039,44	0,00	342 886,20	1 000,00
2010	1 373 078,57	39 711,00	2 076,37	0,00	64 111,00	33 073,96

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

#### 4. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACJI

##### 4.1. Instrumenty prawne

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej jedną z podstawowych funkcji państwa polskiego jest zapewnienie ochrony środowiska. U podstaw realizacji tej i innych funkcji leży zasada zrównoważonego rozwoju – takiego rozwoju społeczno-gospodarczego, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń (art. 5).

Na potrzeby ochrony środowiska Konstytucja pozwala na wprowadzanie pewnych – określonych ustawami – ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw (art. 31) oraz zobowiązuje władze publiczne (art. 74) do:

- prowadzenia polityki zapewniającej bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom,
- ochrony środowiska,
- wspierania działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

Daje również prawo każdemu – każdej osobie fizycznej i prawnej, niezależnie od narodowości czy kraju pochodzenia do informacji o stanie i ochronie środowiska.

Równocześnie Konstytucja zobowiązuje każdego (art. 86) do:

- dbałości o stan środowiska,
- ponoszenia odpowiedzialności za spowodowane przez siebie pogorszenie stanu środowiska.

Instrumenty prawne realizacji programu to kompetencje i zadania władz gminy określone szczegółowymi przepisami prawa.

Najważniejsze akty prawne, które regulują realizację programu ochrony środowiska to:

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2008r. Nr 25, poz.150 z późn.zm.)
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 62 poz. 628, z późn.zm.)
3. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 115 poz. 1229, z późn.zm.)
4. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst pierwotny Dz.U. z 2004r. Nr 92, poz.880, z późn.zm.)
5. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach. (tekst pierwotny Dz.U. z 1991 nr 101 poz. 444, z późn.zm.)
6. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach

- oddziaływania na środowisko (tekst pierwotny Dz.U. z 2008 nr 199 poz. 1227, z późn.zm.)
7. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst pierwotny Dz.U. z 1996 nr 132 poz. 622, z późn.zm.) wraz z ustawą z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw.
  8. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (tekst pierwotny Dz.U. z 2007 Nr 75, poz. 493, z późn.zm.)
  9. Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji (tekst pierwotny Dz.U. 2009 nr 130 poz. 1070, z późn.zm.)
  10. Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji (tekst pierwotny Dz.U. z 2004r. Nr 281, poz.2784, z późn.zm.)
  11. Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (tekst pierwotny Dz.U. z 2004r. Nr 11, poz.94, z późn.zm.)
  12. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tekst pierwotny Dz.U. z 1997 nr 111 poz. 724, z późn.zm.)
  13. Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (tekst pierwotny Dz.U. z 2009 nr 116 poz. 975, z późn.zm.)
  14. Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 76 poz. 811, z późn.zm.)
  15. Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (tekst pierwotny Dz.U. z 2001r. Nr 97, poz.1051, z późn.zm.)
  16. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze (tekst pierwotny Dz.U. z 1994 nr 27 poz. 96, z późn.zm.)
  17. Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 63 poz. 639, z późn.zm.)
  18. Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów (tekst pierwotny Dz.U. z 2007r. Nr 124, poz.859, z późn.zm.)
  19. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (tekst pierwotny Dz.U. z 2005r. Nr 180, poz.1495, z późn.zm.)
  20. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach (tekst pierwotny Dz.U. z 2009r. Nr 79, poz.666, z późn.zm.)
  21. Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (tekst pierwotny Dz.U. z 2005r. Nr 25, poz.202, z późn.zm.)
  22. Ustawa z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych (tekst pierwotny Dz.U. z 2008r. Nr 138, poz.865, z późn.zm.)
  23. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst pierwotny Dz.U. z 1997 nr 101 poz. 628, z późn.zm.)
  24. Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (tekst pierwotny Dz.U. z 2001r. Nr 11, poz.84, z późn.zm.)
  25. Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ek zarządzenia i audytu (EMAS) (tekst pierwotny Dz.U. z 2011r. Nr 178, poz.1060)



Ustawy te, wraz z aktami wykonawczymi – rozporządzeniami, stanowią instrument prawny, który zostanie wykorzystany przy realizacji programu ochrony środowiska.

## 4.2. Uwarunkowania zewnętrzne

### 4.2.1. Dokumenty szczebla krajowego

W celu osiągnięcia spójności niniejszego programu z polityką ekologiczną państwa polskiego, przy wytyczaniu celów oraz planowaniu zadań programu uwzględniono następujący dokument szczebla krajowego:

- „Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016” przyjęta uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2009 r. w sprawie przyjęcia dokumentu.

„Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”, będąca średniookresowym programem działań na rzecz środowiska, stanowi aktualizację i uszczegółowienie „II Polityki ekologicznej państwa”. Dokument ten wyznacza priorytety polityki ekologicznej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016. Planowane działania w obszarze ochrony środowiska w Polsce wpisują się w priorytety w skali Unii Europejskiej i cele 6. Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego. Do najważniejszych wyzwań zalicza:

- działania na rzecz zapewnienia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju;
- przystosowanie do zmian klimatu;
- ochronę różnorodności biologicznej.

Obszarami priorytetowymi w dziedzinie działań systemowych, ważnymi z punktu widzenia samorządów lokalnych, są:

1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych, w szczególności poddawanie wszystkich dokumentów strategicznych strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko,
2. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, szczególnie w obszarze zastosowanie systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego.
3. Rozpowszechnianie systemu zarządzania środowiskowego (SZŚ).
4. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska.
5. Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym – uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zasad ochrony środowiska i ochrony przyrody.

Niezmiernie ważna jest **ochrona zasobów naturalnych** dostępnych w Polsce, w szczególności:

1. Ochrona przyrody, w tym różnorodności biologicznej.
2. Ochrona zasobów leśnych.
3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi.

4. Ochrona powierzchni ziemi – szczególnie gleb przed erozją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych przyrodniczo.
5. Racjonalne gospodarowanie bogactwami mineralnymi oraz zasobami wód podziemnych, w tym ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed nadmierną i nieuzasadnioną ich eksploatacją oraz przed zanieczyszczeniem z powierzchni terenu.

Kolejnym obszarem jest **poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego**, w tym:

1. Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu.
2. Ochrona wód przed zanieczyszczeniem.
3. Gospodarka odpadami.
4. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.
5. Ochrona przed promieniowaniem jonizującym.
6. Gospodarka substancjami chemicznymi.

Zgodnie z „Wytycznymi sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”, opracowanymi przez Ministerstwo Środowiska, niniejszy program wykorzystuje w trojaki sposób cele i zadania ujęte w „Polityce ekologicznej państwa na lata 2009-2012, z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016”:

1. jako punkt wyjścia do uszczegółowienia zadań szczebla powiatowego, z uwzględnieniem specyfiki i potrzeb powiatu,
2. jako analogię do sformułowania niektórych celów i wskaźników,
3. jako inspirację do sformułowania celów i zadań w programie gminnym.

#### **4.2.2. Dokumenty szczebla wojewódzkiego**

W celu osiągnięcia spójności niniejszego programu z polityką wojewódzką, przy wytyczaniu celów oraz planowaniu zadań programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól uwzględniono następujące dokumenty szczebla wojewódzkiego:

- „Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018”,
- „Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020”.

##### *4.2.2.1 „Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018”*

Celem strategicznym „Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018” jest: *Ochrona zasobów naturalnych, poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.*

Dokument wyznacza następujące priorytety i kierunki działań:

- I. Doskonalenie działań systemowych
- II. Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych
- III. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

### **Priorytet I: Doskonalenie działań systemowych**

Kierunki działań:

- I.1. Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w strategicznych programach rozwoju województwa;
- I.2. Rozwój współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska;
- I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska:  
Rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego, poprzez:
  - stosowanie systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego organizowanych przez wszystkie instytucje korzystające ze środków publicznych,
  - promocję tworzenia „zielonych miejsc pracy” z wykorzystaniem funduszy Unii Europejskiej,
  - promocję transferu najnowszych technologii służących ochronie środowiska,
  - przeprowadzenie kampanii społecznej kształtującej zrównoważone wzorce konsumpcji,
  - wprowadzanie etykiet informujących o produktach ekologicznych i ich promocja wśród społeczeństwa;
- I.4. Rozwój systemu ekozarządzania:  
Stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego, w szczególności: systemu ekozarządzania i audytu (EMAS), osiągania norm i certyfikatów ISO 14001 oraz świadectw CP - Przedsiębiorstw Czystszej Produkcji.
- I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska:
  - doskonalenie systemu udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku i jego ochronie przez organy administracji rządowej i samorządowej wszystkich szczebli, a także inne podmioty powołane do wykonywania zadań publicznych dotyczących środowiska i jego ochrony,
  - utworzenie ogólnodostępnej, regionalnej bazy danych o przyrodzie i środowisku województwa warmińsko-mazurskiego,
  - wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody i środowiska,
  - zapewnienie udziału pozarządowych organizacji ekologicznych w gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska,
  - rozwój współpracy z mediami w zakresie upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie;
- I.6. Rozwój badań i postęp techniczny w dziedzinie ochrony środowiska
  - wspieranie wdrażania ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska,
  - wspieranie badań dotyczących oceny stanu, zagrożeń i metod ochrony przyrody i środowiska, w tym doposażenia w nowoczesną aparaturę naukową instytutów, uczelni i instytucji realizujących zadania w ramach obowiązujących systemów (programów) monitoringu,
  - wspieranie wymiany naukowej, organizacji seminariów i konferencji naukowych;



- I.7. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku
- prowadzenie szkoleń na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku dla pracowników administracji, sądownictwa oraz podmiotów gospodarczych,
  - wzmocnienie kadrowe i aparaturowe organów inspekcyjnych, pozwalające na pełną realizację zadań kontrolnych;
- I.8. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planowaniu przestrzennym
- Przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego w województwie, w szczególności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, poprzez:
- uwzględnienie w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska, gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko (wraz z poprawą jakości tych dokumentów),
  - wdrażanie koncepcji korytarzy ekologicznych i zasad ochrony krajobrazu kulturowego,
  - uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie walorów przyrodniczych, jakości powietrza i wód oraz zagrożenia hałasem;
- I.9. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa
- I.9.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, poprzez:
- podejmowanie akcji i działań na rzecz aktywnej ochrony środowiska w regionie oraz upowszechnianie informacji o jego walorach przyrodniczych i kulturowych,
  - prowadzenie zajęć terenowych, „zielonych lekcji”, wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych, pokazów filmów dla różnych grup odbiorców,
  - organizowanie konkursów, wystaw, akcji, kampanii i festynów ekologicznych,
  - popularyzację wiedzy o środowisku i jego ochronie przez media, publikacje i Internet,
  - szkolenia metodyczne dla nauczycieli i animatorów edukacji ekologicznej,
  - propagowanie sprzyjających ochronie środowiska zachowań konsumenckich,
  - promocję proekologicznych form gospodarowania, eko- i agroturystyki, zdrowej żywności i zdrowego trybu życia;
- I.9.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez samorzady i ich jednostki organizacyjne, ekologiczne organizacje pozarządowe, grupy obywatelskie, Lasy Państwowe, parki krajobrazowe,
- I.9.3. Wspieranie istniejących oraz tworzenie nowych ośrodków edukacji i informacji ekologicznej o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym, w tym tzw. „zielonych szkół”,
- I.9.4. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców,
- I.9.5. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, muzeów przyrodniczych i izb edukacyjnych.

## **Priorytet II: Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych**

Kierunki działań:

II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu

II.1.1. Prowadzenie inwentaryzacji, waloryzacji i monitoringu różnorodności biologicznej:

- monitoring i uzupełnianie inwentaryzacji siedlisk i gatunków we wszystkich typach ekosystemów,

- dokonywanie oceny aktualnych i potencjalnych zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej,
  - monitoring zmian zachodzących w biocenozach, ze szczególnym uwzględnieniem przedmiotów ochrony na obszarach Natura 2000;
- II.1.2. Rozwój form ochrony przyrody
- utrzymanie, po uprzedniej weryfikacji aktualnego stanu, form ochrony przyrody w województwie, w tym istniejących rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów,
  - wspieranie powiększania i powoływania nowych form ochrony przyrody w uzgodnieniu z samorządami lokalnymi, w szczególności koncepcji utworzenia parków narodowych: Mazurskiego i Puszczy Rominckiej;
- II.1.3. Opracowywanie i realizacja planów ochrony
- sukcesywne opracowywanie i realizacja planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000,
  - aktualizacja i realizacja planów ochrony rezerwatów, parków krajobrazowych i programów ochrony przyrody w nadleśnictwach,
  - wzmocnienie kadrowe i finansowe służby leśnej, służb ochrony przyrody, straży rybackiej i straży łowieckiej;
- II.1.4. Zapewnienie integralności przyrodniczej województwa
- wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie lądowych korytarzy ekologicznych, łączących obszary o charakterze węzłowym,
  - budowa przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych,
  - zapewnienie ciągłości morfologicznej rzek, ze szczególnym uwzględnieniem tras migracji ryb,
  - zapewnienie ochrony i renaturalizacja zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe;
- II.1.5. Ochrona i restytucja elementów rodzimej przyrody
- opracowanie i wdrożenie programu eliminacji ekspansywnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla rodzimej przyrody,
  - wspieranie działań mających na celu restytucję zanikłych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt,
  - opracowanie i wdrożenie programu ograniczania liczebności zwierząt zagrażających funkcjonowaniu biocenoz oraz racjonalnemu użytkowaniu zasobów przyrodniczych,
  - monitorowanie działań związanych z użytkowaniem organizmów modyfikowanych genetycznie oraz wspieranie badań naukowych w zakresie wpływu GMO na różnorodność biologiczną;
- II.1.6. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym
- promocja i realizacja programów rolnośrodowiskowych, wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania,
  - wspieranie gospodarowania na ekstensywnie użytkowanych łąkach i pastwiskach,
  - powstrzymywanie sukcesji i ograniczanie zalesień na obszarach nieleśnych o wysokiej wartości przyrodniczej,
  - zachowanie i odtwarzanie śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i małych zbiorników wodnych,
  - utrzymanie i tworzenie różnych form zadrzewień nierozzerwalnie związanych z przestrzenią krajobrazu kulturowego;
- II.1.7. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie miejskim

- zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych w miastach, jako obszarów rekreacji i ostoj przyrodniczych,
  - wprowadzanie do zieleni miejskiej nasadzeń rodzimych gatunków drzew i krzewów przy stopniowej eliminacji gatunków obcych;
- II.1.8. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe poprzez wieloaspektową analizę potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji, w tym wskazanie w planie zagospodarowania przestrzennego województwa obszarów wyłączonych z możliwości lokalizacji obiektów energetyki wiatrowej;
- II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej
- II.2.1. Aktualizacja planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów;
- II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych;
- II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu, programów ochrony przyrody nadleśnictw oraz programów gospodarczo-ochronnych Leśnych Kompleksów Promocyjnych „Lasy Mazurskie” i „Lasy Olsztyńskie”;
- II.2.4. Aktualizacja programu zwiększania lesistości i kontynuacja zalesień, z uwzględnieniem potrzeb ochrony wartościowych siedlisk nieleśnych, kształtowania korytarzy ekologicznych i rekultywacji terenów zdegradowanych;
- II.2.5. Rozbudowa i modernizacja bazy szkółkarskiej oraz infrastruktury służącej ochronie lasów;
- II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody
- II.3.1. Ochrona przed deficytem wody
- realizacja projektów mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki,
  - utrzymanie i modernizacja systemów melioracyjnych, w tym urządzeń piętrzących wodę, umożliwiających sterowanie odpływem i zmniejszenie nierównomierności przepływu cieków
  - poprawa zdolności retencyjnych poprzez ochronę retencji naturalnej, budowę zbiorników retencyjnych raz instalowanie urządzeń regulujących odpływ wód,
  - utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracji szczegółowych,
  - dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych przeznaczonych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody;
- II.3.2. Ochrona przed powodzią
- przygotowanie oceny ryzyka powodziowego, która wskazywała będzie obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, dla których należało będzie do 2013 r. opracować mapy zagrożenia i mapy ryzyka powodziowego,
  - wyznaczenie obszarów zalewowych tam, gdzie nie zostały jeszcze wyznaczone,
  - aktualizacja planów ochrony przeciwpowodziowej,
  - utrzymanie, modernizacja, remonty i rozbudowa infrastruktury przeciwpowodziowej: kanałów, przepustów wałowych, stacji pomp i budowli piętrzących,
  - budowa i modernizacja dróg dojazdowych do obiektów osłony przeciwpowodziowej;
- II.3.3. Ochrona zasobów wód podziemnych
- opracowanie regionalnych dokumentacji hydrogeologicznych dla głównych zbiorników wód podziemnych bez izolacji, które takich dokumentacji nie posiadają,



- identyfikacja i weryfikacja głównych obszarów zasilania wód podziemnych i odpowiednie ich zagospodarowanie,
  - ustanowienie obszarów ochrony słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ochrony ujęć wód oraz ich właściwe użytkowanie,
  - likwidacja nieczynnych ujęć wody,
  - prowadzenie monitoringu wód podziemnych;
- II.4. Ochrona powierzchni ziemi
- rozwój systemu monitoringu gleb,
  - upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej oraz doskonalenie doradztwa rolniczego,
  - przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzanie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych,
  - zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom,
  - budowa urządzeń ograniczających erozję wodną,
  - przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne, w szczególności zapobieganie dewastacji gleb hydrogenicznych,
  - zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, dla przywrócenia im funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej,
  - waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności,
  - promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego,
  - stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem;
- II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi
- racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych, z wykorzystaniem BAT,
  - uzupełnienie rozpoznania zasobów kopalin w województwie,
  - opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ważnych ujęć komunalnych oraz dla ujęć na obszarach podatnych na zanieczyszczenia z powierzchni terenu,
  - budowa i modernizacja sieci wodociągowych oraz stacji uzdatniania wody,
  - ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych,
  - eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin;
- II.6. Ochrona klimatu
- wycofywanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową,
  - promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej,
  - aktualizacja i realizacja wojewódzkiego programu ekoenergetycznego,
  - zwiększanie efektywności energetycznej gospodarki i ograniczanie zapotrzebowania na energię,
  - prowadzenie gospodarki leśnej w sposób zapewniający przyrost zasobności drzewostanów (kumulację dwutlenku węgla);
- II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi
- nadzór nad sporządzaniem przez poszczególne gminy projektów założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe oraz opiniowanie tych planów przez samorząd województwa.

### **Priorytet III: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego**

#### Kierunki działań:

##### III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń zdrowia i życia

- III.1.1. Koordynacja działań z zakresu monitoringu zagrożeń dla zdrowia mieszkańców poprzez:
- zbieranie i udostępnianie informacji na temat zagrożeń dla zdrowia społeczeństwa (zarówno nagłych, jak i długotrwałych),
  - wykonywanie analiz ryzyka zdrowotnego dla procedur związanych z dopuszczaniem inwestycji do realizacji,
  - poprawę technicznego wyposażenia służb kontrolnych w nowoczesny sprzęt oraz sieci alarmowe,
  - wspieranie akcji edukacyjno-szkoleniowych dla służb zakładów przemysłowych i pracowników administracji publicznej w zakresie zapobiegania awariom oraz skażeniom środowiska;
- III.1.2. Prowadzenie rejestru zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii oraz potencjalnych sprawców awarii;
- III.1.3. Sporządzanie wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia awarii;
- III.1.4. Doposażenie wyspecjalizowanych jednostek w sprzęt do wykrywania i lokalizacji awarii, likwidacji oraz analizy skutków tych awarii;
- III.1.5. Prowadzenie rejestru awarii EKOAWARIE, jako bazy danych do analizy doświadczeń z przebiegu zaistniałych awarii i akcji ratowniczych;
- III.1.6. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.
- III.2. Poprawa jakości powietrza
- III.2.1. Redukcja emisji SO<sub>2</sub>, NO<sub>x</sub> i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii poprzez:
- likwidację lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowę sieci ciepłowniczej,
  - zamianę kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne,
  - instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowę nowoczesnych sieci ciepłowniczych,
  - instalowanie i modernizacja urządzeń ochrony powietrza,
  - prowadzenie kontroli prawidłowości eksploatacji urządzeń energetycznych,
  - rozbudowę sieci gazowej (przesyłowej i rozdzielczej) województwa,
  - zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i ciepłych);
- III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu poprzez:
- modernizację taboru samochodowego i promocję korzystania z publicznych środków transportu,
  - poprawę jakości dróg i organizacji ruchu kołowego;
- III.2.3. Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
- III.2.4. Opracowanie i wdrożenie programów ochrony powietrza dla stref, dla których nastąpiło przekroczenie standardów jakości powietrza;
- III.2.5. Prowadzenie monitoringu powietrza atmosferycznego;
- III.3. Poprawa jakości wód
- budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych,
  - osiągnięcie wymaganych prawem norm jakości ścieków oczyszczonych,
  - budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, w miejscowościach zwodociągowanych, położonych na obszarach zlewni pojeziernych, w zlewisku

Zalewu Wiślanego oraz skupiskach zabudowy rekreacyjnej zlokalizowanej nad jeziorami,

- wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych,
- opracowanie i wdrożenie programu rekultywacji zanieczyszczonych zbiorników wodnych,
- uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz w programie wodnośrodowiskowym kraju,
- ograniczanie zanieczyszczenia powodowanego przez substancje niebezpieczne i priorytetowe pochodzące ze źródeł przemysłowych,
- wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków,
- wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe, stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej,
- utrzymywanie trwałej pokrywy roślinnej i ograniczanie zabudowy strefy brzegowej wód
- rozwój systemu monitoringu wód powierzchniowych;

#### III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami

Realizacja wojewódzkiego planu gospodarki odpadami, w tym m.in.:

- zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.,
- zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie województwa systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych,
- zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
- wyeliminowanie praktyk niewłaściwej eksploatacji i rekultywacji składowisk odpadów, zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja,
- eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów,
- utrzymanie i rozwój sprawnego systemu zbierania wraków samochodów i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji,
- zintensyfikowanie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie oraz wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Realizacja *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020*

#### III.5. Ograniczanie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych

##### III.5.1. Prowadzenie monitoringu hałasu i pól elektromagnetycznych oraz dokonywanie oceny narażenia społeczeństwa na czynniki ponadnormatywne, w tym:

- aktualizowanie/opracowywanie map akustycznych Olsztyna i Elbląga,
- ocena stanu akustycznego dróg i linii kolejowych, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne,



- prowadzenie rejestru wojewódzkiego, zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu i pól elektromagnetycznych, z uwzględnieniem terenów mieszkaniowych i innych miejsc dostępnych dla ludności;
- III.5.2. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy Prawo ochrony środowiska, między innymi poprzez właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej;
- III.5.3. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu;
- III.5.4. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych przez np. tworzenie stref wolnych od transportu, ograniczenie szybkości ruchu, tworzenie pasów zadrzewień, budowę ekranów akustycznych;
- III.5.5. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego (budowa obwodnic, poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg, zapewnienie płynności ruchu);
- III.5.6. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych, wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu;
- III.5.7. Propagowanie transportu intermodalnego (szynowo-drogowego);
- III.5.8. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo;
- III.5.9. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych;
- III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku:
  - sprawowanie nadzoru nad obrotem i stosowaniem substancji chemicznych dopuszczonych na rynek, zgodnego z zasadami Rozporządzenia REACH i innym aktami normatywnymi,
  - nakładanie i egzekwowanie przez właściwe organy sankcji wobec posiadaczy PCB, którzy nie zapewnili usunięcia i unieszkodliwienia PCB i urządzeń, które je zawierają w obowiązującym terminie, tj. do dnia 31 grudnia 2010 r.,
  - kontynuacja programu usuwania azbestu,
  - prowadzenie szkoleń dotyczących odpowiedzialnego stosowania chemikaliów, ich obrotu, postępowania z odpadami,
  - propagowanie produktów z substancji ulegających biodegradacji (np. torby na zakupy i naczynia jednorazowego użytku).

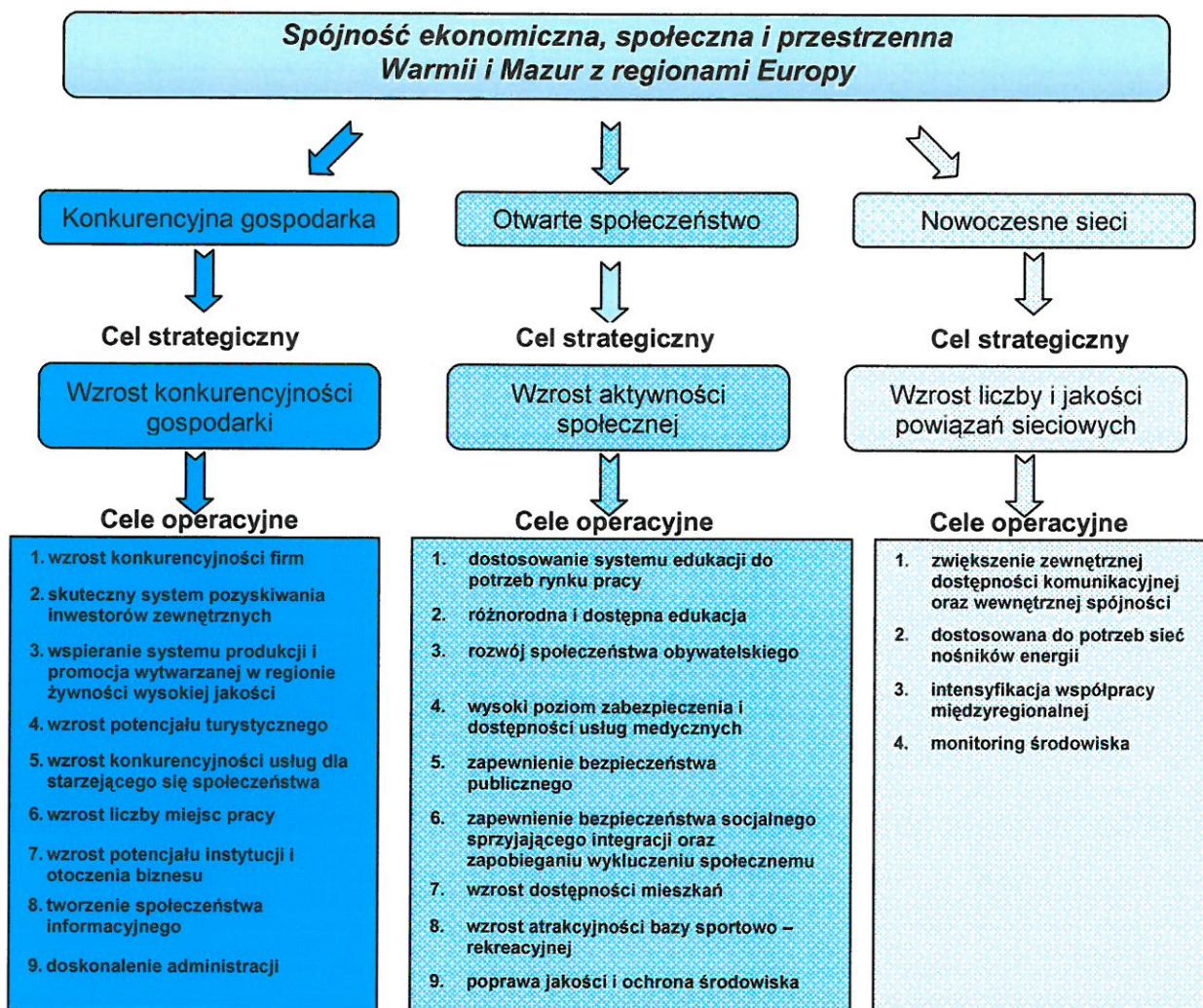
#### 4.2.2.2 *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020*

„Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020” została przyjęta uchwałą nr. XXXIV/474/05 z dnia 31 sierpnia 2005 r. Celem głównym „Strategii ...” jest:

#### ***Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy.***

Spójność ekonomiczna oznacza wzrost gospodarczy, spójność przestrzenna to włączenie się województwa do głównej sieci infrastruktury transportowej w Polsce oraz w transeuropejską sieć korytarzy transportowych, natomiast spójność społeczna oznacza: tworzenie miejsc pracy i poprawę warunków życia ludności.

W dokumencie wyróżniono trzy priorytety strategiczne: konkurencyjną gospodarkę, otwarte społeczeństwo i nowoczesne sieci. Logikę „Strategii...” przedstawia Rys. 16.



źródło: RPO Warmia i Mazury

Rys. 16. Cele i priorytety „Strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020”.

#### 4.2.3. Dokumenty szczebla powiatowego

W celu osiągnięcia spójności niniejszego programu z polityką powiatową, przy wytyczaniu celów oraz planowaniu zadań programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól uwzględniono następujące dokumenty szczebla powiatowego:

- „Program ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019” (projekt),
- „Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego”.

4.2.3.1 „Program ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019”

Nadrzędnym celem programu ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego jest:

**SKUTECZNA OCHRONA ZASOBÓW I DOBRA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA  
W POWIECIE BARTOSZYCKIM**

W programie ochrony środowiska wyodrębniono trzy priorytety:

- I Działania systemowe.
- II Ochrona zasobów naturalnych
- III Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Cele główne i szczegółowe oraz kierunki działań dla poszczególnych priorytetów uwzględnione w powiatowym programie ochrony środowiska przedstawiono poniżej:

Priorytet	Cel główny	Cele szczegółowe i kierunki działań		
Działania systemowe	I. Uwzględnianie zagadnień ochrony środowiska we wszystkich aspektach funkcjonowania społeczeństwa, administracji i gospodarki	<b>Dokumenty strategiczne zgodne z zasadami ochrony środowiska</b> I.1. Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.		
		<b>Efektywna współpraca między powiatami i gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.</b> I.2. Rozwój współpracy między powiatami i gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.		
		<b>Świadomi ekologicznie konsumenci, rynek przyjazny środowisku.</b> I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.		
		<b>Dobrze rozwinięty system zarządzania środowiskowego</b> I.4. Rozwój systemu ekozarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.		
		<b>Aktywny udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska</b> I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska		
		<b>Maksymalne ograniczenie szkód w środowisku</b> I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku		
		<b>Planowanie przestrzenne zgodne z zasadami ochrony środowiska</b> I.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego		
		<b>Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa</b> I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa I.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. I.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez samorządy i ich jednostki organizacyjne oraz ekologiczne organizacje pozarządowe. I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców. I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.		
		Ochrona zasobów naturalnych	II. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	<b>Skuteczna ochrona przyrody w tym różnorodności biologicznej oraz krajobrazu</b> II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody II.1.2. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym II.1.4. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie miejskim II.1.5. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę.



		<p>mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.</p> <p><b>Ochrona i zrównoważony rozwój lasów</b>                      II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej                      II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów.                      II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych.                      II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw</p> <p><b>Ochrona zasobów wód</b>                      II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody.                      II.3.1. Ochrona przed deficytem wody                      II.3.2. Ochrona przed powodzią                      II.3.3. Ochrona zasobów wód podziemnych</p> <p><b>Dobra jakość gleb</b>                      II.4. Ochrona powierzchni ziemi.</p> <p><b>Ochrona zasobów geologicznych</b>                      II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi</p> <p><b>Ochrona klimatu</b>                      II.6. Działania związane z ochroną klimatu</p> <p><b>Racjonalne gospodarowanie zasobami energetycznymi</b>                      II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi</p>
<p>Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego</p>	<p>III. Wysoka jakość wszystkich komponentów środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego</p>	<p><b>Bezpieczne, niezagrażające zdrowiu środowisko</b>                      III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia.                      III.1.1. Koordynacja działań z zakresu monitoringu zagrożeń dla zdrowia mieszkańców                      III.1.2. Sporządzanie powiatowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia awarii.                      III.1.3. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.</p> <p><b>Dobra jakość powietrza</b>                      III.2. Poprawa jakości powietrza                      III.2.1. Redukcja emisji SO<sub>2</sub>, NO<sub>x</sub> i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii.                      III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu.                      III.2.3. Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p> <p><b>Dobra jakość wód</b>                      III.3. Poprawa jakości wód.</p> <p><b>Efektywna gospodarka odpadami</b>                      III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami</p> <p><b>Utrzymanie niskiego oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych</b>                      III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych                      III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy <i>Prawo ochrony środowiska</i>.                      III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.                      III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych.                      III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego.                      III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.                      III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.                      III.5.7. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.</p> <p><b>Ochrona przed szkodliwym oddziaływaniem substancji chemicznych</b>                      III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku</p>



#### 4.2.3.2 „Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego”

„Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego” została opracowana w 2000 r. Celem nadrzędnym strategii jest: „Rozwinięty powiat bartoszycki – ze swymi tradycjami, bogactwem przyrody oraz zgodnym i zasobnym społeczeństwem lokalnym”. Spośród czterech celów głównych strategii, pierwszy jest powiązany z kategorią ładu ekologicznego: „Czysty ekologicznie powiat z zachowanymi walorami środowiska”. Cele szczegółowe w obrębie w/w celu głównego to:

1. Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.
2. Likwidacja zagrożeń środowiska.
3. Powiększenie obszarów zieleni.

Wizja rozwoju powiatu w kategorii ładu ekologicznego (do 2015 r.) zawiera następujące elementy:

- zachowanie i rozwój lokalnych walorów środowiska,
- uregulowanie stosunków wodnych,
- zwiększenie lesistości poprzez zalesianie gleb nieprzydatnych i niewykorzystanych rolniczo,
- zapewnienie oczyszczania ścieków w każdej miejscowości,
- uporządkowanie gospodarki ściekowej,
- likwidacja dzikich wysypisk,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Cele „Programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól”, przedstawione w dalszych rozdziałach, w oczywisty sposób stanowią nawiązanie do celów wyznaczonych w „Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego”. Ze względu na istotę programu ochrony środowiska, w niektórych przypadkach cele są bardziej szczegółowe, a w niektórych – zawężone. Jednak wizja rozwoju powiatu w zakresie ładu ekologicznego nadal pozostaje jednym z wyznaczników celów i zadań niniejszego programu.

### 4.3. Instrumenty finansowe

Finansowanie zadań ochrony środowiska może być realizowane przy użyciu następujących źródeł:

- środki własne gminy (w tym komercyjne kredyty z banków),
- środki własne przedsiębiorstw (w tym komercyjne kredyty z banków),
- środki Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (pożyczki i dotacje),
- preferencyjne kredyty instytucji finansujących zadania ochrony środowiska,
- kredyty pomostowe i na sfinansowanie tzw. wkładu własnego w przypadku projektów realizowanych w ramach środków unijnych,

- środki funduszy i programów Unii Europejskiej (Fundusze Strukturalne – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej, program Interreg III).

Najważniejsze, z punktu widzenia gminnego programu ochrony środowiska, są fundusze europejskie. Najważniejsze fundusze europejskie z punktu widzenia zadań ochrony środowiska to:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- Fundusz Spójności (FS),
- Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

Środki funduszy europejskich są rozdysponowywane w ramach następujących programów operacyjnych.:

- Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Okres programowania dla w/w programów kończy się w 2013 r. Dla większości programów nie jest już przewidywane ogłaszanie nowych konkursów, zatem pozyskanie środków z europejskich funduszy będzie możliwe tylko po wystąpieniu ewentualnej nadwyżki środków z realizowanych projektów.

Korzystanie ze środków europejskich w następnych latach będzie możliwe po ogłoszeniu zasad finansowania na następny okres programowania (2014-2020).

#### **4.4. Współpraca przygraniczna**

Miasto i Gmina Sępól graniczy od północy z Federacją Rosyjską (Obwodem Kaliningradzkim). Nawiązanie współpracy przygranicznej w zakresie projektów ochrony środowiska może mieć miejsce w oparciu o następujące podstawy:

- porozumienie o współpracy pomiędzy Miastem Prawdińsk Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej a Miastem i Gminą Sępól Województwa Warmińsko-Mazurskiego Rzeczypospolitej Polskiej, zawarte w 2001 r.

Umowa o współpracy obejmuje w zasadzie wszelkie formy współpracy, również w zakresie przedsięwzięć ochrony środowiska.

Przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska mogą być także realizowane w ramach euroregionów. Euroregiony to obszary transgraniczne, w ramach których prowadzona jest współpraca między jednostkami reprezentującymi regiony dwóch lub więcej państw (jednostki samorządu terytorialnego). Każdy z nich jest powoływany na podstawie prawa wewnętrznego danego państwa. Celem euroregionów jest rozwój współpracy gospodarczej,

rozbudowa infrastruktury, ochrona środowiska, turystyka i działalność kulturalno-edukacyjna. Cały obszar powiatu bartoszyckiego wchodzi w skład Euroregionu „Bałtyk”. Działa on na obszarze: Danii, Szwecji, Łotwy, Litwy, Rosji i Polski. Miasto i Gmina Sępól jest członkiem Stowarzyszenia Gmin RP Euroregionu „Bałtyk”.

W ramach Euroregionu „Bałtyk” od 1998 r. są realizowane projekty, w których wspólnie uczestniczą członkowie z poszczególnych krajów należących do euroregionu. Środki finansowe, którymi dotychczas zarządzało Stowarzyszenie Gmin RP Euroregionu „Bałtyk” pochodziły z Funduszu Małych Projektów PHARE. W 2005 r. opracowano długoterminową strategię rozwoju Euroregionu. Czwartym priorytetem przyjętej strategii jest wymiar społeczny oraz ochrona środowiska.

#### **4.5. Dostęp do informacji i udział społeczeństwa**

Prawo ochrony środowiska gwarantuje dostęp społeczeństwa do informacji o stanie środowiska. Szczegółowo sprawę dostępu do informacji reguluje ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst pierwotny Dz.U. z 2008 nr 199 poz. 1227, z późn.zm.).

Niniejszy program uwzględnia realizację zadań związanych z dostępem społeczeństwa do informacji o środowisku przede wszystkim poprzez zapewnienie udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

#### **4.6. Struktura organizacyjna w zakresie realizacji programu ochrony środowiska**

Większość z zaplanowanych działań będzie realizowana przez samorząd gminy, najczęściej za pośrednictwem Urzędu Miejskiego lub jednostek organizacyjnych gminy. W ramach realizacji niniejszego programu, powiat będzie pełnił rolę ciała doradczego i/lub koordynatora przy realizacji zaplanowanych działań.

Struktura organizacyjna realizacji programu została stworzona w oparciu o Urząd Miejski w Sępólnie. Spośród pracowników Urzędu została wyznaczona osoba, która pełni funkcję koordynatora d/s realizacji programu ochrony środowiska (w ramach dotychczasowych obowiązków). Koordynator gminny wchodzi w skład powiatowego zespołu d/s realizacji programów ochrony środowiska.

Zespół odbywa regularne spotkania (nie rzadziej, niż raz na rok), na których omawia realizację poszczególnych zadań programu oraz sygnalizuje ewentualne problemy. Spotkania takie służą wymianie doświadczeń. W zależności od potrzeb, w zebraniach zespołu

uczestniczą przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za realizację pozostałych zadań programu (Lasów Państwowych, ODR-ów, szkół, przedsiębiorców, rolników, organizacji pozarządowych, itd.).

Koordynator gminny czuwa nad prawidłową realizacją zadań realizowanych przez gminę lub jej jednostki organizacyjne oraz monitoruje realizację programu. Koordynator gminny jest zobowiązany do:

- kontaktów z instytucjami szczebla powiatowego, regionalnego i krajowego podczas realizacji zadań koordynowanych przez te instytucje.
- kontaktów z osobami trzecimi, których współpraca będzie niezbędna przy realizacji programu (np. nauczyciele, firmy zewnętrzne realizujące prace zlecone przez powiat w ramach realizacji programu, itp.),
- uczestniczenia w spotkaniach zespołu d/s realizacji programów,

Kompetencje koordynatora w zakresie kontroli realizacji programu rozwinięto w rozdziale 7.1.

## **5. CELE PROGRAMU**

### **5.1. Cel nadrzędny - dalekosiężny**

Nadrzędny cel programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól wyznaczono w oparciu o diagnozę stanu środowiska na terenie gminy, z uwzględnieniem wszystkich planów i strategii wyższego szczebla oraz szczebla gminnego.

Nadrzędnym celem programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól jest:

**SKUTECZNA OCHRONA ZASOBÓW I DOBRA JAKOŚĆ  
ŚRODOWISKA W MIEŚCIE I GMINIE SĘPOL**

### **5.2. Cele główne, szczegółowe i kierunki działań**

W programie ochrony środowiska wyodrębniono trzy priorytety:

- I Działania systemowe.
- II Ochrona zasobów naturalnych
- III Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.



Poniżej zaprezentowano cele główne i szczegółowe oraz kierunki działań dla poszczególnych priorytetów:

Priorytet	Cel główny	Cele szczegółowe i kierunki działań
Działania systemowe	I. Uwzględnianie zagadnień ochrony środowiska we wszystkich aspektach funkcjonowania społeczeństwa, administracji i gospodarki	<b>Dokumenty strategiczne zgodne z zasadami ochrony środowiska</b> I.1. Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.
		<b>Efektywna współpraca między gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.</b> I.2. Rozwój współpracy między gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.
		<b>Świadomi ekologicznie konsumenci, rynek przyjazny środowisku.</b> I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.
		<b>Dobrze rozwinięty system zarządzania środowiskowego</b> I.4. Rozwój systemu ek zarządzenia - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.
		<b>Aktywny udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska</b> I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska
		<b>Maksymalne ograniczenie szkód w środowisku</b> I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku
		<b>Planowanie przestrzenne zgodne z zasadami ochrony środowiska</b> I.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego
		<b>Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa</b> I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa I.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. I.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe. I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców. I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.
Ochrona zasobów naturalnych	II. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	<b>Skuteczna ochrona przyrody w tym różnorodności biologicznej oraz krajobrazu</b> II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody II.1.2. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym II.1.4. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.
		<b>Ochrona i zrównoważony rozwój lasów</b> II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów. II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w

		<p>zarządzie Lasów Państwowych. II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw</p> <p><b>Ochrona zasobów wód</b> II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody. II.3.1. Ochrona przed deficytem wody II.3.2. Ochrona przed powodzią II.3.3. Ochrona zasobów wód podziemnych</p> <p><b>Dobra jakość gleb</b> II.4. Ochrona powierzchni ziemi.</p> <p><b>Ochrona zasobów geologicznych</b> II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi</p> <p><b>Ochrona klimatu</b> II.6. Działania związane z ochroną klimatu</p> <p><b>Racjonalne gospodarowanie zasobami energetycznymi</b> II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi</p>
<p>Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego</p>	<p><b>III. Wysoka jakość wszystkich komponentów środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego</b></p>	<p><b>Bezpieczne, niezagrażające zdrowiu środowisko</b> III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia. III.1.1. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.</p> <p><b>Dobra jakość powietrza</b> III.2. Poprawa jakości powietrza III.2.1. Redukcja emisji SO<sub>2</sub>, NO<sub>x</sub> i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii. III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu. III.2.3. Opracowanie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p> <p><b>Dobra jakość wód</b> III.3. Poprawa jakości wód.</p> <p><b>Efektywna gospodarka odpadami</b> III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami</p> <p><b>Utrzymanie niskiego oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych</b> III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy <i>Prawo ochrony środowiska</i>. III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu. III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych. III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego. III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych. III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo. III.5.7. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.</p> <p><b>Ochrona przed szkodliwym oddziaływaniem substancji chemicznych</b> III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku</p>

### **5.3. Zadania do realizacji**

#### **5.3.1. Priorytet: działania systemowe**

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

##### ***1.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- I.1.1. Opracowywanie prognoz oddziaływania na środowisko dla wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym i zapewnienie udziału społeczeństwa w procesie OOS.
- I.1.2. Działania edukacyjne dotyczące udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

##### ***1.2. Rozwój współpracy między gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- I.2.1. Uczestnictwo w inicjatywach związanych z międzygminną współpracą w zakresie zagadnień objętych Programem Ochrony Środowiska.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

##### ***1.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumentskich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- I.3.1. Uwzględnianie zasad systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego organizowanych przez wszystkie instytucje korzystające ze środków publicznych.
- I.3.2. Prowadzenie działań edukacyjnych kształtujących zrównoważone wzorce konsumpcji.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

##### ***1.4. Rozwój systemu ekzarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- I.4.1. Działania edukacyjne dotyczące upowszechniania wśród społeczeństwa logo EMAS i normy ISO 14001, a także logo CP jako znaków jakości środowiskowej firmy będącej wytwórcą danego wyrobu lub świadczącej określoną usługę.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

### ***1.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- I.5.1. Doskonalenie systemu udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku i jego ochronie przez organy administracji samorządowej.
- I.5.2. Wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody i środowiska.
- I.5.3. Zapewnienie udziału pozarządowych organizacji ekologicznych we wszystkich gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska.
- I.5.4. Rozwój współpracy z mediami w zakresie upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

### ***1.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- I.6.1. Uczestnictwo w szkoleniach na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

### ***1.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- I.7.1. Uwzględnienie w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska, gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko (wraz z poprawą jakości tych dokumentów).
- I.7.2. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie walorów przyrodniczych, jakości powietrza i wód oraz zagrożenia hałasem.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

### ***1.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

*Podkierunek: 1.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.*

- I.8.1.1. Podejmowanie akcji i działań na rzecz aktywnej ochrony środowiska w gminie oraz upowszechnianie informacji o jego walorach przyrodniczych i kulturowych.
- I.8.1.2. Prowadzenie zajęć terenowych, „zielonych lekcji”, wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych, pokazów filmów dla różnych grup odbiorców.
- I.8.1.3. Organizowanie konkursów, wystaw, akcji, kampanii i festynów ekologicznych.
- I.8.1.4. Popularyzacja wiedzy o środowisku i jego ochronie przez media, publikacje i Internet.



- I.8.1.5. Propagowanie sprzyjających ochronie środowiska zachowań konsumenckich.
- I.8.1.6. Promocja proekologicznych form gospodarowania, eko- i agroturystyki, zdrowej żywności i zdrowego trybu życia.

*Podkierunek: I.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.*

- I.8.2.1. Wspieranie merytoryczne i finansowe działalności edukacyjnej prowadzonej jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.

*Podkierunek: I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.*

- I.8.3.1. Prowadzenie lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.

*Podkierunek: I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.*

- I.8.4.1. Budowa infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, izb edukacyjnych.

### **5.3.2. Priorytet: ochrona zasobów naturalnych**

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

#### **II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu**

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

*Podkierunek: II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody*

- II.1.1.1. Utrzymanie form ochrony przyrody w gminie, w tym istniejących obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, pomników przyrody, ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów.
- II.1.1.2. Powiększanie i powoływanie nowych form ochrony przyrody

*Podkierunek: II.1.2. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu*

- II.1.2.1. Wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie lądowych korytarzy ekologicznych, łączących obszary o charakterze węzłowym.
- II.1.2.2. Budowa przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych.
- II.1.2.3. Zapewnienie ciągłości morfologicznej rzek, ze szczególnym uwzględnieniem tras migracji ryb.
- II.1.2.4. Zapewnienie ochrony i renaturalizacja zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe.

*Podkierunek: II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym*

- II.1.3.1. Promocja i realizacja programów rolnośrodowiskowych, wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania.
- II.1.3.2. Wspieranie gospodarowania na ekstensywnie użytkowanych łąkach i pastwiskach.
- II.1.3.3. Powstrzymanie sukcesji i ograniczanie zalesień na obszarach nieleśnych o wysokiej wartości przyrodniczej.

- II.1.3.4. Zachowanie i odtwarzanie śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i małych zbiorników wodnych.
- II.1.3.5. Utrzymanie i tworzenie różnych form zadrzewień nierozzerwalnie związanych z przestrzenią krajobrazu kulturowego.

*Podkierunek: II.1.4. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie zurbanizowanym*

- II.1.4.1. Zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych na obszarze zurbanizowanym, jako obszarów rekreacji i ostoj przyrodniczych.

*Podkierunek: II.1.5. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.*

- II.1.5.1. Przeprowadzanie wieloaspektowej analizy potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

## ***II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

*Podkierunek: II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów.*

- II.2.1.1. Przeprowadzanie rewizji planów urządzania lasów.

*Podkierunek: II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych.*

- II.2.2.1. Przeprowadzanie uzupełniania i aktualizacji planów urządzania lasów niebędących w zarządzie LP.

*Podkierunek: II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw.*

- II.2.3.1. Zadania wynikające z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

## ***II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

*Podkierunek: II.3.1. Ochrona przed deficytem wody.*

- II.3.1.1. Realizacja projektów mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki.
- II.3.1.2. Utrzymanie i modernizacja systemów melioracyjnych, w tym urządzeń piętrzących wodę, umożliwiających sterowanie odpływem i zmniejszenie nierównomierności przepływu cieków.

- II.3.1.3. Poprawa zdolności retencyjnych poprzez ochronę retencji naturalnej, budowę zbiorników retencyjnych raz instalowanie urządzeń regulujących odpływ wód.
- II.3.1.4. Utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracji szczegółowych.
- II.3.1.5. Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody.

*Podkierunek: II.3.2. Ochrona zasobów wód podziemnych.*

- II.3.2.1. Ustanowienie obszarów ochrony słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ochrony ujęć wód oraz ich właściwe użytkowanie.
- II.3.2.2. Likwidacja nieczynnych ujęć wody.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

#### **II.4. Ochrona powierzchni ziemi**

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- II.4.1. Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej oraz doskonalenie doradztwa rolniczego.
- II.4.2. Przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzanie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych.
- II.4.3. Zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom.
- II.4.4. Budowa urządzeń ograniczających erozję wodną.
- II.4.5. Przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne, w szczególności zapobieganie dewastacji gleb hydrogenicznym.
- II.4.6. Waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności.
- II.4.7. Promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego.
- II.4.8. Stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

#### **II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi**

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- II.5.1. Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych, z wykorzystaniem BAT.
- II.5.2. Uzupełnienie rozpoznania zasobów kopaliny w gminie.
- II.5.3. Budowa i modernizacja sieci wodociągowych oraz stacji uzdatniania wody.
- II.5.4. Ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych.
- II.5.5. Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopaliny.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

#### **II.6. Działania związane z ochroną klimatu**

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- II.6.1. Wycyfywanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową.
- II.6.2. Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej.

- II.6.3. Zwiększanie efektywności energetycznej gospodarki i ograniczanie zapotrzebowania na energię.
- II.6.4. Prowadzenie gospodarki leśnej w sposób zapewniający przyrost zasobności drzewostanów (kumulację dwutlenku węgla).

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

### ***II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- II.7.1. Sporządzenie przez gminę projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

### ***5.3.3 Priorytet: poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego***

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

### ***III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

*Podkierunek: III.1.1. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.*

- III.1.1.1. Monitorowanie i analiza stanu i jakości zaopatrzenia ludności w wodę do picia oraz inicjowanie działań naprawczych.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

### ***III.2. Poprawa jakości powietrza***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

*Podkierunek: III.2.1. Redukcja emisji SO<sub>2</sub>, NO<sub>x</sub> i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii.*

- III.2.1.1. Likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowa sieci ciepłowniczej.
- III.2.1.2. Zamiana kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne.
- III.2.1.3. Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowa nowoczesnych sieci ciepłowniczych.
- III.2.1.4. Instalowanie i modernizacja urządzeń ochrony powietrza.
- III.2.1.5. Zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i ciepłych).

*Podkierunek: III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu.*

- III.2.2.1. Modernizacja taboru samochodowego i promocja korzystania z publicznych środków transportu.
- III.2.2.2. Poprawa jakości dróg i organizacji ruchu kołowego.



*Podkierunek: III.2.3. Opracowanie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.*

III.2.3.1. Przyjęcie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

### ***III.3. Poprawa jakości wód***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- III.3.1. Budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych.
- III.3.2. Osiąganie wymaganych prawem norm jakości ścieków oczyszczonych.
- III.3.3. Budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, w miejscowościach zwodociągowanych.
- III.3.4. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, na których budowa kanalizacji sanitarnej jest nieuzasadniona ekonomicznie.
- III.3.5. Wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych.
- III.3.6. Uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz w programie wodnośrodowiskowym kraju.
- III.3.7. Wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków.
- III.3.8. Wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe, stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej.
- III.3.9. Utrzymywanie trwałej pokrywy roślinnej i ograniczanie zabudowy strefy brzegowej wód.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

### ***III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami***

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- III.4.1. Zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.
- III.4.2. Zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie gminy systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych.
- III.4.3. Zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska.
- III.4.4. Rekultywacja składowisk odpadów.
- III.4.5. Eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów.
- III.4.6. Utrzymanie i rozwój sprawnego systemu zbierania wraków samochodów i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.

III.4.7. Prowadzenie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.

III.4.8. Wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

### **III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych**

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

*Podkierunek: III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy Prawo ochrony środowiska.*

III.5.1.1. Właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej w dokumentach planistycznych.

*Podkierunek: III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.*

III.5.2.1. Realizacja projektów technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.

*Podkierunek: III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych.*

III.5.3.1. Tworzenie stref wolnych od transportu.

III.5.3.2. Ograniczenie prędkości ruchu.

III.5.3.3. Tworzenie pasów zadrzewień.

III.5.3.4. Budowa ekranów akustycznych.

*Podkierunek: III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego.*

III.5.4.1. Budowa obwodnic.

III.5.4.2. Poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg.

III.5.4.3. Zapewnienie płynności ruchu.

*Podkierunek: III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.*

III.5.5.1. Instalowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.

III.5.5.2. Wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu.

*Podkierunek: III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.*

III.5.6.1. Rozpoznanie i wprowadzenie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.

*Podkierunek: III.5.7. Budowa ścieżek rowerowych na terenach zurbanizowanych.*

III.5.7.1. Budowa ścieżek rowerowych na terenach zurbanizowanych.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

### **III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku**

Zadania do realizacji w latach 2012-2017:

- III.6.1. Kontynuacja realizacji programu usuwania azbestu.
- III.6.2. Działania edukacyjne dotyczące odpowiedzialnego stosowania chemikaliów i postępowania z ich odpadami oraz propagowanie stosowania produktów z substancji ulegających biodegradacji.

## 6. HARMONOGRAM REALIZACJI I NAKŁADY

### 6.1. Harmonogram realizacji

Na podstawie celów oraz kierunków działań opisanych w poprzednim rozdziale, wyznaczono szczegółowe zadania programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól, które będą realizowane w latach 2012-2017.

Tabela 25 przedstawia zestawienie zadań programu ochrony środowiska wraz z harmonogramem realizacji.

**Tabela 25 Zadania programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól**

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji									
			2012	2013	2014	2015	2016	2017				
<b>PRIORYTET: DZIAŁANIA SYSTEMOWE</b>												
I.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.	I.1.1. Opracowywanie prognoz oddziaływania na środowisko dla wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym i zapewnienie udziału społeczeństwa w procesie OOS.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■				
	I.1.2. Działania edukacyjne dotyczące udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.	Samorząd gminny, organizacje pozarządowe	■	■	■	■	■	■				
I.2. Rozwój współpracy między powiatami i gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.	I.2.1. Uczestnictwo w inicjatywach związanych z międzygminną współpracą w zakresie zagadnień objętych Programem Ochrony Środowiska.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■				
I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.	I.3.1. Uwzględnianie zasad systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego organizowanych przez wszystkie instytucje korzystające ze środków publicznych.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■				
	I.3.2. Prowadzenie działań edukacyjnych kształtujących zrównoważone wzorce konsumpcji.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■	■	■				
I.4. Rozwój systemu ekozarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.	I.4.1. Działania edukacyjne dotyczące upowszechniania wśród społeczeństwa logo EMAS i normy ISO 14001, a także logo CP jako znaków jakości środowiskowej firmy będącej wytwórcą danego wyrobu lub świadczącej określoną usługę.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■	■	■				
I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	I.5.1. Doskonalenie systemu udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku i jego ochronie przez organy administracji samorządowej.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■				

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji					
			2012	2013	2014	2015	2016	2017
	I.5.3. Zapewnienie udziału pozarządowych organizacji ekologicznych we wszystkich gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■
	I.5.4. Rozwój współpracy z mediami w zakresie upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■
I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku	I.6.1. Uczestnictwo w szkoleniach na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■
I.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego	I.7.1. Uwzględnienie w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska, gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko (wraz z poprawą jakości tych dokumentów).	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■
	I.7.2. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie walorów przyrodniczych, jakości powietrza i wód oraz zagrożenia hałasem.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■
I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa	Podkierunek: I.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.							
	I.8.1.1. Podejmowanie akcji i działań na rzecz aktywnej ochrony środowiska w gminie oraz upowszechnianie informacji o jego walorach przyrodniczych i kulturowych.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■	■	■
	I.8.1.2. Prowadzenie zajęć terenowych, „zielonych lekcji”, wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych, pokazów filmów dla różnych grup odbiorców.							
	I.8.1.3. Organizowanie konkursów, wystaw, akcji, kampanii i festynów ekologicznych.							
	I.8.1.4. Popularyzacja wiedzy o środowisku i jego ochronie przez media, publikacje i Internet.							
	I.8.1.5. Propagowanie sprzyjających ochronie środowiska zachowań konsumenckich.							
	I.8.1.6. Promocja proekologicznych form gospodarowania, eko- i agroturystyki, zdrowej żywności i zdrowego trybu życia.							
	Podkierunek: I.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez samorządy i ich jednostki organizacyjne oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.							
	I.8.2.1. Wspieranie merytoryczne i finansowe działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■
	Podkierunek: I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.							
I.8.3.1. Prowadzenie lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■	■	■	
Podkierunek: I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.								
I.8.4.1. Budowa infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, izb edukacyjnych.	Samorząd gminny, nadleśnictwa LP	■	■	■	■	■	■	
<b>PRIORYTET: OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH</b>								
II.1. Ochrona przyrody i	Podkierunek: II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody							



Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji					
			2012	2013	2014	2015	2016	2017
krajobrazu	II.1.1.1. Utrzymanie form ochrony przyrody w gminie, w tym istniejących obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, pomników przyrody, ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów.	Samorząd gminny, nadleśnictwa LP, RDOŚ	■	■	■	■	■	■
	II.1.1.2. Powiększanie i powoływanie nowych form ochrony przyrody.							
Podkierunek: II.1.1. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu								
	II.1.2.1. Wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie lądowych korytarzy ekologicznych, łączących obszary o charakterze węzłowym.	Samorząd gminny, nadleśnictwa LP, RDOŚ, zarządy dróg, GDDKiA, właściciele i użytkownicy gruntów, ZMiUW, RZGW						
	II.1.2.2. Budowa przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych.		■	■	■	■	■	■
	II.1.2.3. Zapewnienie ciągłości morfologicznej rzek, ze szczególnym uwzględnieniem tras migracji ryb.							
	II.1.2.4. Zapewnienie ochrony i renaturalizacja zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe.							
Podkierunek: II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym								
	II.1.3.1. Promocja i realizacja programów rolnośrodowiskowych, wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania.	ARiMR, ODR, właściciele gruntów						
	II.1.3.2. Wspieranie gospodarowania na ekstensywnie użytkowanych łąkach i pastwiskach.		■	■	■	■	■	■
	II.1.3.3. Powstrzymywanie sukcesji i ograniczanie zalesień na obszarach nieleśnych o wysokiej wartości przyrodniczej.							
	II.1.3.4. Zachowanie i odtwarzanie śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i małych zbiorników wodnych.							
	II.1.3.5. Utrzymanie i tworzenie różnych form zadrzewień nierozzerwalnie związanych z przestrzenią krajobrazu kulturowego.							
Podkierunek: II.1.4. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie zurbanizowanym								
	II.1.4.1. Zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych na obszarach zurbanizowanych, jako obszarów rekreacji i ostoje przyrodniczych.	Samorząd gminny i jego jednostki	■	■	■	■	■	■
	II.1.4.2. Wprowadzanie do zieleni miejskiej nasadzeń rodzimych gatunków drzew i krzewów przy stopniowej eliminacji gatunków obcych.							
Podkierunek: II.1.5. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.								
	II.1.5.1. Przeprowadzanie wieloaspektowej analizy potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji					
			2012	2013	2014	2015	2016	2017
II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej	Podkierunek: II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów.							
	II.2.1.1. Przeprowadzanie rewizji planów urządzania lasów.	RDLP, właściciele gruntów, samorząd	■	■	■	■	■	■
	Podkierunek: II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych.							
	II.2.2.1. Przeprowadzanie uzupełniania i aktualizacji planów urządzania lasów niebędących w zarządzie LP.	właściciele gruntów	■	■	■	■	■	■
	Podkierunek: II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw.							
II.2.3.1. Zadania wynikające z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw	RDLP, właściciele gruntów, samorząd	■	■	■	■	■	■	
II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	Podkierunek: II.3.1. Ochrona przed deficytem wody.							
	II.3.1.1. Realizacja projektów mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki.	RZGW, ZMiUW, samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■	■	■
	II.3.1.2. Utrzymanie i modernizacja systemów melioracyjnych, w tym urządzeń piętrzących wodę, umożliwiających sterowanie odpływem i zmniejszenie nierównomierności przepływu cieków.	RZGW, ZMiUW, samorząd gminny, właściciele gruntów	■	■	■	■	■	■
	II.3.1.3. Poprawa zdolności retencyjnych poprzez ochronę retencji naturalnej, budowę zbiorników retencyjnych raz instalowanie urządzeń regulujących odpływ wód.	RZGW, ZMiUW, samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■	■	■
	II.3.1.4. Utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracji szczegółowych.	RZGW, ZMiUW, samorząd gminny, właściciele gruntów	■	■	■	■	■	■
	II.3.1.5. Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■	■	■
	Podkierunek: II.3.2. Ochrona zasobów wód podziemnych.							
II.3.2.1. Ustanowienie obszarów ochrony słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ochrony ujęć wód oraz ich właściwe użytkowanie.	PSH, RZGW, właściciele ujęć, samorząd, WIOŚ	■	■	■	■	■	■	
II.3.2.2. Likwidacja nieczynnych ujęć wody.		■	■	■	■	■	■	
II.4. Ochrona powierzchni ziemi	II.4.1. Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej oraz doskonalenie doradztwa rolniczego.	ODR, ARiMR, organizacje pozarządowe, jednostki certyfikujące, właściciele gospodarstw rolnych, właściciele i użytkownicy gruntów, starosta powiatu bartoszyckiego,						
	II.4.2. Przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzanie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych.							
	II.4.3. Zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom.		■	■	■	■	■	
	II.4.4. Budowa urządzeń ograniczających erozję wodną.							
	II.4.5. Przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne, w szczególności zapobieganie dewastacji gleb hydrogenicznych.							
	II.4.6. Waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności.							

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji					
			2012	2013	2014	2015	2016	2017
	II.4.7. Promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego.							
	II.4.8. Stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem.							
II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi	II.5.1. Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych, z wykorzystaniem BAT.	Samorząd gminny i jego jednostki, samorząd powiatowy, Państwowy Instytut Geologiczny						
	II.5.2. Uzupelnienie rozpoznania zasobów kopalin w gminie.		■	■	■	■	■	■
	II.5.3. Budowa i modernizacja sieci wodociągowych oraz stacji uzdatniania wody.							
	II.5.4. Ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych.							
	II.5.5. Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin.							
II.6. Działania związane z ochroną klimatu	II.6.1. Wycofywanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową.	Organizacje handlowe, właściciele urządzeń z substancjami	■	■	■	■	■	■
	II.6.2. Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■	■	■
	II.6.3. Zwiększanie efektywności energetycznej gospodarki i ograniczanie zapotrzebowania na energię.	Właściciele podmiotów gospodarczych, samorząd gminny i jego jednostki	■	■	■	■	■	■
	II.6.4. Prowadzenie gospodarki leśnej w sposób zapewniający przyrost zasobności drzewostanów (kumulację dwutlenku węgla).	RDLP	■	■	■	■	■	■
II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi	II.7.1. Sporządzenie projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.	Samorząd gminny	■	■				
<b>PRIORYTET: POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO</b>								
III.1. Ograniczenie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia	Podkierunek: III.1.1. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.							
	III.1.1.1. Monitorowanie i analiza stanu i jakości zaopatrzenia ludności w wodę do picia oraz inicjowanie działań naprawczych.	PSSE w Bartoszycach, WIOŚ, samorząd gminny	■	■	■	■	■	■
III.2. Poprawa jakości powietrza	Podkierunek: III.2.1. Redukcja emisji SO <sub>2</sub> , NO <sub>x</sub> i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii.							
	III.2.1.1. Likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowa sieci ciepłowniczej.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne, właściciele i użytkownicy budynków, podmioty gospodarcze, Polskie Sieci Energetyczne, odbiorcy energii						
	III.2.1.2. Zamiana kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne.							
	III.2.1.3. Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowę nowoczesnych sieci ciepłowniczych.							
	III.2.1.4. Instalowanie i modernizacja urządzeń ochrony powietrza.		■	■	■	■	■	■
	III.2.1.5. Zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i ciepłych).							
Podkierunek: III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu.								

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji					
			2012	2013	2014	2015	2016	2017
	III.2.2.1. Modernizacja taboru samochodowego i promocja korzystania z publicznych środków transportu.	samorząd gminny, PKS, zarządy dróg, GDDKiA, Policja	■	■	■	■	■	■
	III.2.2.2. Poprawa jakości dróg i organizacji ruchu kołowego.							
	Podkierunek: III.2.3. Opracowanie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.							
	III.2.3.1. Przyjęcie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	Samorząd gminny	■	■				
III.3. Poprawa jakości wód	III.3.1. Budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■	■	■
	III.3.2. Osiąganie wymaganych prawem norm jakości ścieków oczyszczonych.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■	■	■
	III.3.3. Budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, w miejscowościach zwodociągowanych.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■	■	■
	III.3.4. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, na których budowa kanalizacji sanitarnej jest nieuzasadniona ekonomicznie.	Właściciele nieruchomości, samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■	■	■
	III.3.5. Wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne, samorząd powiatowy, zarządy dróg, GDDKiA	■	■	■	■	■	■
	III.3.6. Uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz w programie wodnośrodowiskowym kraju.	KZGW, RZGW, WIOŚ, IMGW,	■	■	■	■	■	■
	III.3.7. Wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków.	Właściciele zakładów	■	■	■	■	■	■
	III.3.8. Wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe, stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej.	Właściciele gospodarstw	■	■	■	■	■	■
	III.3.9. Utrzymywanie trwałej pokrywy roślinnej i ograniczanie zabudowy strefy brzegowej wód.	Właściciele gruntów	■	■	■	■	■	■
III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami	III.4.1. Zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.	Samorząd gminny, podmioty działające w gospodarce odpadami, organizacje pozarządowe, WIOŚ						
	III.4.2. Zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie gminy systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych.		■	■	■	■	■	■
	III.4.3. Zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska.							
	III.4.4. Rekultywacja składowisk odpadów.							



Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji					
			2012	2013	2014	2015	2016	2017
	III.4.5. Eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów.							
	III.4.6. Utrzymanie i rozwój sprawnego systemu zbierania wraków samochodów i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.							
	III.4.7. Prowadzenie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.							
	III.4.8. Wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.							
III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych	Podkierunek: III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy Prawo ochrony środowiska.							
	III.5.1.1. Właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej w dokumentach planistycznych.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■
	Podkierunek: III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.							
	III.5.2.1. Realizacja projektów technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■
	Podkierunek: III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych.		■	■	■	■	■	■
	III.5.3.1. Tworzenie stref wolnych od transportu.	samorząd gminny, zarządy dróg, GDDKiA,	■	■	■	■	■	■
	III.5.3.2. Ograniczenie prędkości ruchu.							
	III.5.3.3. Tworzenie pasów zadrzewień.							
	III.5.3.4. Budowa ekranów akustycznych.							
	Podkierunek: III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego.							
	III.5.4.1. Budowa obwodnic.	samorząd powiatowy, samorząd gminny, zarządy dróg, GDDKiA,	■	■	■	■	■	■
	III.5.4.2. Poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg.							
	III.5.4.3. Zapewnienie płynności ruchu.							
	Podkierunek: III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.							
	III.5.5.1. Instalowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.	Właściciele urządzeń, samorząd gminny	■	■	■	■	■	■
	III.5.5.2. Wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu.							
	Podkierunek: III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.							
III.5.6.1. Rozpoznanie i wprowadzenie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.	Samorząd gminny	■	■	■	■	■	■	
Podkierunek: III.5.7. Budowa ścieżek rowerowych na terenach zurbanizowanych.								
III.5.7.1. Budowa ścieżek rowerowych na terenach zurbanizowanych.	Samorząd gminny, zarządy dróg	■	■	■	■	■	■	
III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku	III.6.1. Kontynuacja realizacji programu usuwania azbestu.	Samorząd gminny, władający wyrobami z azbestu	■	■	■	■	■	■

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji					
			2012	2013	2014	2015	2016	2017
	III.6.2. Działania edukacyjne dotyczące odpowiedzialnego stosowania chemikaliów i postępowania z ich odpadami oraz propagowanie stosowania produktów z substancji ulegających biodegradacji.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■	■	■

## 6.2. Nakłady

Oszacowanie wysokości nakładów na realizację programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól w większości przypadków było możliwe jedynie dla zadań, które będą realizowane przez samorząd lub jego jednostki organizacyjne.

Tabela 26 przedstawia koszty realizacji zadań **z wyłączeniem zadań, dla których w chwili obecnej nie jest możliwe oszacowanie nakładów**). Koszty zostały ustalone na podstawie aktualnego budżetu gminy oraz historycznych danych dotyczących nakładów ponoszonych na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska oraz założeń własnych.

Część zadań realizowanych przez samorząd będzie wykonywana przez pracowników Urzędu Miejskiego w ramach normalnych obowiązków służbowych, koszty te pominięto w szacunkach.

Możliwe do ustalenia koszty realizacji programu w latach 2012-2017 wyniosą blisko 1,5 mln PLN.

**Tabela 26 Nakłady na realizację programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól**

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty ponoszące nakłady	Nakłady 2012-2017
<b>Priorytet: działania systemowe</b>			
I.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.	I.1.1. Opracowywanie prognoz oddziaływania na środowisko dla wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym i zapewnienie udziału społeczeństwa w procesie OOS.	Samorząd gminny	10 000,00
	I.1.2. Działania edukacyjne dotyczące udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.	Samorząd gminny	400,00
I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.	I.3.2. Prowadzenie działań edukacyjnych kształtujących zrównoważone wzorce konsumpcji.	Samorząd gminny i jego jednostki	400,00
I.4. Rozwój systemu Ekozarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do	I.4.1. Działania edukacyjne dotyczące upowszechniania wśród społeczeństwa logo EMAS i normy ISO 14001, a także logo CP	Samorząd gminny i jego jednostki	400,00

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty ponoszące nakłady	Nakłady 2012-2017
systemów zarządzania środowiskowego.	jako znaków jakości środowiskowej firmy będącej wytwórcą danego wyrobu lub świadczącej określoną usługę		
I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	I.5.2. Wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody i środowiska.	Samorząd gminny	400,00
I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku	I.6.1. Uczestnictwo w szkoleniach na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku.	Samorząd gminny	500,00
I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa	I.8.2.1. Wspieranie merytoryczne i finansowe działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.	Samorząd gminny i jego jednostki	1 000,00
	I.8.3.1. Prowadzenie lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.		
<b>Priorytet: Ochrona zasobów naturalnych</b>			
II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu	II.1.4.1. Zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych na obszarach zurbanizowanych, jako obszarów rekreacji i ostoi przyrodniczych.	Samorząd gminny i jego jednostki	63 600,00
II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	II.3.1.5. Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody.	Samorząd gminny i jego jednostki	400,00
II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi	II.5.3. Budowa i modernizacja sieci wodociagowych oraz stacji uzdatniania wody.	Samorząd gminny i jego jednostki	356 000,00
II.6. Działania związane z ochroną klimatu	II.6.2. Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej.	Samorząd gminny i jego jednostki	400,00
II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi	II.7.1. Sporządzenie projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.	Samorząd gminny	2 000,00
<b>Priorytet: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego</b>			
III.2. Poprawa jakości powietrza	III.2.1.6. Zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i ciepłych).	Samorząd gminny i jego jednostki	45 000,00
	III.2.3.1. Przyjęcie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	Samorząd gminny	8 000,00
III.3. Poprawa jakości wód	III.3.1. Budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych.	Samorząd gminny i jego jednostki	159 000,00
	III.3.3. Budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, w miejscowościach zwodociagowanych.	Samorząd gminny i jego jednostki	
	III.3.4. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, na których budowa kanalizacji sanitarnej jest nieuzasadniona ekonomicznie.	Właściciele nieruchomości, samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	
	III.3.5. Wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne, samorząd powiatowy, zarządy dróg, GDDKiA	

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty ponoszące nakłady	Nakłady 2012-2017
III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami	III.4.1. Zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.	Samorząd gminny, podmioty działające w gospodarce odpadami, organizacje pozarządowe, WIOŚ	174 000,00
	III.4.2. Zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie powiatu systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych.		
	III.4.4. Rekultywacja składowisk odpadów.		
	III.4.5. Eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów.		
	III.4.7. Prowadzenie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.		
III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku	III.6.1. Kontynuacja realizacji programu usuwania azbestu.	Samorząd gminny, władający wyrobami z azbestu	603 450,00
	III.6.2. Działania edukacyjne dotyczące odpowiedzialnego stosowania chemikaliów i postępowania z ich odpadami oraz propagowanie stosowania produktów z substancji ulegających biodegradacji.	Samorząd gminny i jego jednostki,	400,00
<b>Razem</b>			<b>1 425 350</b>

## 7. KONTROLA REALIZACJI PROGRAMU

### 7.1. Procedury kontroli

Zgodnie z wymogiem art. 18 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska, Burmistrz Sępólna będzie co 2 lata dokonywać oceny realizacji programu i przygotowywać raporty z wykonania programu. Raporty te będą przedstawione Radzie Miejskiej.

Ocena realizacji programu będzie zawierać:

- kontrolę zgodności wykonania zadań wyszczególnionych w niniejszym programie z harmonogramem realizacji programu na lata 2012-2017;
- ocenę realizacji celów i działań określonych w programie opartą na wskaźnikach realizacji programu.

Jednak, aby w pełni zabezpieczyć zgodną z planem realizację zadań, gminny koordynator d/s realizacji programu będzie dokonywał okresowej kontroli realizacji. Koordynator będzie gromadził informacje dotyczące poszczególnych zadań realizowanych przez samorząd i jego



jednostki organizacyjne. Informacje będą w szczególności dotyczyły wydatkowanych środków i/lub efektów zrealizowanych działań. Ponadto, koordynator będzie gromadził informacje od pozostałych instytucji, odpowiedzialnych za wdrażanie zadań programu. Uzyskane informacje będą przez gminnego koordynatora zapisywane w formie krótkich raportów. Koordynator będzie porównywał zebrane informacje z założeniami niniejszego programu oraz ze wskaźnikami realizacji programu.

W razie znaczących opóźnień w realizacji programu, gminny koordynator będzie informował o tym fakcie oraz o przyczynach opóźnień Burmistrza, a ten – w miarę możliwości – podejmie stosowne działania.

Ocena realizacji programu zostanie sporządzona na podstawie informacji zgromadzonych przez koordynatora gminnego.

## 7.2. Wskaźniki realizacji programu

Tabela 27 przedstawia wskaźniki realizacji celów programu, wraz z terminami ich osiągnięcia.

**Tabela 27 Wskaźniki realizacji programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępól**

Cele	Wskaźniki	Jednostka miary	Planowana wartość wskaźnika na koniec okresu	Źródło informacji o wskaźnikach
<b>PRIORYTET I: Działania systemowe</b>				
Uwzględnianie zagadnień ochrony środowiska we wszystkich aspektach funkcjonowania społeczeństwa, administracji i gospodarki	Liczba dokumentów poddanych strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko	szt.	≥1	Urząd Miejski
	Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych w latach 2012-2017	szt.	≥4	Urząd Miejski
<b>PRIORYTET II: Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych</b>				
Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	Liczba nasadzeń drzew (poza lasami) w okresie 2012-2017	szt.	≥100	GUS
	Obszary chronionego krajobrazu	ha	≥2 769,3	GUS
	Lesistość	% pow. gminy	≥18,9	GUS
	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę	m <sup>3</sup> /rok	≤34,1	GUS
	Roczna liczba przekroczeń standardów sanitarnych wody wodociągowej	szt.	≤1	PSSE
	Udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych	% powierzchni użytków rolnych	≤40%	GUS, OSCh-R
<b>PRIORYTET III: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego</b>				
Wysoka jakość wszystkich komponentów	Liczba zrealizowanych projektów dotyczących OZE	szt.	≥1	Urząd Gminy

Cele	Wskaźniki	Jednostka miary	Planowana wartość wskaźnika na koniec okresu	Źródło informacji o wskaźnikach
środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego	Stężenie zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych w oczyszczalniach komunalnych	mg/l pon. 2 000 RLM	BZT <sub>5</sub> – 40 ChZT – 150 zawiesina – 50 azot ogólny – 30 fosfor ogólny – 5	Eksponentator oczyszczalni ścieków
		mg/l 2000-15 000 RLM	BZT <sub>5</sub> – 25 ChZT – 125 zawiesina – 35 azot ogólny – 15 fosfor ogólny – 2	
	Ludność korzystająca z kanalizacji	% ogółu ludności	≥35,6%	GUS
	Ilość zebranych odpadów komunalnych	tys. Mg/rok	≥0,76	GUS
	Liczba budynków mieszkalnych objęta zbiórką odpadów komunalnych	szt.	≥855	GUS
	Brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych	% liczby punktów pomiarowych	100%	WIOŚ, PMS

### 7.3. Procedury weryfikacji programu

Zgodnie z art. 17 ust. 1 i art. 14 ust. 2 prawa ochrony środowiska gminne programy ochrony środowiska powinny być sporządzane na 4 lata uwzględnieniem perspektywy na kolejne 4 lata. Tak więc najpóźniej w 2015 roku zostaną podjęte prace nad aktualizacją „Programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępólno” na lata 2016-2019.

Aktualizacja będzie uwzględniać wyniki ocen realizacji programu, zawarte w raporcie przygotowanym przez Burmistrza.

Niezależnie od obligatoryjnej aktualizacji, „Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Sępólno” będzie mógł być weryfikowany w miarę uściślenia i zwiększania zakresu dostępnych danych. Weryfikacji w pierwszym rzędzie mogą zostać poddane aktualne wskaźniki realizacji zadań programu.

Konieczność weryfikacji programu będzie zgłaszana Burmistrzowi przez gminnego koordynatora d/s realizacji programu. Zweryfikowana wersja programu zostanie poddana takiej samej procedurze uchwalania, jak wersja niniejsza.

PRZEWODNICZĄCA  
RADY MIEJSKIEJ  
W SĘPÓLNIE  
*Beata Jarzyńska*